93 ΙΟΥΛΗΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2012

Το **Σοσιαλισμός από τα Κάτω** είναι το δίμηνο περιοδικό του **Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος**
Ιδιοκτήτης: Εκδόσεις Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, Υπεύθυνη σύνταξης: Μαρία Στύλλου, Σύνταξη: Θανάσης Καμπαγιάννης, Σωτήρης Κοντογιάννης, Νίκος Λούντος, Λέανδρος Μπόλαρης, Εξώφυλλο, σελιδοποίηση: Παντελής Γαβριηλίδης,
Υπεύθυνος διακίνησης: Ηλίας Γιαννόπουλος, Τηλ. 210 5247140,
Κεντρική διάθεση: Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, Φειδίου 14-16, Τηλ. 210 5247584
Περιοδικό «Σοσιαλισμός από τα Κάτω», Τ.Θ. 8161-102 10, Αθήνα

Για επικοινωνία: **sosialismosapotakato@gmail.com**
www.socialismfrombelow.gr

Μετά τις εκλογές

Πώς μπορεί η άνοδος της αριστεράς να μεταφραστεί σε νίκες για το κίνημα;

Η **Μαρία Στύλλου** αναλύει τα αποτελέσματα των εκλογών και προβάλλει το ρόλο που έχει να παίξει η αντικαπιταλιστική αριστερά.

Την επόμενη της 17 Ιούνη, τα χαμόγελα άνθισαν στις ηγεσίες της Ευρωζώνης με την ελπίδα ότι στην Ελλάδα θα σχηματιστεί μια κυβέρνηση σταθερή, με ραχοκοκαλιά τη Ν.Δ. και τη δυνατότητα να ξαναβάλουν μπροστά τα Μνημόνια. Τέσσερις μήνες προεκλογικής περιόδου χωρίς την εφαρμογή μέτρων που είχαν συμφωνηθεί με τη δανειακή σύμβαση, είναι μια χαλάρωση που χαλάει την πιάτσα, γκρίνιαζαν η Μέρκελ και ο Σόιμπλε. Όμως οι πολιτικές εξελίξεις από τις πρώτες κιόλας μέρες, δεν ήταν αυτές που έλπιζαν. Η εκλογή του ΣΥΡΙΖΑ σε δεύτερο και όχι σε πρώτο κόμμα, η συμφωνία Ν.Δ. – ΠΑΣΟΚ και ΔΗΜΑΡ να προχωρήσουν σε κυβέρνηση συνεργασίας, δεν εξασφαλίζουν ούτε σταθερότητα, ούτε δυνατότητα να ελέγξουν τις αντιστάσεις.

Μαζική φυγή από ΠΑΣΟΚ και ΝΔ

Τα ίδια τα αποτελέσματα των εκλογών είναι η πρώτη πηγή αυτής της αστάθειας. Η Ν.Δ. βγήκε πρώτο κόμμα αλλά με ποσοστό που είναι το χαμηλότερο από την μεταπολίτευση μέχρι σήμερα. Είναι ακόμα μικρότερο και από το 33% που πήρε στις εκλογές του 2009 και θεωρήθηκε τότε σαν ιστορικό χαμηλό. Αυτή είναι μια παρατήρηση που αποφεύγουν να τη θυμούνται και να τη θυμίζουν οι διάφοροι δημοσκόποι και δημοσιογράφοι, που περιορίζονται μόνο στη καταβαράθρωση της δύναμης του ΠΑΣΟΚ. Από τις πρώτες εκλογές στις 6 Μάη μέχρι τις 17 Ιούνη, μέσα σε πέντε βδομάδες το ΠΑΣΟΚ κατάφερε να χάσει άλλη μιάμιση μονάδα, φτάνοντας σε μικρότερο ποσοστό κι απ' αυτό του 1974, που ήταν η πρώτη φορά που το ΠΑΣΟΚ κατέβηκε στις εκλογές. Όταν τα δυο αυτά κόμματα καταφέρνουν μόλις και μετά βίας να φτάσουν το 42%, τότε μπορεί κανείς με σιγουριά να υποστηρίξει ότι βρισκόμαστε σε μαζική φυγή από τα κόμματα της κυρίαρχης τάξης, που καταγράφτηκε εκλογικά και στις 6 Μάη και στις 17 Ιούνη.

Αυτές οι εξελίξεις είναι αποτέλεσμα δυο παραγόντων.

Ο πρώτος είναι η οικονομική κρίση που συνεχίζεται διεθνώς, και μάλιστα στην ευρωζώνη έχει πάρει διαστάσεις που απειλούν τη διάλυσή της. Μέσα σ' αυτά τα πλαίσια, η ελληνική οικονομία έχει μπει σε πιο βαθιά ύφεση, που φέτος τα επίσημα στοιχεία προβλέπουν να φτάσει το 6,7%, και να είναι η μεγαλύτερη της πενταετίας.

Ο δεύτερος είναι η εργατική εξέγερση που ζήσαμε τα τελευταία δυο χρόνια. Οι εκλογές της 6 Μάη έγιναν πάνω στα δυο χρόνια από την Πανεργατική σεισμό στις 5 Μάη του 2010, όταν περνούσε το πρώτο Μνημόνιο, και οι εκλογές στις 17 Ιούνη στην επέτειο της πανεργατικής πέρσι στις 15 Ιούνη, όταν οι απεργοί μαζί με τον κόσμο που είχε καταλάβει το Σύνταγμα, μετρούσαν τις ώρες ζωής της κυβέρνησης του ΓΑΠ. Και είχαν δίκιο – τότε ήταν που ο ΓΑΠ έκανε για πρώτη φορά πρόταση στον Σαμαρά να προχωρήσουν σε κυβέρνηση συνεργασίας γιατί ούτε το 44% που πήρε στις εκλογές του 2009, ούτε η πλειοψηφία των 155 βουλευτών που είχε ακόμα στη Βουλή, του έδιναν τη δυνατότητα να κυβερνήσει.

Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες αναγκάστηκαν να προχωρήσουν στη δημιουργία κυβέρνησης συνεργασίας με συμμετοχή του ΛΑΟΣ και πρωθυπουργό τον Παπαδήμο. Αλλά και πάλι οι ελπίδες για πολι-

Η Τρόικα εσωτερικού στο Προεδρικό Μέγαρο.

τική σταθερότητα διαψεύστηκαν και η κυβέρνηση Παπαδήμου κατάρρευσε.

Εάν κάποιος χάσει από τα μάτια του αυτές τις εξελίξεις, τότε κινδυνεύει να θεωρήσει ότι τα αποτελέσματα των εκλογών, η δημιουργία νέας κυβέρνησης συνεργασίας και η συμμετοχή της ΔΗΜΑΡ σε αυτήν, δίνουν περίοδο ανάσας στην άρχουσα τάξη, τής εξασφαλίζουν τη δυνατότητα να ελέγξει τις αντιδράσεις, να καθορίσει την επόμενη ατζέντα και για την αριστερά και για το κίνημα.

Αυτό είναι τεράστιο λάθος. Κανένα κόμμα από τη νέα Τρόικα εσωτερικού δεν είναι σταθερό, πολύ περισσότερο η κοινή κυβέρνηση. Στη Ν.Δ. λειτουργούν τουλάχιστον δυο κομμάτια, το ένα του Σαμαρά και το άλλο της Μπακογιάννη, με ένα συρφετό αξιωματούχων, βουλευτών και παραγόντων να μετατοπίζονται ανάλογα με τις εξελίξεις. Νωπές είναι και οι μεταγραφές φασιστών από το ΛΑΟΣ, όπως και οι διασπάσεις προς το κόμμα του Καμμένου. Μια πολυσυλλεκτική κινούμενη άμμος είναι η ΝΔ του Σαμαρά που με δυσκολία κρατάει τη δική της συνοχή και ακόμη πιο δύσκολα της κυβέρνησης.

Ίδια και χειρότερη είναι η εικόνα και στο ΠΑΣΟΚ. Η συμμετοχή του στη νέα κυβέρνηση με «ακαδημαϊκούς» και «επιχειρηματίες» φίλους, δεν εκφράζει μόνο την προσπάθεια να μην λουστεί ο Βενιζέλος τις αποτυχίες της νέας κυβέρνησης, αλλά και τον αποκλεισμό από τα υπουργικά πόστα των ανταγωνιστών του στην προεδρία του ΠΑΣΟΚ. Ο Βενιζέλος προετοιμάζει συνέδριο το φθινόπωρο, και μέσα απ' αυτό ελπίζει να πάρει τον έλεγχο του όλου ΠΑΣΟΚ. Φαντάζεται τον εαυτό του, σαν τον Αντρέα Παπανδρέου στις 3 Σεπτέμβρη του 1974, μόνο που εδώ η παρατήρηση του Μαρξ στη «18η Μπρυμαίρ» ότι «η ιστορία την πρώτη φορά εμφανίζεται σαν τραγωδία και τη δεύτερη σαν φάρσα» ταιριάζει γάντι.

Η ΔΗΜΑΡ
δεν φέρνει την άνοιξη

Η συμμετοχή της ΔΗΜΑΡ, σαν αριστερό άλλοθι της νέας συγκυβέρνησης, σε αντίθεση με το ΛΑΟΣ στην κυβέρνηση Παπαδήμου, είναι επιβεβαίωση για το πόσο χρειάζονται την αριστερά για να συνεχίσουν. Ο Σαμαράς δεν θα μπορούσε να διαλέξει σαν δεκανίκι τη Χρυσή Αυγή που αντικατέστησε το ΛΑΟΣ στη Βουλή, όχι γιατί δεν έχει συγκοινωνούντα δοχεία με τη ΧΑ, αλλά γιατί έχει ανάγκη για κάλυψη από τα αριστερά. Η ΔΗΜΑΡ με το 6,5% πήρε κομμάτι από τον κόσμο που μετατοπίστηκε μαζικά στα αριστερά, εγκαταλείποντας τα δυο μεγάλα κόμματα, και γι' αυτό μπόρεσε να επιβιώσει και στις εκλογές στις 17 Ιούνη. Η συμμετοχή του Κουβέλη στη νέα συγκυβέρνηση είναι η αναγνώριση της κυρίαρχης τάξης, ότι τα κόμματά της δεν μπορούν να κυβερνήσουν χωρίς τη συμμετοχή της αριστεράς. Αυτό δείχνει πόσο δραματικά έχει αλλάξει η πολιτική κατάσταση.

Ο Τσίπρας στο Παρίσι, μαζί με τον Ζαν Λυκ Μελανσόν του Μετώπου της Αριστεράς και τον Πιέρ Λοράν του Κ.Κ. Γαλλίας.

Η συμμετοχή της ΔΗΜΑΡ, σαν αριστερό άλλοθι της νέας συγκυβέρνησης, είναι επιβεβαίωση για το πόσο χρειάζονται την αριστερά για να συνεχίσουν

Η συμμετοχή στη συγκυβέρνηση δεν είναι χωρίς κόστος για τη ΔΗΜΑΡ. Μόνο το 70% της ηγεσίας της στήριξε αυτή την επιλογή, ενώ το 30% διαφώνησε. Οι διαφωνίες έφτασαν μέχρι την παραίτηση του Μπαγιώργου από το κόμμα. Ακόμα και ο Χατζησωκράτης παραιτήθηκε από υπεύθυνος της οικονομικής πολιτικής, εκφράζοντας τη διαφωνία του για τη μη εκλογή του στη Βουλή. Όλα αυτά είναι σημάδια των πιέσεων που δέχεται η ΔΗΜΑΡ όχι μόνο από τα δεξιά αλλά και από τα αριστερά της: και από μέσα αλλά και απ' έξω. Τα προβλήματά της θα μεγαλώνουν όσο η συμφωνία για «επαναδιαπραγμάτευση» του Μνημόνιου θα αποδεικνύεται φούσκα.

Ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα που θα αντιμετωπίσει η νέα συγκυβέρνηση είναι η κρίση στη σχέση της με τη συνδικαλιστική γραφειοκρατία. Από τη Ν.Δ. ένα μεγάλο κομμάτι συνδικαλιστών της ΔΑΚΕ έχει φύγει και συνεργάζεται με το κόμμα των «Ανεξαρτήτων Ελλήνων» του Καμμένου. Αυτό καταγράφεται και στις εκλογές των συνδικάτων, όπου συνδικαλιστές της ΔΑΚΕ κατεβαίνουν σε ξεχωριστά ψηφοδέλτια. Ακόμα χειρότερη είναι η εξέλιξη στην ΠΑΣΚΕ. Ο Βενιζέλος απειλεί να διαλύσει την ΠΑΣΠ και την ΠΑΣΚΕ, γιατί δεν ελέγχει καμιά από τις δυο. Μέσα στην τελευταία διετία μια σειρά από ηγεσίες σωματείων που ανήκαν στην ΠΑΣΚΕ, έκαναν δηλώσεις αποχώρησης από το ΠΑΣΟΚ και ανεξαρτητοποιήθηκαν, ενώ στις πρόσφατες εκλογές η πλειοψηφία των εκλεγμένων συνδικαλιστών της ψήφισε αριστερά.

Αυτές οι αλλαγές καταγράφονται και στις εκλογές που γίνονται στα συνδικάτα, και πριν και μετά τις βουλευτικές εκλογές. Στις εκλογές του σωματείου στο Μετρό τα αποτελέσματα έδειξαν στροφή 180 μοιρών. Το 2009 η ΠΑΣΚΕ

15 Ιούνη 2011, Πανεργατική

είχε πάρει 6 έδρες, και αυτή τη φορά οι 6 έδρες κερδήθηκαν από το «Ενιαίο» ψηφοδέλτιο με επικεφαλής τον Αντώνη Σταματόπουλο. Ό,τι είχε απομείνει από την πρώην ΠΑΣΚΕ συνεργάστηκε με κομμάτι της ΔΑΚΕ και έβγαλαν μόνο 2 έδρες. Το ψηφοδέλτιο του ΣΥΡΙΖΑ πήρε 48 ψήφους και 1 έδρα. Το ΚΚΕ μόνο 12 ψήφους.

Αυτή η συνολική εικόνα για τις αστάθειες και τις δυσκολίες των «νικητών» της 17 Ιούνη είναι απαραίτητη για την αριστερά για να μπορέσει να αντιμετωπίσει και να καθορίσει τα καθήκοντά της στη νέα περίοδο. Και είναι πραγματικά μια περίοδος γεμάτη προκλήσεις που ανοίγουν και δυνατότητες για μεγάλους αγώνες πολιτικούς και κοινωνικούς, αλλά και για την συζήτηση και προβολή της εναλλακτικής προοπτικής.

Ο ιστορικός συμβιβασμός

Η πιο τρανταχτή εξέλιξη σ' αυτές τις εκλογές, αυτή που συζητήθηκε περισσότερο αλλά και είναι καθοριστική για τη συνέχεια, είναι η εκτίναξη των ποσοστών της αριστεράς. Στον πρώτο γύρο έφτασαν στο 33% (άθροισμα ΣΥΡΙΖΑ, ΚΚΕ, ΔΗΜΑΡ, ΑΝΤΑΡΣΥΑ) και στον δεύτερο χτύπησαν 38%. Στις εκλογές του 2007 το ΚΚΕ είχε πάρει 8,15% και ο ΣΥΡΙΖΑ 5,04%, δηλαδή μαζί 13,19%. Τότε είχε θεωρηθεί σαν το μεγαλύτερο ποσοστό μετά τον Ιούνιο του 1989, όταν ο ενιαίος τότε Συνασπισμός είχε πάρει 13,13%.

Η προηγούμενη φορά που η αριστερά στην Ελλάδα είχε φτάσει σε ποσοστά αντίστοιχα με τα σημερινά και είχε γίνει αξιωματική αντιπολίτευση ήταν το 1958. Τότε η ΕΔΑ «τελείως απροσδόκητα» πήρε σχεδόν 25% και έβγαλε 79 βουλευτές. Σε αυτή τη θέση έμεινε για τρία χρόνια μέχρι τις εκλογές βίας και νοθείας που οργάνωσε ο Κωνσταντίνος Καραμανλής το 1961.

Η ΕΔΑ είχε δημιουργηθεί το 1951, δυο χρόνια από τη λήξη του εμφύλιου και με το ΚΚΕ εκτός νόμου. Ήταν ένα μέτωπο συνεργασίας του ΚΚΕ και μιας σειράς κινήσεων και οργανώσεων που συμμετείχαν στο ΕΑΜικό κίνημα. Η κοινοβουλευτική ομάδα των 79 της ΕΔΑ του 1958 ήταν όλων των αποχρώσεων, από το ανοιχτό ροζ μέχρι το κόκκινο. Στην πραγματικότητα, όχι και πολύ διαφορετική από τη σύνθεση του ΣΥΡΙΖΑ σήμερα. Στις εκλογές του 1961 τα ποσοστά της ΕΔΑ έπεσαν στο μισό και τη θέση της σαν αξιωματική αντιπολίτευση την πήρε η Ένωση Κέντρου.

Στο τέλος της δεκαετίας του '60, τα Κομμουνιστικά Κόμματα της Ευρώπης κάνουν στροφή στον «ευρωκομμουνισμό». Τον ξεκίνησε το Ιταλικό Κόμμα αλλά γρήγορα ακολούθησαν και τα άλλα. Η στροφή αυτή ξεκίνησε σαν κριτική μιας σειράς από κομμουνιστικά κόμματα στην επέμβαση των ρώσικων τανκς στην «Άνοιξη της Πράγας» το καλοκαίρι του 1968. Δεν περιορίστηκε όμως στην κριτική στα ανατολικά καθεστώτα, αλλά προχώρησε να ξεκαθαρίσει και ζητήματα στρατηγικής. Τα Κομμουνιστικά Κόμματα στη Δύση, είχαν από πολύ καιρό εγκαταλείψει την προοπτική της ανατροπής του καπιταλισμού και της σοσιαλιστικής επανάστασης. Στην περίοδο που ακολούθησε μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, τόσο το ιταλικό όσο και το Γαλλικό Κ.Κ., τη δύναμή τους που είχαν χάρη στα κινήματα της Αντίστασης την μετέτρεψαν σε συμμετοχή ή στήριξη των μεταπολεμικών κυβερνήσεων.

Ο Ενρίκο Μπερλίνγκουερ – ο γραμματέας του Ιταλικού Κ.Κ. –, μετά το στρατιωτικό πραξικόπημα της Χιλής το 1973, δήλωσε ανοιχτά ότι βρισκόμαστε στο τέλος των αριστερών κυβερνήσεων και ότι τα Κ.Κ. έπρεπε να συνεργαστούν στην κυβέρνηση με τη δεξιά. Στην Ιταλία αυτό σήμαινε με την Χριστιανοδημοκρατία. Στην Ελλάδα, αυτή η γραμμή εφαρμόστηκε για πρώτη φορά τόσο ανοιχτά μετά τις εκλογές του Ιούνη του 1989. Τότε που ο ενιαίος Συνασπισμός συνεργάστηκε με τη Ν.Δ. και σχημάτισαν την κυβέρνηση της «κάθαρσης» από τα σκάνδαλα του ΠΑΣΟΚ. Η συνέχεια ήταν το φθινόπωρο του '89, όταν σχηματίστηκε για πρώτη φορά οικουμενική κυβέρνηση με συμμετοχή και του ΠΑΣΟΚ. Αυτή την ιστορία χρειάζεται να τη θυμόμαστε, ιδιαίτερα σε μια περίοδο που γίνεται ξανά συζήτηση για οικουμενικές κυβερνήσεις με συμμετοχή της αριστεράς μέσα σ' αυτές.

Πόσο διαφορετικός είναι ο ΣΥΡΙΖΑ;

Η απότομη εκτίναξη του ΣΥΡΙΖΑ έχει γεννήσει θεωρίες και απόψεις ότι τα παραδοσιακά ρεφορμιστικά κόμματα στην Ελλάδα περιορίζονται πια στη ΔΗΜΑΡ (που είναι δεξιά) και το ΚΚΕ (που είναι σεχταριστικό), ενώ ο ΣΥΡΙΖΑ είναι ένα νέο κόμμα της ριζοσπαστικής αριστεράς.

Είναι δύσκολο να εξηγήσει ο καθένας τι εννοεί με τον όρο «ριζοσπαστική», αλλά αυτό που έχει σημασία είναι να απαντήσει κανένας εάν οι όποιες διαφορές του ΣΥΡΙΖΑ από το ΚΚΕ και τη ΔΗΜΑΡ τον τοποθετούν σε διαφορετική

20 Οκτώβρη 2011, Πανεργατική 48ωρη

12 Φλεβάρη 2012, η Αθήνα καίγεται

κατηγορία: η απάντηση είναι όχι.

Μια πρώτη παρατήρηση είναι οι διεθνείς του συνεργασίες. Το Κόμμα της Ευρωπαϊκής Αριστεράς που στεγάζει και τον ΣΥΡΙΖΑ, και μια σειρά άλλα κόμματα και οργανώσεις, υποστηρίζει ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να αλλάξει εάν οι προοδευτικές και αριστερές δυνάμεις πάρουν το πάνω χέρι. Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι το Γαλλικό Κ.Κ. συνεργάστηκε επανειλημμένα με τους σοσιαλδημοκράτες της Γαλλίας για να το προσπαθήσει και τα αποτελέσματα τα θυμόμαστε. Ο κατάλογος τέτοιων συνεργασιών συνεχίζει στη Γερμανία, στην Ιταλία, στην Ισπανία, στην Πορτογαλία και στην Ελλάδα. Δεν πρόκειται, λοιπόν, για τυχαία επιλογή, αλλά για επανάληψη της κλασικής ρεφορμιστικής στρατηγικής του κοινοβουλευτικού δρόμου.

Η προεκλογική καμπάνια του ΣΥΡΙΖΑ, ιδιαίτερα στο δεύτερο γύρο, ήταν η «στήριξη του Ευρώ» πάνω απ' όλα. Για να γίνει πιστευτός το πόσο σοβαρός ήταν σ' αυτήν την προοπτική, άνοιξε μέτωπο με όλη την αριστερά, ακόμα και με το δικό του αριστερό ρεύμα. Ο Παπαδημούλης δήλωσε επανειλημμένα ότι ο Λαφαζάνης στην Ίσκρα εκφράζει δικές του απόψεις, και η Αυγή δεν κουράζεται να δημοσιεύει άρθρα γιατί ο Αλαβάνος, το ΚΚΕ, και η ΑΝΤΑΡΣΥΑ προβοκάρουν τη νίκη της αριστεράς με τις απόψεις τους για ρήξη με το Ευρώ.

Είναι εντυπωσιακό ότι καμιά από τις «αριστερές» συνιστώσες, ούτε και άτομα που «ανέβηκαν» την τελευταία περίοδο στο βαγόνι του νικητή, δεν άνοιξαν το στόμα τους για να εκφράσουν αντιρρήσεις ούτε καν ανησυχίες. Προφανώς τις είχαν, αλλά τις σιγοψιθύριζαν στις εσωτερικές συνάξεις, για να μη διαταράξουν την εκλογική καμπάνια όπως την είχε χαράξει η «προεδρική φρουρά».

Ακόμα και στο στοιχειώδες ζήτημα της αντιπαράθεσης με τη φασιστική απειλή, η ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ προτίμησε να αποφύγει την πόλωση. Μέσα στην προεκλογική περίοδο οι νεοναζί της Χρυσής Αυγής έκαναν επίδειξη δύναμης στην Πάτρα καπηλευόμενοι μια δολοφονία. Ο ΣΥΡΙΖΑ με τον αέρα του εκλογικού ρεύματος στα πανιά του θα μπορούσε να καλέσει τον κόσμο να βγει στους δρόμους ενάντια στο πογκρόμ των φασιστών. Αρνήθηκε να το κάνει.

Όποιος θεωρεί ότι αυτές οι υποχωρήσεις είναι προσωρινές, δεν έχει παρά να διαβάσει τις δηλώσεις στελεχών του ΣΥΡΙΖΑ που λειτουργούν δίπλα στον Τσίπρα. Στα ΝΕΑ της 23 Ιούνη, ο Νίκος Παππάς, βασικός συνεργάτης του, δήλωνε ότι *«υπάρχουν τα περιθώρια για να μεταρρυθμίσουμε τον καπιταλισμό... και ότι η προοπτική της ανατροπής και του σοσιαλισμού ανήκει στον προηγούμενο αιώνα»*. Είναι άλλη μια δήλωση που η ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ βιάζεται να κάνει, προς αποφυγή «παρεξηγήσεων» για τη συνέχεια.

Η Επαναστατική Αριστερά και οι αντικαπιταλιστές έχουν κρίσιμο ρόλο να παίξουν σαν ανεξάρτητη πολιτική δύναμη που μπορεί να καθορίσει τις εξελίξεις

Μεταρρύθμιση ή Επανάσταση

Μέσα στις συνθήκες οικονομικής κρίσης, πολιτικής πόλωσης και μαζικής στροφής στα αριστερά, η ΑΝΤΑΡΣΥΑ αποφάσισε να μην μετατραπεί σε μια ακόμα συνιστώσα του ΣΥΡΙΖΑ. Η Επαναστατική Αριστερά και οι αντικαπιταλιστές έχουν κρίσιμο ρόλο να παίξουν σαν ανεξάρτητη πολιτική δύναμη που μπορεί να καθορίσει τις εξελίξεις. Όχι μόνο γιατί αντιπροσωπεύουν μια διαφορετική στρατηγική, για την ανατροπή και όχι τη βελτίωση του καπιταλισμού, αλλά και γιατί αυτή η στρατηγική κάνει διαφορά στους αγώνες εδώ και τώρα.

Όπως υποστήριζε και ο Τρότσκι στα κείμενα του για τη Γερμανία της δεκαετίας του '30, οι επαναστάτες μπορεί να μην έχουν την ίδια δύναμη στις κάλπες με τους ρεφορμιστές, αλλά έχουν τεράστιες δυνατότητες να επηρεάσουν τους αγώνες και τους αγωνιστές του εργατικού κινήματος. Αυτή τη διαπίστωση, την έχουμε σαν εμπειρία και από τα τελευταία δυο χρόνια των απεργιών και των καταλήψεων, αλλά και για τη νέα περίοδο που διαμορφώνεται.

Οι υποσχέσεις για αναδιαπραγμάτευση του Μνημονίου και πολύ περισσότερο περί ανατροπής του μέσα από τη Βουλή, ανήκουν ήδη στο παρελθόν. Κι αυτό ισχύει όχι μόνο για την συγκυβέρνηση αλλά και για τον ΣΥΡΙΖΑ. Είναι ενδεικτικό ότι μετά την απόφαση της Συνόδου Κορυφής να προχωρήσουν

1 Μάη 2012, Αθήνα.

στην επανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών της Ιταλίας και της Ισπανίας, απ' ευθείας από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Σταθερότητας και όχι μέσω μιας νέας δανειακής σύμβασης με τα αντίστοιχα κράτη, η ελληνική κυβέρνηση ζητάει να μπει κι αυτή στην ίδια ρύθμιση. Δηλαδή ζητάει τα 50 δις της νέας δανειακής σύμβασης που προορίζονται για τις ελληνικές τράπεζες να μην επιβαρύνουν το δημόσιο. Παρόμοια δήλωση έκανε και ο ΣΥΡΙΖΑ μέσω Παπαδημούλη και είναι ανοιχτή η προοπτική να οργανώσουν όλοι μαζί ένα κοινό διάβημα. Τα πράγματα δεν έχουν προχωρήσει σε οικουμενική κυβέρνηση, αλλά προχωρούν σε οικουμενικές συμμαχίες, χάριν του ευρώ και της Ευρωζώνης.

Ότι αυτό το αίτημα δεν έχει καμιά σχέση με την ανατροπή των επαχθών μέτρων του Μνημονίου, ούτε καν με την αποκατάσταση του κατώτατου μισθού, το σταμάτημα των απολύσεων, το να μην προχωρήσουν οι ιδιωτικοποιήσεις, την αποκατάσταση των συλλογικών συμβάσεων κ.α., επιβεβαιώνεται και από την καινούργια επίσκεψη της Τρόικα. Για την ακρίβεια, η νέα ρύθμιση που εμφανίζεται σαν νίκη του Μόντι απέναντι στη Μέρκελ, στην πραγματικότητα προβλέπει μόνιμη «τρόικα» για όλες τις χώρες της ΕΕ.

Είναι σαφές ότι ο κόσμος που εγκατέλειψε μαζικά το ΠΑΣΟΚ, και στράφηκε προς τα αριστερά, περίμενε απ' αυτά τα κόμματα να μπουν μπροστά και να ανοίξουν ένα νέο γύρο αγώνων, σαν αυτούς που το κίνημα έδωσε και δίνει από την πρώτη στιγμή.

Το εάν θα ξεκινήσουν οικονομικοί και πολιτικοί αγώνες μετά τις εκλογές θα καθορίσει τι θα γίνει με τα Μνημόνια, και τα παλιά και τα καινούργια. Όποιος περιμένει το φθινόπωρο για να δράσει αφήνει τα περιθώρια στην συγκυβέρνηση και στην κυρίαρχη τάξη να ανασυνταχτούν. Δεν τους αφήνουμε ούτε στιγμή.

Αυτό σημαίνει οικονομικές μάχες που μπορούν να αρχίσουν άμεσα. Αυτά που υποσχέθηκε ο ΣΥΡΙΖΑ για αποκατάσταση του κατώτατου μισθού, για την αποκατάσταση των συλλογικών συμβάσεων, για ανατροπή όλων των επιθέσεων του Μνημονίου, μπορεί να μπει μπροστά το εργατικό κίνημα και να τα επιβάλει.

Σημαίνει ταυτόχρονα και πολιτικές μάχες. Από την σύγκρουση με την Τρόϊκα, από τη στήριξη και αλληλεγγύη σε όλους τους μετανάστες, μέχρι τη μάχη για να τσακίσουμε τους φασίστες της Χρυσής Αυγής. Τώρα όσο ποτέ η Αριστερά πρέπει να πρωτοστατήσει για να νομιμοποιηθούν όλοι οι μετανάστες, για να γραφτούν στα συνδικάτα, για να μην τολμήσουν να καταργήσουν το νόμο για την ιθαγένεια, αντίθετα να παλέψουμε για να πάρουν ιθαγένεια όλα τα παιδιά χωρίς προϋποθέσεις.

Το εάν θα ξεκινήσουν οικονομικοί και πολιτικοί αγώνες μετά τις εκλογές θα καθορίσει τι θα γίνει με τα Μνημόνια, και τα παλιά και τα καινούργια

Αυτά δεν θα μας τα χαρίσει κανένας. Όποιος πριν την κρίση είχε αυταπάτες ότι ο καπιταλισμός διορθώνεται, οι εξελίξεις τον διαψεύδουν. Γι' αυτό είναι αναγκαίο η αντικαπιταλιστική αριστερά να κρατήσει την ανεξάρτητη παρουσία της και παράλληλα με τις μάχες να προβάλει το πρόγραμμα της.

Μπροστά μας ανοίγεται μια περίοδος όπου η αστάθεια των από πάνω, ο συνδυασμός της οικονομικής με την πολιτική κρίση, βάζει το εργατικό κίνημα σε μια φάση γεμάτη σκληρές συγκρούσεις αλλά και μεγάλες δυνατότητες. Για να τις αξιοποιήσουμε χρειαζόμαστε καθαρές επιλογές. Χρειαζόμαστε δυνατή ΑΝΤΑΡΣΥΑ που θα κάνει παράλληλα δυο πράγματα. Θα παλεύει για μαχητική αντιπολίτευση εδώ και τώρα ενάντια στις απόπειρες της νέας Τρόικας Σαμαρά-Βενιζέλου-Κουβέλη να νεκραναστήσει τα Μνημόνια, χωρίς αυταπάτες ότι θα κερδίσουμε αυτές τις άμεσες μάχες αν «τους ταράξουμε στη νομιμότητα» όπως είπε ο Παπαδημούλης μιμούμενος τον ηγέτη της ΕΔΑ, τον Πασαλίδη. Και ταυτόχρονα θα εξηγεί γιατί η δικαίωση των αγώνων μπορεί να έρθει μόνο με ένα αντικαπιταλιστικό πρόγραμμα που περιλαμβάνει τη ρήξη με το ευρώ, τη διαγραφή του χρέους και τον εργατικό έλεγχο. Αυτά είναι βήματα που έχει τη δύναμη να επιβάλει το εργατικό κίνημα, αρκεί να σταθούμε σαν Αριστερά αντάξιοι των απαιτήσεών του. ■

Καμιά ανοχή στους δολοφόνους μεταναστών

Μετά την εκλογική επιτυχία των νεοναζί της Χρυσής Αυγής, τα καθήκοντα για την αντιμετώπιση της φασιστικής απειλής γίνονται πιο επείγοντα, γράφει ο **Λέανδρος Μπόλαρης**.

Σύσκεψη στο Δημαρχείο της Νίκαιας ενάντια στους νεοναζί.

Οι ναζί της Χρυσής Αυγής διατήρησαν τα ποσοστά και τις ψήφους τους στις εκλογές της 17 Ιούνη. Έχασαν μόλις 15.000 ψήφους, παίρνοντας 426.000 (6,92%) από 441.00 (6,97%) και πήραν τρεις έδρες λιγότερες, 18 από 21 στις 6 Μάη. Το αποτέλεσμα αυτό ήρθε μετά από ένα μήνα συνεχών αποκαλύψεων για το ποιον της ναζιστικής συμμορίας, με αποκορύφωμα την επίθεση του Κασιδιάρη στην Ρ. Δούρου και Λ. Κανέλλη, βουλευτίνες του ΣΥΡΙΖΑ και του ΚΚΕ αντίστοιχα, σε ζωντανή μετάδοση από την τηλεόραση. Είχε προηγηθεί ένα κύμα βίαιων επιθέσεων της συμμορίας σε μετανάστες με αποκορύφωμα το ρατσιστικό πογκρόμ στην Πάτρα στα τέλη του Μάη με πανελλαδική κινητοποίηση των ομάδων κρούσης των ναζί.

Πριν τις 6 Μάη ακουγόταν συχνά η άποψη ότι η όποια άνοδος της Χρυσής Αυγής δεν σηματοδοτεί κάτι το ιδιαίτερα επικίνδυνο, είναι προϊόν μιας δεξιάς «λαϊκίστικης» δημαγωγίας που θα ξεφουσκώσει γρήγορα. Μετά τις 17 Ιούνη τα πράγματα είναι διαφορετικά. Το ερώτημα ποιά πρέπει να είναι η απάντηση στη Χρυσή Αυγή δεν μπορεί να το αποφύγει κανείς. Για να είναι σωστές οι απαντήσεις, χρειάζεται μια εκτίμηση για τις αιτίες της «σταθερότητας» της Χρυσής Αυγής.

Το θερμοκήπιο του ρατσισμού...

Η άρχουσα τάξη χρησιμοποιεί τον ρατσισμό σαν ιδεολογικό και πολιτικό όπλο ενάντια στο κίνημα συστηματικά τις δυο τελευταίες δεκαετίες. Μέσα σ' αυτό το θερμοκήπιο διαμορφώθηκε ο σκληρός πυρήνας των φασιστών της Χ.Α και η δυνατότητά τους να απλώνουν την επιρροή τους με τον τρόπο που παρουσίασε το προηγούμενο τεύχος του περιοδικού μας.[1] Στην περίοδο των διπλών εκλογών, η προπαγάνδα του Σαμαρά και της ΝΔ για το νόμο και την τάξη τους νομιμοποίησε ακόμα περισσότερο.

Η ΝΔ με τον Μητσοτάκη το 1991 ψήφισε τον πρώτο νόμο περί «λαθρομετανάστευσης» και ξεκίνησε τις «επιχειρήσεις-σκούπα» στο κέντρο της Αθήνας, τότε στόχος ήταν οι μετανάστες από την Αλβανία. Το 1994, επί Σημίτη, η αστυνομία μάζευε τους «παράνομους» μετανάστες σε γήπεδα για να τους απελάσει και οι εφημερίδες ήταν γεμάτες με «αντικειμενικά» ρεπορτάζ για τις δολοφονίες μεταναστών από νοικοκυραίους που προστάτευαν το βιός τους.

Το 2005 το αντιπολεμικό και αντιρατσιστικό κίνημα χρειάστηκε να αντιμετωπίσει μια πολυπλόκαμη ρατσιστική σκευωρία σε βάρος του Τζαβέντ Ασλάμ του προέδρου της Πακιστανικής Κοινότητας. Είχε καταγγείλει τις απαγωγές Πακιστανών από κλιμάκια της αγγλικής μυστικής υπηρεσίας, στα πλαίσια του «αντιτρομοκρατικού πολέμου». Ήταν τότε που ο Β. Πολύδωρας έκανε τη χυδαία δήλωση για τις απαγωγές που είναι εθνικο σπόρ των Πακιστανών.

Μετά την εξέγερση του Δεκέμβρη του 2008 η υστερία για «νόμο και τάξη» χρωματίστηκε έντονα από τον ρατσισμό και την ισλαμοφοβία. Οι προπαγανδιστικές εκστρατείες για τα «γκέτο του κέντρου», φυτώρια εγκληματικότητας και ισλαμικού φονταμενταλισμού, έδιναν και έπαιρναν. Το Μάη του 2009 ειδικοί φρουροί σε περιπολία στον Αγ. Παντελεήμονα έσχισαν το Κοράνι που κρατούσε ένας Σύριος μετανάστης. Οι φασίστες έκαψαν τζαμιά σε πολυκατοικίες της γειτονιάς.[2] Ήταν οι εναρκτήριες ομοβροντίες για την εδραίωση της συμμορίας στη γειτονιά με τις πλάτες της αστυνομίας.

Όσο το ΠΑΣΟΚ βυθιζόταν περισσότερο στην πολιτική των Μνημονίων, τόσο σήκωνε περισσότερο τις ρατσιστικές εκστρατείες, έδινε πράσινο φως για τα πογκρόμ της αστυνομίας και κάλυπτε την συνεργασία της με τους φασίστες της Χ.Α.

Όταν προεκλογικά, και στις δυο τελευταίες εκλογικές αναμετρήσεις και με ιδιαίτερη λύσσα στη δεύτερη, ο Σαμαράς εξαπόλυε μια μανιασμένη εκστρατεία με συνθήματα όπως «θα ανακαταλάβουμε το κέντρο των πόλεων» από τους «λαθρομετανάστες», δεν εφεύρισκε

Συνέντευξη τύπου της ΚΕΕΡΦΑ με μετανάστες - θύματα δολοφονικών επιθέσεων από τους νεοναζί της Χρυσής Αυγής.

μια καινούργια τακτική. Αντέγραφε την τακτική που είχε ακολουθήσει για χρόνια ο Σαρκοζί στη Γαλλία. Μια πολιτική που από τη μια επιφύλασσε χυδαίες επιθέσεις στους μετανάστες και από την άλλη σήκωνε τα λάβαρα της «εθνικής κληρονομιάς» απέναντι στους πολυπολιτισμικούς «λαπάδες».

...και οι δηλητηριώδεις καρποί του

Η ρατσιστική πολιτική του Σαρκοζί δεν τράβηξε το χαλί κάτω από τα πόδια της Μαρί Λεπέν του Εθνικού Μετώπου, αντίθετα έδωσε αέρα στα πανιά της, φέρνοντας τη ρατσιστική ατζέντα της στο κέντρο της επίσημης πολιτικής σκηνής. Στην περίπτωση της Ελλάδας, διαψεύστηκαν οι απόψεις που έλεγαν ότι μια τέτοια εκστρατεία θα ξανακάνει την Νέα Δημοκρατία αποκλειστικό ιδιοκτήτη της «δεξιάς πολυκατοικίας». Η «κοινή λογική» των ΜΜΕ υποστήριζε ότι οι δεξιοί ψηφοφόροι που είχαν εγκαταλείψει τον «κωλοτούμπα» Σαμαρά θα επανακάμψουν εγκαταλείποντας τα «άκρα».

Το μόνο που χρειάζονταν να κάνουν οι φασίστες ήταν να πουν και, πιο σημαντικό, να δείξουν ότι αυτό που λέει ο Σαμαράς το κάνουν οι ίδιοι στην πράξη, χωρίς καθυστερήσεις και ανησυχίες για τη λεγόμενη νομιμότητα. Μαζικές απελάσεις «παράνομων λαθρομεταναστών» υποσχόταν ο Σαμαράς; Οι συμμορίες της Χ.Α «απέλαυναν» μετανάστες με τα στυλιάρια, τη φωτιά και το μαχαίρι. Στην Πάτρα, στα Βασιλικά της Εύβοιας, στο Πέραμα πρόσφατα. «Πόλεμο στο παραεμπόριο» φώναζε από το «Κέντρο Ελληνικού Κόσμου» στις 12 Ιούνη;[3] Οι κρανοφόροι της Χ.Α με τη συνδρομή των μπάτσων της «Δίας» είχαν ήδη αναλάβει να το κάνουν πράξη με επιθέσεις στους μικροπωλητές έξω από την ΑΣΟΕΕ και σε φοιτητές που τους υπεράσπιζαν. Κατάργηση του νόμου Ραγκούση που δίνει μια κουτσουρεμένη και μίζερη υπηκοότητα στα παιδιά των μεταναστών υποσχόταν ο Σαμαράς; Θα πετάξουμε τους μετανάστες από τα νοσοκομεία και τα παιδιά τους από τους παιδικούς σταθμούς, κραύγαζε ο “Καιάδας”.

Η διαφορά είναι ότι η ΝΔ υποσχόταν να τα κάνει όλα αυτά «διά της νομίμου οδού» αλλά οι φασίστες κόντρα στο «κατεστημένο» που «δένει τα χέρια της αστυνομίας». Όσο για την αστυνομία, που τα χέρια της λύνονται ακόμα περισσότερο κάθε μέρα που περνάει, αντάμοιψε σε είδος το σφιχταγκάλιασμα ψηφίζοντας μαζικά, και στις εκλογές του Ιούνη, τους φασίστες.

Πολλοί σοκαρίστηκαν όταν μετά την επίθεση του Κασιδιάρη διαπίστωσαν ότι «λαϊκός κόσμος» επικροτούσε. Δεν θα έπρεπε. Όχι μόνο γιατί «λαϊκό κόσμο» έχει και η Δεξιά, που ένα κομμάτι του εγκατέλειψε το ναυαγισμένο ΛΑΟΣ, ακόμα και τη ΝΔ για να προσχωρήσει, εκλογικά καταρχήν, στους φασίστες. Αλλά και γιατί όλο το προηγούμενο διάστημα η υστερία των Σαμαράδων ενάντια στην «Αριστερά που κυβερνάει από την μεταπολίτευση» που είναι «υπεύθυνη για τα χάλια της χώρας» νομιμοποίησε πολιτικά τον ορκισμένο εχθρό της αριστεράς και του εργατικού κινήματος, τους φασίστες, και τους όπλισε το χέρι.

Εκφασισμός της κοινωνίας;

Η άποψη αυτή ακούγεται όλο και δυνατότερα το τελευταίο διάστημα. Επιγραμματικά, στηρίζεται σε δυο σκέλη. Το πρώτο, το πιο πολιτικό, ξεκινώντας από τη θέση ότι η Χ.Α είναι «το μακρύ χέρι του μνημονιακού κράτους», περιγράφει ένα ακροδεξιό τόξο που ξεκινάει από τις παρυφές του ΠΑΣΟΚ, περνάει στη ΝΔ και στο κόμμα του Καμμένου για να καταλήξει στην Χ.Α. Σ’ αυτό το σχήμα οι φασίστες έχουν απλά το ρόλο του «λαγού» του «μαύρου μετώπου». Το δεύτερο σκέλος βλέπει τον φασισμό να γεννιέται αυτόματα σε κάθε ρατσιστική και συντηρητική αντίληψη που είναι διαδεδομένη στην κοινωνία (π.χ βία ενάντια στις γυναίκες) σε συνδυασμό με την απελπισία που γεννάει η κρίση. Το πρόβλημα και με τις δυο αυτές αντιλήψεις είναι ότι χάνουν από τα μάτια τους τα γεγονότα.

Η Χ.Α δεν γεννήθηκε σήμερα, έχει πίσω της τουλάχιστον είκοσι χρόνια «ανοιχτής» δράσης. Η πρώτη απόπειρα ανοίγματός της σε μαζικά ακροατήρια ήταν στις αρχές της δεκαετίας του ’90, στα πλαίσια της εθνικιστικής υστερίας για το όνομα της Μακεδονίας. Η απόπειρα απέτυχε μερικά χρόνια αργότερα, όχι μόνο γιατί το κύμα των εργατικών αγώνων που έριξε τη δεξιά και πάλεψε τον Σημίτη της στερούσε το «οξυγόνο» αλλά και γιατί βρήκε μπροστά της ένα μπαράζ αντιφασιστικών κινητοποιήσεων. Από τις αντιφασιστικές διαδηλώσεις χιλιάδων μαθητών από κατειλημμένα σχολεία το 1993 μέχρι την κινητοποίηση που της απαγόρευσε να γιορτάσει την

«εθνικιστική Πρωτομαγιά» το 1998 στην Κλαυθμώνος και ένα μήνα μετά με τα οργισμένα συλλαλητήρια διαμαρτυρίας για τη δολοφονική επίθεση στο Δ. Κουσουρή.

Οι ναζί, τώρα αλλά και πάντα, είναι μισθοφόροι του κεφαλαίου. Η «ιδεολογία» τους είναι ένα αηδιαστικό μείγμα από όλες τις ιδέες της κυρίαρχης τάξης τονισμένες σε σημείο παροξυσμού (εθνικισμός, περιφρόνηση των «κατωτέρων», σεξισμός, ρατσισμός). Όπως έλεγε ο Τρότσκι: *«κάθε τι που μέσα από μια κανονική ανάπτυξη της κοινωνίας θα αποβαλλόταν από τον εθνικό οργανισμό σαν περίττωμα ξεπετιέται τώρα από το λαρύγγι: ο καπιταλιστικός πολιτισμός ξερνά μια βαρβαρότητα που δεν χωνεύτηκε, αυτή είναι η φυσιολογία του εθνικοσοσιαλισμού».*[4] Όμως, μαζικές φασιστικές οργανώσεις και κινήματα γεννιούνται και μεγαλώνουν σε συγκεκριμένες συνθήκες. Επίσης, δεν υπάρχει τίποτα αυτόματο σε αυτή την πορεία τους. Ο αμερικάνος ιστορικός Ρόμπερτ Πάξτον έχει επισημάνει ότι στην Ευρώπη των αρχών του 20ου αιώνα υπήρχαν πολλές «πρωτοφασιστικές» κινήσεις ή ιδεολογικές συσπειρώσεις, λίγες όμως κατόρθωσαν να κάνουν το επόμενο βήμα στη πολιτική, ακόμα λιγότερες να αναπτυχθούν και λίγες, μετρημένες στα δάκτυλα να πάρουν την εξουσία.[5]

Απόψεις που δεν διακρίνουν την ειδοποιό διαφορά του φασισμού και τις δοκιμασίες που πρέπει να αντιμετωπίσει πριν φτάσει να διεκδικήσει την εξουσία, καταλήγουν στο τέλος να υπερτιμούν τη δύναμή του. Υιοθετούν μια στάση ηττοπαθή, αφού υποτίθεται οι φασίστες εκφράζουν πλειοψηφικά ρεύματα στην κοινωνία. Τα πρακτικά συμπεράσματα από τέτοιες εκτιμήσεις κινούνται σε δυο κατευθύνσεις: είτε προς μια ηρωική αναμέτρηση των «αποφασισμένων» που θα αντιμετωπίσουν τους φασίστες στρατιωτικά, μιας και οι μαζικές διαδηλώσεις και άλλες μορφές δράσης είναι μάταιες. Η δεύτερη, εσωτερικεύει την προπαγάνδα των ΜΜΕ ότι ο «κόσμος τους θέλει», γιατί υποτίθεται δίνουν πρακτικές απαντήσεις στα καθημερινά προβλήματα (μια εικόνα που εν πολλοίς είναι δημιούργημα των ΜΜΕ) και προσανατολίζεται στη συγκρότηση «δικτύων αλληλεγγύης» εκεί που αποσύρεται το κράτος.

Ένας τέτοιος προσανατολισμός οδηγεί από μια άλλη διαδρομή στο ίδιο αποτέλεσμα με τον προηγούμενο: την υποκατάσταση της μαζικής δράσης από ομάδες που προσπαθούν να λύσουν τα ζητήματα για «λογαριασμό» των εργατών, της νεολαίας, των φτωχών. Είναι επίσης υποχώρηση από την πάλη για την υπεράσπιση των δημόσιων σχολείων, νοσοκομείων, δημοτικών υποδομών, από τα συνδικάτα. Είναι αναποτελεσματικός γιατί κανένα «δίκτυο» δεν μπορεί να λύσει κεντρικά ζητήματα, όπως για παράδειγμα την προμήθεια φαρμάκων για συνταξιούχους και αρρώστους.

Μας «παίρνει»; Μια σύγκριση με την Δημοκρατία της Βαϊμάρης

Το κίνημα σήμερα έχει το πλεονέκτημα απέναντι στους φασίστες, παρά το ανατριχιαστικό ποσοστό που πήραν στις εκλογές. Έχει τους συσχετισμούς να τους πετάξει στο σκουπιδοτενεκέ της ιστορίας. Ένας τρόπος για να το δούμε αυτό είναι η σύγκριση με την «κλασική» περίοδο της δεκαετίας του '30 στην Γερμανία της Βαϊμάρης.

Το ναζιστικό κόμμα του Χίτλερ εκτινάχτηκε από το 2,4% στις εκλογές του Μάη 1928 στο εντυπωσιακό 18,5% στις εκλογές του 1930. Ποτέ δεν κατόρθωσε να εισχωρήσει στον σκληρό πυρήνα της εκλογικής επιρροής των δυο αριστερών κομμάτων, του SPD και του KPD στην εργατική τάξη. Σε πείσμα, επίσης, ενός διαδεδομένου μύθου, η κύρια δεξαμενή του δεν ήταν οι άνεργοι εργάτες, οι οποίοι ψήφιζαν όπως η υπόλοιπη εργατική τάξη. Αντλούσε ψήφους και μέλη από την συρρίκνωση των κομμάτων της δεξιάς και από μεσαία στρώματα, όχι άνεργους και περιθωριοποιημένους (παρόλο που τέτοια στρώματα υπεραντιπροσωπεύονταν στις παραστρατιωτικές οργανώσεις του).

Όμως, η «αριστερά» της Βαϊμάρης, παρά την αντοχή της, ποτέ δεν κατόρθωσε να διευρύνει την επιρροή της. Στις εκλογές του Σεπτέμβρη 1930 τα δυο κόμματα απέσπασαν το 38,1%. Τον Ιούλη του 1932 (όταν οι ναζί έφταναν στο απόγειο της εκλογικής επιρροής τους) το ποσοστό τους υποχώρησε ελαφρά στο 36,4% για να ανέβει ξανά τον Νοέμβρη της ίδιας χρονιάς στο 37,8%. Αυτό που άλλαζε ήταν η εσωτερική κατανομή των ψήφων, με το Κομμουνιστικό Κόμμα να αυξάνει σταθερά τα ποσοστά του σε βάρος των Σοσιαλδημοκρατών.

Η καθήλωση της εκλογικής επιρροής είχε να κάνει με πολλούς παράγοντες, που αφορούν στον τρόπο με τον οποίο γεννήθηκε η Δημοκρατία της Βαϊμάρης. Όμως, αν μιλάμε για την περίοδο από το 1929 και μετά, την περίοδο δηλαδή όπου η γερμανική κοινωνία βυθίστηκε απότομα στη δίνη της παγκόσμιας καπιταλιστικής κρίσης, ο υποκειμενικός παράγοντας, η πολιτική των ηγεσιών έπαιξε καθοριστικό ρόλο. Και τα δυο κόμματα θεωρούσαν ουσιαστικά ότι η εργατι-

Αθήνα, 8 Ιούνη 2012: Αντιφασιστικό συλλαλητήριο.

κή τάξη δεν μπορεί να παλέψει αποτελεσματικά σε συνθήκες κρίσης. Για την σοσιαλδημοκρατία αυτό σήμαινε την πολιτική του «μικρότερου κακού», την «ανοχή» προς τις κυβερνήσεις που εφάρμοζαν την πιο άγρια λιτότητα στο όνομα της υπεράσπισης των «θεσμών» και την αδράνεια. Για το ΚΚ, σήμαινε την πολιτική του «σοσιαλφασισμού». Οι σοσιαλδημοκράτες εργάτες ήταν βολεμένοι «αριστοκράτες», η «αριστερή πτέρυγα του φασισμού», όλες οι κυβερνήσεις ήταν «φασιστικές». Η αντίσταση στον φασισμό, ιδιαίτερα το 1931-32, σήμαινε απλά σύγκρουση στο δρόμο. Οι αγωνιστές του ΚΚ βρέθηκαν να δίνουν τη μάχη εκεί που δεν μπορούσαν να την κερδίσουν, μιας κι οι ναζί είχαν πίσω τους την ισχύ του κράτους.

Ο Τρότσκι καλούσε τους κομμουνιστές να επιβάλλουν την τακτική του «ενιαίου μετώπου» στην ηγεσία του κόμματος. Το κριτήριό του δεν ήταν μια αφηρημένη «ενότητα». Το ενιαίο μέτωπο ήταν ο τρόπος να μπει η ίδια η τάξη σε κίνηση, και τσακίζοντας τη φασιστική απειλή να βάλει στην ημερήσια διάταξη τη σύγκρουση με τον καπιταλισμό. Γι' αυτό επέμενε για παράδειγμα ότι η εκλογική αριθμητική είναι παραπλανητική, και πως *«χίλιοι εργάτες που δουλεύουν σε ένα μεγάλο εργοστάσιο αξίζουν εκατό φορές πιο πολύ απ' όσο χίλιοι κρατικοί υπάλληλοι, γραφιάδες, μαζί με τις γυναίκες και τις πεθερές τους».*[6]

Είναι επίσης λάθος η εκτίμηση που υποστηρίζει ότι από τη στιγμή που το «αυγό του φιδιού» επωάστηκε ήταν πολύ αργά να αντιμετωπιστεί. Η φράση έχει γίνει κοινός τόπος από την ομώνυμη ταινία του Μπέργκμαν το 1977, αλλά είναι λάθος και για τότε και για σήμερα. Συνήθως, η αναφορά γίνεται στα λόγια του Χίτλερ ότι η μόνη ευκαιρία να τσακιστεί το κόμμα του ήταν ενόσω ήταν μικροσκοπικό. Είναι περίεργο γιατί δίνεται βάση σε αυτόν τον ισχυρισμό, απ' όλες τις τερατολογίες και ασυναρτησίες του «φύρερ».

Η αλήθεια είναι ότι οι ναζί πέρασαν τη μεγαλύτερη κρίση τους λίγο πριν τους ανεβάσουν στην εξουσία κι ότι τα στελέχη τους έτρεμαν μέχρι τη τελευταία στιγμή την αναμέτρηση με τις δυνάμεις της αριστεράς. Τα SA ήταν συμμορίες, όχι στρατός. Ακόμα και για τη μεγαλύτερη επίδειξη δύναμής τους, την παρέλαση μπροστά από το αρχηγείο του KPD στο Βέντινγκ, την πιο κόκκινη γειτονιά του Βερολίνου, στις 22 Γενάρη 1933, χρειάστηκαν την υποστήριξη δώδεκα χιλιάδων βαριά οπλισμένων αστυνομικών και την επίσημη απαγόρευση κυκλοφορίας. Η ενωτική δράση των εργατικών οργανώσεων που θα έκανε αντιφασιστικά κάστρα και ορμητήρια τα εργοστάσια, μπορούσε να τσακίσει τους ναζί ακόμα και στις παραμονές της ανόδου τους στην εξουσία.

Η μάχη ενάντια στους φασίστες είναι αναπόσπαστα δεμένη με τη μάχη ενάντια στον ρατσισμό

Η δυναμική είναι πολύ διαφορετική σήμερα στην Ελλάδα και σε ολόκληρη την Ευρώπη. Στο εργατικό κίνημα δεν πέρασαν οι απόψεις που λένε ότι η κρίση μας κάνει ανίσχυρους. Αντίθετα, οι εργατικοί αγώνες έριξαν δυο μνημονιακές κυβερνήσεις και έχουν δώσει στην Αριστερά ποσοστά ανεπανάληπτα στην ιστορία της. Οι μεγάλες πλειοψηφίες που απέσπασε σε εργαζόμενους δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, νεολαία, άνεργους, στις εργατογειτονιές της Αθήνας και του Πειραιά, υπογραμμίζουν ακόμα περισσότερο αυτή τη δυναμική. Στις αρχές της δεκαετίας του '30 η γερμανική εργατική τάξη δεν μπόρεσε να σπάσει τον «ζουρλομανδύα» που της είχαν φορέσει οι ηγεσίες της. Δεν ήταν καθόλου «μοιραίο». Στις σημερινές συνθήκες, αντίθετα, υπάρχουν όλες οι προϋποθέσεις να επικρατήσει η «επαναστατική ελπίδα» απέναντι στην «αντεπαναστατική απελπισία».

Η στάση της Αριστεράς

Βέβαια, ο Τρότσκι στα ίδια κείμενα για την Γερμανία προειδοποιούσε ότι: *«Η ιστορία, ακόμα και η πιο πρόσφατη, δεν μπορεί να πάρει τη θέση της ενεργού πολιτικής»*. Η Αριστερά έχει χρέος να χαράξει μια τέτοια ενεργό πολιτική απέναντι στη φασιστική απειλή.

Οι ηγεσίες του ΣΥΡΙΖΑ και του ΚΚΕ μέχρις στιγμής υποτιμάνε αυτό το καθήκον. Μπορεί να αλληλοβρίζονται για το κάθε τι με κάθε δυνατό τρόπο, όμως, φαίνεται ότι συμφωνούν σε ένα πράγμα: η ανοιχτή κόντρα με τη ρατσιστική υστερία του Σαμαρά και τα πογκρόμ της Χρυσής Αυγής, απομακρύνει ψηφοφόρους και άρα δεν πρέπει να είναι προτεραιότητα. Τήρησαν σιγή ιχθύος όταν τα τάγματα εφόδου της Χ.Α οργίαζαν στην Πάτρα. Η απάντηση στην επίθεση του Κασιδιάρη ήταν μερικές πλατωνικές καταδίκες. Τα αντιφασιστικά συλλαλητήρια της 8 Ιούνη, μια μέρα μετά την επίθεση, ήταν η ευκαιρία να καλέσουν τον κόσμο στο δρόμο, σε μαζική επίδειξη αντιφασιστικής δύναμης. Ούτε το ΚΚΕ ούτε ο ΣΥΡΙΖΑ το έκαναν. Τα συλλαλητήρια ήταν μαζικά και οργισμένα, και αυτό οφείλεται στην παρέμβαση της ΑΝΤΑΡΣΥΑ και της ΚΕΕΡΦΑ.

Στις 13/6, μια μέρα μετά την επίθεση φασιστοειδών σε στέλεχος του ΚΚΕ στην Αγ. Παρασκευή, η Α. Παπαρήγα δήλωνε στην συνέντευξή της: *«Αν ήταν κανένα άλλο κόμμα θα είχε κάνει σήμερα. Θα είχε βγει στα κανάλια, 'μας σκοτώσανε', 'στείλανε τον άνθρωπο μας στο νοσοκομείο'. Βεβαίως το καταγγείλαμε και δε θα έχουν καλή άκρη με μας αυτοί. Μη νομίζετε τώρα ότι θα μας φοβίσουν, αλλά ας πάμε τώρα στις εκλογές με ηρεμία, να σκεφτεί ο κόσμος τι θα ψηφίσει».*[7] Πάλι, η ΑΝΤΑΡΣΥΑ σήκωσε το γάντι της απάντησης στη φασιστική επίθεση με μια πορεία εκατοντάδων στους δρόμους της Αγ. Παρασκευής. Στο τέλος της πορείας ο κόσμος του ΚΚΕ που ήταν συγκεντρωμένος στο περίπτερο χειροκροτούσε τους διαδηλωτές. Ένα δείγμα ότι οι διαθέσεις της βάσης δεν ταυτίζονται με την πολιτική της ηγεσίας.

Απ' την άλλη, ο Α. Τσίπρας αναζητάει απάντηση στη φασιστική βία στην συμπαράταξη με τον ...Σαμαρά και τον Βενιζέλο. Στις δηλώσεις του μετά τη συνάντηση με τον Σαμαρά στις 18/6 είπε: *«Του έθεσα ως ένα σημαντικό ζήτημα που απαιτεί τη συνεννόηση μεταξύ μας, και αφορά τον περιορισμό των κρουσμάτων βίας, δυστυχώς από δυνάμεις που εκπροσωπούνται στο Κοινοβούλιο. Η δημοκρατία πρέπει να αντισταθεί απέναντι σε αυτά τα φαινόμενα και τουλάχιστον εμείς θα βρεθούμε απέναντι σε κάθε τέτοια προσπάθεια, σε κάθε προσπάθεια που στην πραγματικότητα συρρικνώνει τη δημοκρατία και απειλεί τον ίδιο τον πολίτη θα βρεθούμε απέναντι. Κι εδώ χρειάζεται η συνεργασία όλων των πολιτικών δυνάμεων».*[8]

Κάθε φορά που η Αριστερά υπεκφεύγει αυτή τη μάχη, ή αναζητάει «δημοκρατικά μέτωπα» με τους κήρυκες του ρατσιστικού μίσους, δεν κερδίζει ψηφοφόρους και υποστηρικτές. Αφήνει το

Μαθητική αντιφασιστική συναυλία στον Ζωγράφου, 22 Ιούνη 2012.

έδαφος στη δεξιά, και εν τέλει στους φασίστες, να δημαγωγούν και να ψαρεύουν στα θολά νερά.

Όμως, η βάση, της αριστεράς είναι μίλια πιο μπροστά και αριστερά από τις ηγεσίες και σ' αυτό το ζήτημα όπως και σε όλα τα άλλα. Χιλιάδες αγωνιστές και αγωνίστριες έχουν συγκρουστεί με τον ρατσισμό και το φασισμό όλα τα τελευταία χρόνια, σε χώρους δουλειάς, γειτονιές, συνδικάτα, φοιτητικούς συλλόγους. Αυτή η δύναμη μπορεί να μπει σε κίνηση. Ο ρόλος των επαναστατών και της αντικαπιταλιστικής αριστεράς είναι αποφασιστικός για να γίνει πράξη.

Το πρώτο κρατούμενο σε μια τέτοια προσπάθεια είναι ότι η μάχη ενάντια στους φασίστες είναι αναπόσπαστα δεμένη με τη μάχη ενάντια στον ρατσισμό. Οι λέξεις στον τίτλο της ΚΕΕΡΦΑ – ενάντια στον Ρατσισμό και την Φασιστική Απειλή – δεν είναι τυχαίες. Ο ρατσισμός είναι η αιχμή του δόρατος της ιδεολογικής επίθεσης της αστικής τάξης και το έδαφος που οργανώνουν οι φασίστες σε γειτονιές. Οι δολοφονικές επιθέσεις σε μετανάστες είναι ο προάγγελος των επιθέσεων στην αριστερή, στους απεργούς και τους διαδηλωτές. Οι σύγχρονοι Γκοτζαμάνηδες εκπαιδεύονται στα κορμιά των μεταναστών.

Η πάλη ενάντια στον ρατσισμό, σημαίνει πάλη για τη νομιμοποίηση των μεταναστών, ενάντια στα κλειστά σύνορα, στους φράχτες στον Έβρο, ενάντια στην Frontex. Αυτή η πάλη δεν αδυνατίζει τον αγώνα για την ανατροπή της κυβέρνησης «εθνικής ευθύνης» του Σαμαρά-Βενιζέλου-Κουβέλη. Αντίθετα, τη δυναμώνει. Όταν απαντάμε στις χυδαιότητες ότι τάχα οι μετανάστες βουλιάζουν το ΕΣΥ, δυναμώνουμε την πάλη για δημόσια δωρεάν υγεία για όλους κόντρα στις «συγχωνεύσεις» και τις ιδιωτικοποιήσεις.

Η απάντηση στη φασιστική απειλή πρέπει να είναι μαζική. Η ΚΕΕΡΦΑ έχει πρωτοστατήσει στη διοργάνωση ενωτικών διαδηλώσεων-απάντηση σε φασιστικές επιθέσεις και συγκεντρώσεις όλους τους τελευταίους μήνες, όπως εκείνες που κατευθύνθηκαν στον Αγ. Παντελεήμονα. Είναι μια πρακτική που πρέπει να κλιμακωθεί, να οργανωθεί καλύτερα, να αποκτήσει ακόμα μαζικότερες διαστάσεις. Οι αντιφασίστες είναι παντού πλειοψηφία. Πρέπει να δείξουν τη δύναμή τους. Κάθε φορά που οι φασίστες προκαλούν, πρέπει να παίρνουν άμεσα απάντηση. Είτε πρόκειται για μια θρασύδειλη νυχτερινή επίθεση, είτε για γράψιμο εμετικών συνθημάτων σε γειτονιές και σχολεία, είτε για απόπειρες να μιλήσουν σε τοπικούς ραδιοφωνικούς ή τηλεοπτικούς σταθμούς, πρέπει να βρίσκουν μπροστά τους εκατοντάδες αγωνιστές και αγωνίστριες. ΄Ετσι χτίζουμε τις προϋποθέσεις για να ηττηθούν και «στρατιωτικά»: όταν οι ομάδες κρούσης τους βρίσκονται πολιορκημένες από χιλιάδες διαδηλωτές, είναι ανίσχυρες.

Η κινητοποίηση της οργανωμένης εργατικής τάξης είναι ο αποφασιστικός παράγοντας σε αυτή την προσπάθεια. Οι ναζί προσπαθούν να βάλουν οργανωμένα πόδι στις γειτονιές, με το άνοιγμα γραφείων τους. Οι τοπικές ΕΛΜΕ και σύλλογοι δασκάλων, τα σωματεία των εργαζόμενων στους δήμους, στα τοπικά νοσοκομεία, ΔΕΚΟ, είναι απαραίτητες συμμετοχές σε κάθε αντιφασιστική καμπάνια που θέλει να είναι νικηφόρα. Μπορούν όχι μόνο να κάνουν πράξη με απεργίες και διαδηλώσεις το «έξω οι φασίστες από τη γειτονιά» αλλά και να συνδέσουν τη μάχη με τις ανάγκες των εργαζομένων και της νεολαίας. Για παράδειγμα, όταν ο Καμίνης έδωσε γραφεία στη Χ.Α στο Παγκράτι, στέρησε το χώρο από τις σχολικές επιτροπές και τους συλλόγους της γειτονιάς.

Για να γίνουν τα παραπάνω πράξη, χρειάζεται η αντιφασιστική-αντιρατσιστική δράση να είναι ενωτική αλλά και αιχμηρή. Στις πρωτοβουλίες και δράσεις σε γειτονιές, σχολές, χώρους δουλειάς, πρέπει να υπάρχει χώρος για τους πάντες, από τους αναρχικούς μέχρι τον κόσμο της ΔΗΜΑΡ που νόμιζε ότι είναι σε ένα αντιρατσιστικό κόμμα και τώρα το βλέπει να στηρίζει μια κυβέρνηση που έχει στο πρόγραμμά της την κατάργηση ακόμα και του νόμου Ραγκούση. Όμως, αυτές οι πρωτοβουλίες πρέπει να είναι για δράση, όχι για γενικόλογα ευχολόγια ενάντια στο ρατσισμό και τον φασισμό. Δεν πρέπει να υποκύπτουν στον «ρεαλισμό» και την «υπευθυνότητα» της αντιπολίτευσης αριστερών ηγεσιών που περιμένουν απλά τις επόμενες εκλογές. Η ενεργητική συμμετοχή του δυναμικού της ΑΝΤΑΡΣΥΑ σε αυτές τις προσπάθειες είναι η εγγύηση για τον ανοιχτό, ενωτικό, αλλά και μαχητικό προσανατολισμό τους.

Η αντικαπιταλιστική αριστερά σήμερα έχει τη δύναμη να παίξει αυτό τον πρωτοπόρο ρόλο. Είναι μια ακόμα διαφορά από τη σκοτεινή δεκαετία του '30. Το ΣΕΚ δίνει όλες του τις δυνάμεις σ' αυτή τη μάχη με την αισιοδοξία της νίκης. ■

1. Θανάσης Καμπαγιάννης «Κοινός αγώνας ενάντια στους νεοναζί» ΣαΚ νο 92, http://www.socialismfrombelow.gr/index.php?option=com_k2&view=item&id=346:i92&Itemid=1
2. *Εργατική Αλληλεγγύη*, 868, http://www.sek-ist.gr/EA/home.php?article_ID=2249
3. «Ο Δωδεκάλογος της ΝΔ για Ασφάλεια-Λαθρομετανάστευση» στο www.nd.gr
4. Λέον Τρότσκι «Τι είναι εθνικοσοσιαλισμός;» στο: *Η Πάλη ενάντια στο φασισμό στην Γερμανία*, Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, σελ. 268.
5. Βλέπε Ρόμπερτ Ο. Πάξτον, *Η Ανατομία του Φασισμού.*
6. Λ. Τρότσκι, «Η Γερμανία το κλειδί της διεθνούς κατάστασης», ο.π, σελ. 76.
7. http://www.kke.gr (Διακαναλική συνέντευξη).
8. Στο http://www.syriza.gr

Η κρίση στην υγεία

Συνέντευξη με το **Γιάννη Κούτρα**, μέλος Δ.Σ. της Ένωσης Νοσοκομειακών Ιατρών Θεσσαλονίκης (ΕΝΙΘ).

Η υπόθεση με τα φάρμακα των καρκινοπαθών που χρειάστηκε την έκτακτη παρέμβαση της υπηρεσιακής κυβέρνησης για να λυθεί έφερε στο προσκήνιο την κατάσταση της δημόσιας υγείας. Τι συμβαίνει πραγματικά στο χώρο της υγείας; Υπάρχει κρίση; Και αν ναι, πώς φτάσαμε ως εδώ;

Η πραγματικότητα είναι πως στην Ελλάδα των μνημονίων η υγεία βρίσκεται σε οριακό σημείο και η απειλή μιας άνευ προηγουμένου καταστροφής βρίσκεται προ των πυλών.

Τα δημόσια νοσοκομεία βρίσκονται στο κόκκινο. Οι περικοπές στα λειτουργικά έξοδα που ξεκίνησαν πριν ακόμα το πρώτο μνημόνιο έχουν οδηγήσει σε τεράστιες ελλείψεις και των πιο απλών υλικών όπως είναι τα γάντια και οι σύριγγες. Ο φετινός προϋπολογισμός των νοσοκομείων ήταν εξαρχής πετσοκομμένος κατά το ήμισυ με αποτέλεσμα τα περισσότερα νοσοκομεία να αντιμετωπίζουν πρόβλημα χρηματοδότησης. Το κούρεμα των αποθεματικών τους που έγινε με το PSI ουσιαστικά εξαφάνισε και τους τελευταίους διαθέσιμους πόρους, με αποτέλεσμα οι διοικητές να ομολογούν πως χωρίς επιπλέον χρηματοδότηση τα νοσοκομεία δεν θα μπορέσουν να λειτουργήσουν από φθινόπωρο.

Ο κατάλογος των ιδρυμάτων που ανακοινώνουν αδυναμία λειτουργίας σε κλινικές ή τμήματα λόγω αυτής της κατάστασης καθημερινά μεγαλώνει και αν δεν υπάρξει χρηματοδότηση από το κράτος θα γονατίσουν. Τραγική ειρωνεία: με την οριζόντια περικοπή των προϋπολογισμών, τα νοσοκομεία που πρώτα ξέμειναν από ρευστό είναι αυτά που εφάρμοσαν πιστότερα τις οδηγίες του υπουργείου κάνοντας τον προηγούμενο χρόνο τις μεγαλύτερες περικοπές, όπως πχ το ΑΧΕΠΑ που η διοίκηση ανέστειλε τη λειτουργία του εξωτερικού Καρδιολογικού Ιατρείου και του αιμοδυναμικού εργαστηρίου της Καρδιολογικής Κλινικής, καθώς υπάρχει έλλειψη σε υλικά πρώτης ανάγκης για στεφανιογραφίες, αγγειογραφίες.[1]

Ας πάρουμε τα πράγματα με τη σειρά. Τι ισχύει με το ΕΣΥ;

Όσον αφορά το προσωπικό η κατάσταση γίνεται όλο και χειρότερη. Από τη μια η μαζική συνταξιοδότηση γιατρών, νοσηλευτών και διοικητικών λόγω των νέων ασφαλιστικών νόμων αλλά και διότι η πρώτη φουρνιά εργαζομένων που μπήκαν στο ΕΣΥ με την ίδρυση του στη δεκαετία του 80 έφτασαν σε ηλικία συνταξιοδότησης, και από την άλλη το πάγωμα των προσλήψεων ουσιαστικά πολλαπλασίασαν τις ελλείψεις που έτσι κι αλλιώς ήταν τεράστιες και στην προ μνημονίου εποχή. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι λιγότεροι εργαζόμενοι στη δημόσια υγεία είναι αναγκασμένοι να δέχονται μεγαλύτερο όγκο περιστατικών (η προσέλευση στα δημόσια νοσοκομεία έχει αυξηθεί λόγω της κρίσης) χωρίς τα απαραίτητα υλικά και με χειρότερες υποδομές, και όλα αυτά με πολύ χαμηλότερες αμοιβές και πολλές φορές με απλήρωτη (κουρεμένη για την ακρίβεια) υπερωριακή εργασία (εφημερίες γιατρών, υπερωρίες υπόλοιπου προσωπικού).

Η απάντηση του υπουργείου σε αυτή την ασφυκτική κατάσταση είναι ...ακόμα μεγαλύτερη ασφυξία. Το πρόγραμμα "εξορθολογισμού" του Λοβέρδου περιλαμβάνει συγχωνεύσεις κλινικών και τμημάτων που οδηγούν σε λουκέτο δεκάδες νοσοκομεία και δεκάδες χιλιάδες κρεβάτια. Ήδη με συνοπτικές διαδικασίες το υπουργείο υγείας ολοκληρώνει την αλλαγή των οργανισμών των νοσοκομείων μειώνοντας έτσι κι άλλο τις κλίνες αλλά και τις αντίστοιχες οργανικές θέσεις. Αν σε αυτό προστεθούν η διάλυση των υποδομών πρόνοιας, ψυχικής υγείας κλπ τότε καταλαβαίνουμε πως βρισκόμαστε μπροστά σε μία πρωτοφανή καταστροφή.

Κι αν οι περικοπές είναι η μία όψη της επίθεσης στη δημόσια υγεία, η ιδιωτικοποίηση είναι η άλλη. Το εισιτήριο των 5 ευρώ, τα απογευματινά ιατρεία, η κοστολόγηση κάθε εξέτασης και η υπέρογκη χρέωση της νοσηλείας μέσω των ΚΕΝ (Κεντρικά Ενοποιημένα Νοσήλεια) είναι η απόπειρα του Λοβέρδου και της τρόικας να στήσουν έναν εισπρακτικό μηχανισμό μετατρέποντας τα νοσοκομεία σε επιχείρηση. Έτσι, οι ασθενείς θα πρέπει πρώτα να περνάνε από το ταμείο, οι ανασφάλιστοι θα πρέπει να πληρώνουν, οι πέραν του πλαφόν εφημερίες, οι μισθοί του επικουρικού προσωπικού και κάποιες δαπάνες πλέον πληρώνονται από τις εισπράξεις του νοσοκομείου και άρα οι εργαζόμενοι... δεν θα πρέπει να ανέχονται "τζαμπατζήδες", ενώ οι ιδιωτικές ασφαλιστικές εταιρίες θα μπορούν να νοικιάζουν τις πτέρυγες πολυτελείας. Την ίδια ώρα η παραχώρηση όλο και μεγαλύτερων βοηθητικών υπηρεσιών (καθαρίστριες, προσωπικό φύλαξης, κυλικεία, σίτιση, ακόμα και το τηλεφωνικό κέντρο) σε ιδιώτες εργολάβους (θυμηθείτε την περίπτωση της Κούνεβα) οδηγούν σε σταδιακή ιδιωτικοποίηση των νοσοκομείων, ενώ έχουν δημιουργήσει μια στρατιά νέων εργαζόμενων με χαμηλούς μισθούς και χτυπημένα εργασιακά δικαιώματα.

Τι ισχύει με τα ταμεία; τι άλλαξε με τον ΕΟΠΥΥ;

Ο ΕΟΠΥΥ αποτελεί τη συνένωση των κλάδων υγείας των περισσότερων ταμείων (ΙΚΑ, ΟΓΑ, ΟΑΕΕ, ΟΠΑΔ κλπ) δηλαδή αφορά το 92% των ασφαλισμένων και ήδη έχει μείνει χωρίς ρευστό και αποθεματικά. Η συνένωση έτσι κι αλλιώς αφορούσε ήδη υπερχρεωμένα και κουρεμένα πρόσφατα ταμεία μέσα από τη λεηλασία του κράτους (που εξακολουθεί να χρωστάει δις ευρώ στα ταμεία την ώρα που εκτοξεύει τα νοσήλεια μέσω των ΚΕΝ), των εργοδοτών (που συνεχίζουν να εισφοροδιαφεύγουν και πάντα καλύπτονται από την εκάστοτε κυβέρνηση), των τραπεζών (που τζόγαραν τα αποθεματικά σε δομημένα ομόλογα), του PSI (με το κούρεμα των αποθεματικών) και της οικονομικής ύφεσης (που λόγω ανεργίας και μειωμένων μισθών συρρίκνωσε δραματικά τις συνολικές εισφορές). Η απάντηση της κυβέρνησης ήταν η ακόμα μεγαλύτερη περικοπή της κρατικής δαπάνης καθώς η επιχορήγηση για όλον τον ΕΟΠΥΥ αρχικά ορίστηκε

Συγκέντρωση υγειονομικών μπροστά στο Υπουργείο Υγείας.

στο 0,6% του ΑΕΠ για να αναθεωρηθεί τελικά στο 0.4%, την ώρα που μέχρι πέρυσι το ΙΚΑ έπαιρνε το 1,2% από μόνο του χωρίς αυτό να είναι αρκετό. Έτσι, λίγους μήνες μετά τη εφαρμογή λειτουργίας του ο ΕΟΠΥΥ αδυνατεί να εξοφλήσει τους γιατρούς, τα φαρμακεία, τα δημόσια νοσοκομεία και τους προμηθευτές και ήδη άρχισαν οι περικοπές στις ασφαλιστικές καλύψεις επισκέψεων, εξετάσεων, συνταγογράφησης κλπ. Αυτό που μας λένε κατάμουτρα κυβέρνηση και τρόικα είναι πως οι εισφορές που δίναμε τόσα χρόνια ουσιαστικά εξανεμίστηκαν και μάλλον θα πρέπει να μάθουμε να πληρώνουμε από την τσέπη μας για την υγεία.

Και το κράτος τι κάνει απέναντι σε αυτή την κατάσταση;

Είναι κοινό μυστικό ότι εδώ και δύο χρόνια το ελληνικό κράτος έχει επιβάλλει μια ιδιότυπη στάση πληρωμών στο χώρο της υγείας η οποία αφορά τα δημόσια νοσοκομεία, τους προμηθευτές, τα ταμεία και τα φαρμακεία, συσσωρεύοντας ένα χρέος αρκετών δις ευρώ. Αυτό είναι που κάνει τους προμηθευτές να απειλούν με εμπάργκο και να ζητάνε την προπληρωμή των φαρμάκων, ειδικά των εισαγόμενων, αφήνοντας εκατομμύρια ασθενείς χωρίς φάρμακα. Είναι πρόκληση την ώρα που τα κρατικά ταμεία εξοφλούν μέχρι τελευταίου ευρώ τους τραπεζίτες κερδοσκόπους να μη διαθέτουν δεκάρα τσακιστή για φάρμακα και υγειονομικό υλικό, αφήνοντας χωρίς πόρους τα νοσοκομεία, τα ταμεία και την υγεία όλων μας. Είναι υποκρισία να μας τρομοκρατούν πως αν φύγουμε από το ευρώ θα μείνουμε από φάρμακα, όταν οι ίδιοι μας έφεραν σε αυτή την οριακή κατάσταση να έχουν ήδη αρχίσει ελλείψεις φαρμάκων και οι ασθενείς να τα πληρώνουν τοις μετρητοίς. Το επόμενο διάστημα είναι αρκετά κρίσιμο και η άμεση χρηματοδότηση του ΕΣΥ και των ταμείων από τον κρατικό προϋπολογισμό για να μην καταρρεύσει το σύστημα υγείας πρέπει να γίνει η πρώτη διεκδίκηση του κινήματος και της αριστεράς απέναντι στη νέα ηγεσία του υπουργείου υγείας.

Δεν υπάρχει όμως κερδοσκοπία στα υλικά και τα φάρμακα;

Είναι αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι η φαρμακευτική και νοσοκομειακή δαπάνη έχουν εκτοξευτεί τα τελευταία χρόνια (η δαπάνη για φάρμακα διπλασιάστηκε μεταξύ 2004 και 2009). Δεκάδες δις ευρώ μπήκαν στα ταμεία των φαρμακευτικών εταιριών και κάθε είδους προμηθευτών (ελληνικές και πολυεθνικές επιχειρήσεις) αλλά και των ιδιωτικών κλινικών και τα διαγνωστικών κέντρων για να μην ξεχνιόμαστε. Όλοι αυτοί επί χρόνια λεηλατούσαν τα χρήματα των ταμείων και του κράτους στο χώρο της υγείας και σε συνεργασία με τους εκάστοτε υπουργούς υγείας έστηναν ένα πάρτι αναθέσεων, υπερτιμολογήσεων, φωτογραφικών διαγωνισμών, αδειοδοτήσεων, ευνοϊκών ρυθμίσεων κλπ. Δεν είναι τυχαίο ότι η Ζήμενς είναι ένας βασικός προμηθευτής εξοπλισμού στα δημόσια νοσοκομεία (πχ μαγνητικοί τομογράφοι κι όχι μόνο).

Ακόμα και αν δεν υπήρχαν οι υπερτιμολογήσεις, έτσι κι αλλιώς οι φαρμακευτικές εταιρίες κερδοσκοπούν εις βάρος όλων μας πουλώντας τα φάρμακα σε τιμές πολλαπλάσιες του κόστους παραγωγής και ουσιαστικά χωρίς κανένα έλεγχο.[2] Τώρα που οι τραπεζίτες τους άρπαξαν το ρευστό εκβιάζουν την κυβέρνηση απειλώντας με εμπάργκο και αδιαφορώντας για τους ασθενείς, ενώ δε διστάζουν να απαιτούν από τα νοσοκομεία τη δέσμευση των χρημάτων που προορίζονται για τις υπερωρίες του προσωπικού.

Όσο όμως και να κραυγάζουν οι εκάστοτε υπουργοί υγείας ότι δίνουν μάχη με τα “πιράνχας” και τους “νταβατζήδες” είναι απλά υποκριτές. Όχι μόνο γιατί ήταν πάντα πρόθυμοι να τους κάνουν όλες τις διευκολύνσεις και άρα είναι οι οικοδεσπότες σε όλα τα πάρτι κερδοσκοπίας στο χώρο της υγείας, αλλά και γιατί εφάρμοσαν πιστά το μοντέλο της ελεύθερης αγοράς στο φάρμακο και την περίθαλψη, βάζοντας τα κέρδη των πολυεθνικών πάνω από την υγεία όλων μας.

Τι μπορούμε να κάνουμε για να σταματήσουμε την καταστροφή;

Το πρώτο πράγμα από το οποίο πρέπει να ξεκινήσουμε είναι πως οτιδήποτε σώθηκε μέχρι τώρα ήταν με αγώνες. Καταρχήν οι συγχωνεύσεις δεν έχουν προχωρήσει πουθενά παρόλο που έχει περάσει πάνω από ένας χρόνος από την πρώτη ανακοίνωση τους. Οι αγώνες των εργαζόμενων στο Γενικό Πατησίων, στο Λοιμωδών Αθήνας και Θεσσαλονίκης, στο Ελπίς, στο νοσοκομείο Ιεράπετρας, στο Κιλκίς κλπ κατάφεραν να κερδίσουν υποστήριξη των τοπικών κοινωνιών αλλά και να κρατήσουν ανοιχτά μέχρι σήμερα όλα τα νοσοκομεία. Οι επισχέσεις των γιατρών και οι ποικίλες κινητοποιήσεις των υπόλοιπων εργαζόμενων έφεραν την πληρωμή ενός μέρους των δεδουλευμένων και απέτρεψαν πολλές από τις μεθοδεύσεις των διοικήσεων για περικοπές. Οι κινητοποιήσεις ενάντια στο χαράτσι των 5 ευρώ ανάγκασαν το υπουργείο σε αναδιπλώσεις (δεν καταβάλλεται πλέον στα επείγοντα και σε χρόνια νοσήματα) και έκοψαν τη φόρα πολλών διοικητών να στήσουν εισπρακτικούς μηχανισμούς.

Αλλά και έξω από τα νοσοκομεία οι αγώνες των εργαζόμενων στις δομές ψυχικής υγείας ή στο “Βοήθεια Στο Σπίτι“ κρατούν ακόμα ανοιχτές μια σειρά από υπηρεσίες που βρέθηκαν στο στόχαστρο, ενώ και στο χώρο της ιδιωτικής υγείας οι εργαζόμενοι αντιστέκονται με επισχέσεις και απεργίες στην περικοπή των αμοιβών και τη μη καταβολή δεδουλευμένων (Euromedica, Ερρίκος Ντυνάν κλπ). Ένας συντονισμέ-

νος απεργιακός αγώνας διαρκείας σε όλα τα νοσοκομεία μπορεί να ξεσηκώσει όλη την κοινωνία και να αντιστρέψει ολοκληρωτικά όλα τα μέτρα που έχουν εφαρμόσει μέχρι σήμερα τρόικα και κυβέρνηση.

Υπάρχει κίνημα στο χώρο της υγείας σήμερα;

Είναι γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια οι εργαζόμενοι στα νοσοκομεία δε σταμάτησαν λεπτό να αντιστέκονται. Πέρα από τις παραπάνω αναφερθείσες κινητοποιήσεις έδωσαν το παρόν σε όλες τις πανεργατικές απεργίες και έκαναν μαζικές στάσεις εργασίας και συγκεντρώσεις ενάντια σε κάθε επί μέρους επίθεση. Δεν υπήρχε βδομάδα που το υπουργείο υγείας να μην πολιορκείται από διαδηλωτές ή να μην καταλαμβάνεται από τους πάντες (τους εργαζόμενους του υπουργείου, τους γιατρούς, τα σωματεία).

Όλη αυτή η μαχητικότητα δεν ξεκίνησε σε καμιά περίπτωση από τις ηγεσίες των συνδικάτων. Η ΠΟΕΔΗΝ και η ΟΕΝΓΕ δεν κάλεσαν καμία απεργία και δεν πήραν καμία σοβαρή πρωτοβουλία για σύγκρουση με την πολιτική διάλυσης των νοσοκομείων τα τελευταία δύο χρόνια. Αντίθετα πάντα οι κινητοποιήσεις ξεκινούσαν από τη βάση με συνελεύσεις ανά νοσοκομείο, πολλές φορές χωρίς καν την έγκριση των ΔΣ των σωματείων, που αποφάσιζαν το πρόγραμμα των κινητοποιήσεων και σε πολλές περιπτώσεις εξέλεγαν επιτροπές αγώνα. Σε πολλά νοσοκομεία έσπασε ο διαχωρισμός μεταξύ γιατρών και υπόλοιπου προσωπικού, ενώ ο συντονισμός των νοσοκομείων από τα κάτω όπως έγινε με την πρωτοβουλία της συνέλευσης του Αγίου Σάββα ή με τα συντονιστικά των επισχέσεων των γιατρών ήτανε ένα σημαντικό βήμα για την παραπέρα ανάπτυξη του κινήματος ενάντια στην αδράνεια της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας.

Αυτή η ανταρσία ενάντια στις ηγεσίες είχε σαν αποτέλεσμα μια αριστερή στροφή που αποτυπώθηκε σε όλες τις εκλογές των συνδικάτων στα νοσοκομεία. Η ΠΑΣΚΕ και η ΔΑΚΕ καταποντίστηκαν πολύ πριν τις 6 Μάη και η αριστερά πέτυχε εντυπωσιακά αποτελέσματα παίρνοντας την ηγεσία με τους αγωνιστές της αντικαπιταλιστικής αριστεράς να βρίσκονται στην καρδιά αυτού του ρεύματος (σωματεία Αγ Σάββα, Θριάσιου, Αττικόν κλπ) .

Ποια είναι όμως η λύση στην κρίση της υγείας;

Η δημόσια υγεία δεν είναι "σπατάλη" ούτε "πολυτέλεια" όπως λένε τα παπαγαλάκια του συστήματος. Η μαζικοποίηση των "εθνικών" συστημάτων υγείας κυρίως μετά το Β Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν αποτέλεσμα της πίεσης του εργατικού κινήματος. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι ο δημόσιος τομέας υγείας και το ασφαλιστικό σύστημα αποτελούν ένα τμήμα του πλούτου που παράγει συνολικά η εργατική τάξη και χρηματοδοτούνται στο μεγαλύτερό τους μέρος από τους ίδιους τους εργαζόμενους. Για τους καπιταλιστές πάντα ήταν ένα οικονομικό βάρος που ήθελαν να αποφύγουν, έστω και αν είναι πηγή κέρδους για τμήματα του κεφαλαίου. Τώρα η τρόικα και οι τραπεζίτες βάζουν χέρι χωρίς προσχήματα στον πλούτο που επί δεκαετίες συσσωρευόταν με τον ιδρώτα και την εργασία μας. Η διαγραφή του χρέους, η κρατικοποίηση των τραπεζών και η φορολόγηση του κεφαλαίου μπορούν να σταματήσουν αυτή τη ληστεία και να εξασφαλίσουν τα χρήματα όχι μόνο για να μην κλείσει κανένα νοσοκομείο, αλλά και για να γίνουν προσλήψεις, να δοθούν αυξήσεις, να επεκταθούν οι δομές υγείας για να ικανοποιηθούν οι ολοένα αυξανόμενες κοινωνικές ανάγκες. Χρειάζεται να εξασφαλιστεί η ελεύθερη πρόσβαση όλων των ασθενών σε ποιοτικές και σύγχρονες υπηρεσίες υγείας. Το ζήτημα της ελεύθερης πρόσβασης μετά το ρατσιστικό παραλήρημα του Λοβέρδου και τις ευθείες απειλές της Χρυσής Αυγής ότι θα "διώξει τους μετανάστες από τα νοσοκομεία" είναι ένα μέτωπο που θα χρειαστεί άμεση αντιμετώπιση από τους εργαζόμενους στα νοσοκομεία, τα συνδικάτα και την αριστερά το επόμενο διάστημα.

Ο μόνος τρόπος να εξασφαλίσουμε ότι δε θα φτάσουμε σε ανθρωπιστική καταστροφή είναι να παλέψουμε για δημόσιο ΕΣΥ με χρηματοδότηση από τον κρατικό προϋπολογισμό και εργατικό έλεγχο. Οι εργαζόμενοι στην υγεία (γιατροί, νοσηλευτές, διοικητικοί, προσωπικό εργαστηρίων, τεχνικοί, καθαρίστριες, φύλακες, μάγειρες, τραυματιοφορείς, αλλά και οι εργαζόμενοι στις φαρμακευτικές εταιρίες και τις εταιρίες προμηθειών) έχουν τη γνώση και τη δύναμη να βάλουν σε λειτουργία το σύστημα υγείας και συλλογικά μπορούν να διοικήσουν πολύ καλύτερα τις "μονάδες υγείας" από τους "μάνατζερ - λογιστές". Εξίσου απαραίτητο βήμα είναι η κρατικοποίηση και ο εργατικός έλεγχος στον τομέα παραγωγής και διακίνησης φαρμάκων και υλικών. Μόνο έτσι μπορούμε να απαλλαγούμε οριστικά από τους εκβιασμούς, την κερδοσκοπία, τη διαφθορά και την ανεξέλεγκτη δράση των πολυεθνικών εταιριών και της φαρμακευτικής βιομηχανίας και να εξασφαλίσουμε ποιοτικά, ασφαλή και φθηνά φάρμακα και υγειονομικό υλικό για όλη την κοινωνία.

Τελικά η υγεία αφορά το ίδιο το σύστημα;

Η κρίση στην υγεία στην Ελλάδα του μνημονίου αναδεικνύει για μία ακόμη φορά τη βαρβαρότητα αυτού του συστήματος όπου η διάσωση των τραπεζών είναι πιο σημαντική από τα φάρμακα των καρκινοπαθών, αλλά και τον παραλογισμό του όταν οι γιατροί μένουν άνεργοι και οδηγούνται στη μετανάστευση την ώρα που η νοσηρότητα στη χώρα αυξάνεται. Μόνο μία κοινωνία που ελέγχεται συλλογικά από τους εργαζόμενους μπορεί να προγραμματίσει όλη την οικονομία με κριτήριο την ικανοποίηση των ανθρώπινων αναγκών και όχι το τυφλό κυνήγι του κέρδους.

Ο πλούτος, η επιστημονική γνώση, η τεχνολογία και οι παραγωγικές δυνατότητες σήμερα μπορούν να εξασφαλίσουν ποιοτική και δωρεάν υγεία για όλους τους κατοίκους του πλανήτη, αρκεί να ελέγχονται από την πλειοψηφία της κοινωνίας και όχι από μια χούφτα πολυεθνικών. Και επειδή προφανώς η δημόσια υγεία δεν είναι μόνο θεραπεία αλλά και πρόληψη, μόνο μια δημοκρατικά σχεδιασμένη σοσιαλιστική κοινωνία μπορεί να εξασφαλίσει την εξάλειψη της φτώχειας και των πολέμων, τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και την προστασία του περιβάλλοντος που θα σημάνουν πραγματική αναβάθμιση της δημόσιας υγείας. Γι' αυτό η πάλη για την ανατροπή αυτού του συστήματος είναι σήμερα πιο αναγκαία από ποτέ. ■

1. Για περισσότερες πληροφορίες για την κατάσταση του νοσοκομείου ΑΧΕΠΑ δειτε: http://www.alterthess.gr/content/edo-kai-15-xrono-axepa-leitoyrgei-me-zotikes-elleipseis-ylikon
2. Περισσότερες λεπτομέρειες για το βίο και την πολιτεία των φαρμακευτικών εταιριών μπορείτε να βρείτε στο άρθρο "Η κερδοσκοπία στο φάρμακο: το πιο μεγάλο σκάνδαλο" του Δημήτρη Λάμπρου στην εφημερίδα *Εργατική Αλληλεγγύη*, φύλλο 1025, 20/6/2012 http://ergatiki.gr/index.php?option=com_k2&view=item&id=4764:i1025&Itemid=62

Το Ευρώ, η δραχμή και η Αριστερά

Ποιά μπορεί να είναι η απάντηση στην κρίση που συγκλονίζει την Ευρωζώνη; Ο **Πάνος Γκαργκάνας** αντιμετωπίζει αυτό το κρίσιμο ερώτημα της περιόδου.

Ο συνδυασμός των εκλογών στην Ελλάδα με την επιδείνωση της κρίσης στην Ισπανία έφερε το ζήτημα του Ευρώ στο προσκήνιο του παγκόσμιου ενδιαφέροντος. Το δίλημμα «Ευρώ ή Δραχμή» έγινε το λάβαρο της προεκλογικής εκστρατείας του Σαμαρά και πίσω του ολόκληρης της άρχουσας τάξης στην Ελλάδα και όχι μόνο. Προτροπές προς τους έλληνες «να ψηφίσουν σωστά», δηλαδή υπέρ του Ευρώ, είχαμε από τις κυβερνήσεις της ΕΕ αλλά και από τον πρόεδρο των ΗΠΑ. Στα διεθνή Χρηματιστήρια τα στοιχήματα των «επενδυτών» έδεναν την τύχη του Ευρώ με το αποτέλεσμα των ελληνικών εκλογών.

Αλλά αμέσως μετά τη «νίκη του Ευρώ» στις ελληνικές εκλογές, οι οίκοι αξιολόγησης υποβάθμισαν τις ισπανικές τράπεζες φέρνοντας δραματικά στην επιφάνεια την οικονομική διάσταση των εξελίξεων. Το Ευρώ απειλείται ταυτόχρονα από μια πολιτική και μια οικονομική κρίση. Το ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα κλυδωνίζεται και οι αγορές αμφιβάλλουν για την ικανότητα των θεσμών του κοινού ευρωπαϊκού νομίσματος να εξασφαλίσουν τη διάσωσή του. Ταυτόχρονα, οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις βλέπουν τη θέση τους να κλονίζεται πολιτικά από την αντίσταση κατά της ατέρμονης λιτότητας.

Όλα αυτά έχουν οδηγήσει τους πιο πολλούς σχολιαστές να μιλούν για «κρίση της ευρωζώνης». Πέντε χρόνια μετά από το καλοκαίρι του 2007 όταν ξέσπασε η «κρίση των “subprime” και όλοι μιλούσαν για κρίση του αμερικάνικου τραπεζικού συστήματος, μοιάζει σαν η κρίση να διέσχισε τον Ατλαντικό και να εγκαταστάθηκε στην άλλη όχθη του. Και τρία σχεδόν χρόνια μετά το φθινόπωρο του 2009, όταν ξεκινούσε η «ελληνική τραγωδία» που εξελίχθηκε σε «κρίση της προβληματικής ευρωπαϊκής περιφέρειας» και των “PIGS”, η κρίση εγκαθίσταται στην καρδιά της ζώνης του Ευρώ.

Πώς μπορούμε να εξηγήσουμε αυτές τις εξελίξεις; Και ποια πρέπει να είναι η αντιμετώπιση της Αριστεράς; Υπάρχουν περιθώρια για μια στρατηγική μεταρρύθμισης ολόκληρης της Ευρωζώνης που θα απαλλάξει χώρες σαν την Ελλάδα από το μαρτύριο των Μνημόνιων; Και αν όχι, ποια μπορεί να είναι μια εναλλακτική στρατηγική;

Για να απαντήσουμε σε αυτά τα ερωτήματα είναι αναγκαίο να πάρουμε ως αφετηρία τον πραγματικό χαρακτήρα της κρίσης που βρίσκεται σε εξέλιξη.

Ραχόι, Ολάντ, Μόντι και Μέρκελ στη Ρώμη στα τέλη Ιούνη.

Κρίση του καπιταλισμού

Βρισκόμαστε στο σημείο όπου οι απόπειρες διαχείρισης της κρίσης έχουν αποτύχει παντού. Αυτό είναι φανερό για την περίπτωση της Ελλάδας όπου η τελευταία πρόβλεψη για την πορεία της οικονομίας (από το ΚΕΠΕ) δείχνει επιδείνωση της ύφεσης στο χειρότερο σημείο της τελευταίας πενταετίας: ύφεση πάνω από 9% το τρίτο τρίμηνο και συνολικά πάνω από 6% για το 2012.

Αλλά δεν πρόκειται μόνο για την Ελλάδα των Μνημόνιων. Η Ισπανία που έκανε πολιτική «προληπτικής λιτότητας» για να μην αναγκαστεί να προσφύγει στους μνημονιακούς μηχανισμούς απέτυχε επίσης. Σύμφωνα με μια μελέτη της Royal Bank of Scotland, η Ισπανία χρειάζεται μέχρι 180 δις ευρώ για την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών, συν 155 δις για χρηματοδότηση του δημόσιου χρέους της, συν 120 δις για τα ελλείμματα μέχρι το 2014 (αναφέρεται από τον Άλεξ Καλλίνικος στο εισαγωγικό άρθρο του τελευταίου τεύχους του περιοδικού International Socialism Journal). Σύνολο περίπου 450 δις ευρώ τα οποία δεν μπορεί να αντλήσει από τις χρηματαγορές οι οποίες ζητούν επιτόκια απαγορευτικά. Γι' αυτό η υπόσχεση του Eurogroup ότι θα διαθέσει 100 δις για την Ισπανία αποδείχθηκε ανεπαρκής για να καθησυχάσει τις αγορές. Τώρα πλέον η ανησυχία έχει μεταφερθεί σε επίπεδο Ευρωζώνης με το ερώτημα αν είναι σε θέση να βρει 450 δις για την Ισπανία, και τι θα σημάνει αυτό για τις ανάγκες χρηματοδότησης της Ιταλίας άμεσα. Τα ιταλικά επιτόκια ακολουθούν τα ισπανικά με μικρή απόσταση και αν φτάσουν και αυτά σε απαγορευτικά επίπεδα η κρίση θα

Είναι δυνατή η ρήξη με το Ευρώ;

Εκδήλωση Συζήτηση

Τετάρτη 6 Ιούνη

είσοδος από Μασσαλίας Νομική, 7μμ

Ομιλητές: Μαρία Στύλλου, Κώστας Σαρρής

Οργανώνεται από το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα

www.sekonline.gr ergatiki@otenet.gr τηλ. 2105221509

Κύκλο συζητήσεων οργάνωσε το ΣΕΚ ανάμεσα στις δυο εκλογικές αναμετρήσεις.

πάρει δραματικές διαστάσεις.

Η Σύνοδος Κορυφής της ΕΕ στα τέλη Ιούνη έχει δεθεί κόμπος προσπαθώντας να βρει απάντηση σε αυτά τα ζητήματα. Η τετραμερής συνάντηση Μέρκελ-Ολάντ-Μόντι-Ραχόι στη Ρώμη λίγες μέρες πριν από τη Σύνοδο δεν κατάφερε να βρει συμφωνία για τον τρόπο και τους όρους χρηματοδότησης τραπεζών και κρατών που αδυνατούν να βρουν τα αναγκαία κεφάλαια στις αγορές.

Εδώ εμφανίζεται ένα παράδοξο. Την ίδια στιγμή που η Ευρωζώνη αντιμετωπίζει δυσκολίες να χρηματοδοτήσει αυτές τις μαύρες τρύπες, οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις όχι μόνο της Ευρώπης αλλά παγκόσμια κάθονται πάνω σε βουνά από αποθεματικά.

Σύμφωνα με τους Financial Times τον Μάρτη που πέρασε *«τέσσερα χρόνια μετά τη χρηματοπιστωτική κρίση, οι επιχειρήσεις διεθνώς είναι γεμάτες ρευστό: 1,7 τρις δολάρια σε επιχειρήσεις των ΗΠΑ, 2 τρις ευρώ στην ευρωζώνη και 750 δις λίρες στο Ηνωμένο Βασίλειο».*

Οι μεγάλες πολυεθνικές έχουν τεράστια συσσωρευμένα κέρδη, αλλά δεν προχωρούν σε επενδύσεις που θα έφερναν οικονομική ανάπτυξη και θα μείωναν τα βάρη του χρέους σαν ποσοστό του ΑΕΠ. Οι τράπεζες στις οποίες είναι κατατεθειμένα αυτά τα αποθεματικά των πολυεθνικών δεν προχωρούν σε δανεισμό ούτε των κρατών ούτε των άλλων τραπεζών που έχουν ανάγκη αναχρηματοδότησης. Προτιμούν μια διαδικασία "deleveraging", δηλαδή απεμπλοκής τους από προηγούμενους δανεισμούς που είχαν οδηγήσει το λόγο δανείων προς ίδια κεφάλαια σε αστρονομικά επίπεδα, επικίνδυνα για την ίδια την επιβίωσή τους.

Η πτωτική τάση του ποσοστού κέρδους

Γιατί συμβαίνει αυτό; Γιατί ένας κύκλος που για χρόνια έμοιαζε ανοδικός, τώρα έχει γίνει φαύλος; Εδώ πρέπει να δούμε τη σύνδεση με τα βαθύτερα προβλήματα του καπιταλισμού και την πτωτική τάση του ποσοστού κέρδους.

Η απόφαση κάθε συγκεκριμένης επιχείρησης στον καπιταλισμό να προχωρήσει σε μια νέα επένδυση δεν γίνεται με κριτήριο το απόλυτο ύψος των κερδών που προσδοκά αλλά με κριτήριο την σχετική απόδοση των κεφαλαίων που θα επενδύσει, δηλαδή το ποσοστό κέρδους. Αυτό δεν είναι υποκειμενικό «βίτσιο» του κάθε καπιταλιστή, είναι δομικό στοιχείο του συστήματος που επιβάλλεται μέσα από τον ανταγωνισμό: αν ένα κεφάλαιο επενδυθεί με απόδοση μικρότερη από τους ανταγωνιστές του, αργά ή γρήγορα θα το καταπιούν.

Εξίσου δομικό χαρακτηριστικό, όμως, είναι και η πτωτική τάση που πιέζει προς τα κάτω αυτό το καθοριστικό κριτήριο των επενδύσεων. Όσο πιο προχωρημένος είναι ο καπιταλισμός, όσο πιο μεγάλες και τεχνολογικά προχωρημένες γίνονται οι επιχειρήσεις, τόσο πιο μεγάλα γίνονται τα κεφάλαια που απαιτούνται για την εξασφάλιση του κέρδους και αυτό συμπιέζει τη μέση απόδοσή τους. Το ίδιο το σύστημα εξασθενίζει το βασικό ελατήριο που κινεί την οικονομία.

Αυτά τα χαρακτηριστικά έχουν κάνει τον καπιταλισμό ένα σύστημα που έχει ενδογενή ροπή προς τις κρίσεις και αυτό έχει φανεί ξανά και ξανά στην ιστορία. Και η σημερινή παγκόσμια κρίση έχει τη ρίζα της στα μειωμένα ποσοστά κέρδους που δεν ικανοποιούν τις προσδοκίες των «επενδυτών» με αποτέλεσμα να κάθονται πάνω στα κέρδη τους δημιουργώντας ασφυξία στην οικονομία.

Ένα στοιχείο που είναι ξεχωριστό στη σημερινή κρίση είναι το γεγονός ότι ήρθε μετά από μια ολόκληρη σειρά από προηγούμενες κρίσεις που ξεπεράστηκαν μόνο μερικά μέσα από αντισταθμιστικούς παράγοντες.

Είναι κοινός τόπος ότι η σημερινή κρίση του καπιταλισμού είναι η μεγαλύτερη από τη δεκαετία του 1930. Τότε η κρίση ξεπεράστηκε με δραματικό αλλά ριζικό τρόπο μέσα από τις καταστροφές κεφαλαίων που επέφερε ο Β Παγκόσμιος Πόλεμος. Η κερδοφορία αποκαταστάθηκε και τα μεταπολεμικά χρόνια ήταν περίοδος οικονομικής ανάπτυξης.

Η χρονική διάρκεια εκείνης της ανοδικής φάσης επεκτάθηκε μέσα από διάφορους παράγοντες, ο κυριότερος από τους οποίους ήταν ο ρόλος της πολεμικής βιομηχανίας των ΗΠΑ. Τα συσσωρευμένα κέρδη εκείνης της εποχής είχαν την τάση να συμπιέζουν το ποσοστό κέρδους με βραδύτερους ρυθμούς γιατί ένα μεγάλο μέρος τους διοχετευόταν στην παραγωγή μέσων καταστροφής αντί για μέσα παραγωγής ή κατανάλωσης. Ένα μέρος του κεφάλαιου «καταστρεφόταν» με αυτόν τον τρόπο ανακουφίζοντας την πίεση πάνω στα υπόλοιπα.

Ωστόσο αυτό δεν μπορούσε να είναι μόνιμη λύση, ιδιαίτερα καθώς οι ΗΠΑ σήκωναν τα βάρη αυτού του μηχανισμού ανακούφισης, ενώ οι ανταγωνιστές τους σε Ευρώπη και Ασία έδρεπαν τα οφέλη. Οι κρίσεις επέστρεψαν τη δεκαετία του 1970, σε μια στιγμή που οι δαπάνες του αποτυχημένου πολέμου στο Βιετνάμ είχαν εκτροχιάσει αυτόν τον μηχανισμό στις ΗΠΑ.

Στις δεκαετίες που ακολούθησαν από τότε, οι κρίσεις έγιναν επαναλαμβανόμενο φαινόμενο: 1973-4, 1980-81, 1987,

Διαδήλωση αλληλεγγύης στην απεργία των ανθρακωρύχων στην Ισπανία.

1991, 1998, 2001-02, 2007. Αλλά καμιά από αυτές δεν πήρε τις διαστάσεις της σημερινής. Υπήρξαν παρεμβάσεις που επέτρεψαν μερική διέξοδο για ορισμένα διαστήματα.

Ένας παράγοντας ήταν η εντατικοποίηση της εκμετάλλευσης της εργατικής τάξης μέσα από τις επιθέσεις του νεοφιλελευθερισμού (θατσερισμού ή μονεταρισμού, όπως λεγόταν αρχικά). Ένας δεύτερος ήταν ο ρόλος του χρηματοπιστωτικού τομέα που γιγαντώθηκε, διεθνοποιήθηκε και δημιούργησε τις φούσκες που μας έφεραν μέχρι το 2007. Μπορεί ο Πολ Φόλκερ παλιότερα (κεντρικός τραπεζίτης των ΗΠΑ στα χρόνια του Ρίγκαν) ή ο Γκρίνσπαν πιο πρόσφατα να μην έδωσαν το όνομά τους σε κάποιον -ισμό, αλλά αποτέλεσαν κεντρικές φιγούρες για τις μερικές ανακάμψεις που συνδυάστηκαν με τις κρίσεις και τις παρέτειναν μέχρι σήμερα.

Αυτή η αναδρομή στη συγκεκριμένη πορεία του καπιταλισμού μέχρι τη σημερινή κρίση έχει τη σημασία της γιατί μας βοηθάει να κατανοήσουμε τις καταπονήσεις που κουβαλάει το σύστημα μέσα από τις προηγούμενες κρίσεις και τις προσπάθειες για το παροδικό, όπως αποδεικνύεται, ξεπέρασμά τους. Είναι σαν ένα ασθενή που τον ξαναχτυπάει μια αρρώστια ύστερα από μια σειρά εγχειρήσεις και θεραπευτικές αγωγές που έχει υποστεί.

Ένα ξεχωριστό στοιχείο στη σημερινή κρίση είναι ότι ήρθε μετά από μια ολόκληρη σειρά από προηγούμενες κρίσεις που ξεπεράστηκαν μόνο μερικά μέσα από αντισταθμιστικούς παράγοντες

Η περίπτωση του ελληνικού καπιταλισμού

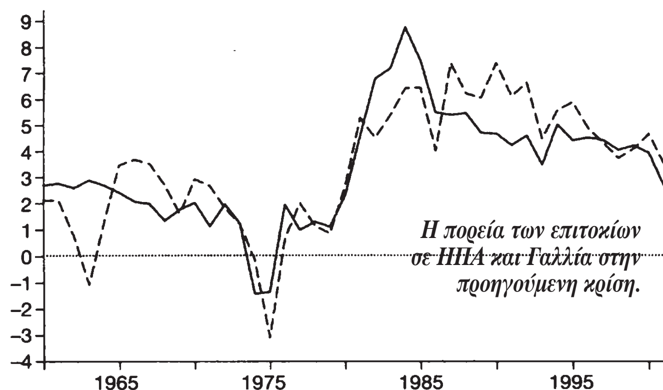
Αυτή την εικόνα πρέπει να την έχουμε κατά νου και για την ελληνική περίπτωση. Οι δεξιοφυλλάδες στη Γερμανία αρέσκονται σε περιγραφές που εμφανίζουν τους τεμπέληδες του νότου να κάνουν πάρτι με δανεικά από τη Γερμανία και έτσι να καταλήγουν με μια βαριά κρίση χρέους. Την ίδια «θεωρία» με διαφορετικό εθνικό περίβλημα προβάλλουν οι αστοί εδώ: είμαστε χρεωμένοι γιατί δεν είμαστε αρκετά ανταγωνιστικοί, ακόμη και αν μας χάριζαν τα σημερινά χρέη θα ξαναβουλιάζαμε σύντομα αφού δεν έχουμε πρωτογενές πλεόνασμα στον προϋπολογισμό.

Αυτή η φιλολογία δεν έχει καμιά σχέση με την πραγματικότητα. Η κρίση χρέους δεν χτύπησε την ελληνική οικονομία για πρώτη φορά το 2009, αλλά σχεδόν τριάντα χρόνια πριν. Και δεν δημιουργήθηκε από «υπερβολικές παροχές που έκανε το ΠΑΣΟΚ με δανεικά», αλλά από την κρατικοποίηση των ζημιών των τραπεζών και των «προβληματικών» επιχειρήσεων του ιδιωτικού τομέα εκείνης της εποχής.

Η αύξηση του δημόσιου χρέους ως ποσοστού επί του ΑΕΠ και η επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού με υπέρογκα ποσά για τόκους έγινε μετά από το σκάσιμο μιας προηγούμενης φούσκας που χαρακτήρισε το διεθνή καπιταλισμό εκείνη την εποχή, της φούσκας των πετροδολαρίων και των ευρωδολαρίων.

Μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και τις εμπειρίες της δεκαετίας του 1930, τα τραπεζικά συστήματα των επιμέρους καπιταλισμών βρέθηκαν κάτω από αυστηρότερη κρατική εποπτεία. Η Κεντρική Τράπεζα κάθε χώρας μπορούσε να επιβάλει ελέγχους με στόχο να αποτρέπονται ξαφνικές χρεοκοπίες όπως έγινε στο μεσοπόλεμο.

Οι πρώτες τράπεζες που μπόρεσαν να ξεφύγουν από εκείνο το καθεστώς ήταν οι αμερικάνικες που είχαν θυγατρικές στην Ευρώπη. Όταν το αμερικάνικο

Η πορεία των επιτοκίων σε ΗΠΑ και Γαλλία στην προηγούμενη κρίση.

εμπορικό ισοζύγιο άρχισε να γίνεται ελλειμματικό, αυτές οι τράπεζες βρέθηκαν με καταθέσεις σε δολάρια που προέρχονταν από τις εξαγωγές ευρωπαϊκών πολυεθνικών προς τις ΗΠΑ. Ήταν η αρχή της τραπεζικής αγοράς στα λεγόμενα «ευρωδολάρια», μιας αγοράς απελευθερωμένης από τους κρατικούς ελέγχους αφού η αμερικάνικη νομοθεσία δεν ίσχυε στην Ευρώπη και οι νομοθεσίες των ευρωπαϊκών κρατών αφορούσαν τα δικά τους νομίσματα και όχι τα «ξενιτεμένα» δολάρια. Το 1969 αυτή η αγορά είχε μέγεθος 12,1 δις δολαρίων. Το 1978 είχε φτάσει στα 900 δις (βλέπε σχετικά το άρθρο της Μαρίας Στύλλου με τίτλο «Η κρίση των τραπεζών και η Λατινική Αμερική» στο συλλογικό «Ο Ελληνικός Καπιταλισμός, η Παγκόσμια Οικονομία και η Κρίση», εκδόσεις Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, σελ. 83-86).

Μια μεγάλη ώθηση δόθηκε από τα λεγόμενα «πετροδολάρια». Τα έσοδα των αραβικών καθεστώτων μετά την εκτίναξη της τιμής του πετρέλαιου στα μέσα της δεκαετίας του 1970 (εκείνη η κρίση είχε ονομαστεί και πετρελαϊκή), μετατράπηκαν σε καταθέσεις που διόγκωσαν τη διεθνοποιημένη και ανεξέλεγκτη τραπεζική αγορά.

Μέσα σε εκείνες τις συνθήκες η Μέση Ανατολή έμοιαζε με ένα νέο Ελντοράντο όπου πολλές επιχειρήσεις ονειρεύονταν να επεκταθούν με τη βοήθεια εύκολου δανεισμού από αυτή την αγορά. Οι έλληνες καπιταλιστές δεν μπορούσαν να λείπουν από αυτό το πάρτι.

Όμως όταν η φούσκα έσκασε, τα όνειρα μετατράπηκαν σε εφιάλτες. Όταν ο Πολ Φόλκερ στις αρχές της δεκαετίας του 1980 άρχισε να ανεβάζει τα αμερικάνικα επιτόκια και να οδηγεί το δολάριο στα ύψη, όποιος χρωστούσε σε δολάρια βρέθηκε σε παγίδα. Τα πραγματικά επιτόκια ανέβηκαν από τα επίπεδα του 1% το 1979 στα ύψη του 9% το 1985. Οι ελληνικές τράπεζες και επιχειρήσεις που είχαν ξανοιχτεί έγιναν προβληματικές και η διάσωσή τους από το κράτος προκάλεσε τη αρχική κρίση χρέους που ακόμα πληρώνουμε.

Οι τόκοι που πλήρωνε ο ελληνικός προϋπολογισμός σκαρφάλωσαν από τα 163,6 δις δραχμές το 1984 στα 548,8 δις το 1988, στα 1.163,1 δις το 1990, στα 2.122,3 δις το 1993 πριν σταθεροποιηθούν στο ύψος των 3.010-3.280 δις το χρόνο στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1990 και στο αντίστοιχο των 9 δις ευρώ το χρόνο περίπου για τα χρόνια 2000-2007.

Υπολογίζεται, με βάση τα στοιχεία των επίσημων προϋπολογισμών που έχουν κατατεθεί στη Βουλή ότι το ελληνικό δημόσιο πλήρωσε 622 δις ευρώ για τα τοκοχρεολύσια από το 1985 μέχρι το 2009. Ποσό πολλαπλάσιο του μέσου ΑΕΠ αυτής της 25ετίας, αλλά που δεν στάθηκε ικανό να κατεβάσει το χρέος κάτω από το 100% του ΑΕΠ πριν έρθει η νέα κρίση. Άμα μιλάμε για καταπόνηση εννοούμε βαριά καταπόνηση.

Το πέρασμα από τη δραχμή στο ευρώ ήταν ένας από τους παράγοντες που βοήθησε τον ελληνικό καπιταλισμό να σταθεροποιήσει την κατάστασή του στα δέκα τελευταία χρόνια αυτής της 25ετίας. Ο άλλος καθοριστικός παράγοντας ήταν η εντατικοποίηση της εκμετάλλευσης της εργασίας που εξασφάλισαν οι νεοφιλελεύθερες μεταρρυθμίσεις, κατά κύριο λόγο του Σημίτη και του Αλογοσκούφη από το 1996 μέχρι το 2007. Αλλά ο ρόλος του Ευρώ ήταν σημαντικός και γι' αυτό η παραμονή στο Ευρώ ήταν και παραμένει στρατηγική επιλογή για την άρχουσα τάξη στην Ελλάδα.

Για δεκαετίες, το μεγαλύτερο μέρος του ελληνικού χρέους ήταν εκφρασμένο σε δολάρια και κάθε διολίσθηση της δραχμής μπορεί να διευκόλυνε την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων αλλά επιβάρυνε την εξυπηρέτηση του χρέους. Η πορεία προς το Ευρώ και η ένταξη σε αυτό συνδυάστηκε με αναδιάρθρωση του χρέους με αναχρηματοδότηση σε ευρώ και αυτό έδωσε ανάσες στον ελληνικό καπιταλισμό. Η εισηγητική έκθεση του προϋπολογισμού του 2001 κοκορευόταν ότι το υπουργείο Οικονομικών είχε την ευκαιρία *«να χρησιμοποιήσει το νέο δανεισμό ως σημαντικό εργαλείο για την αναδιάρθρωση του υφιστάμενου χρέους»* (σελ 18).

Βέβαια, αυτά τα περιθώρια αξιοποιήθηκαν ταξικά από την άρχουσα τάξη. Οι τόκοι που σταθεροποιήθηκαν σε απόλυτα νούμερα στα χρόνια 1995-2007, αντιπροσώπευαν ένα μειούμενο ποσοστό στο σύνολο του προϋπολογισμού. Αλλά αυτές οι ανάσες δεν πήγαν προς βελτίωση των κοινωνικών δαπανών, αντίθετα κατευθύνθηκαν σε φοροαπαλλαγές για το κεφάλαιο. Οι συντελεστές φορολόγησης των κερδών και των υψηλών εισοδημάτων έπεφταν όλα αυτά τα χρόνια απορροφώντας τα οφέλη από τη σταθεροποίηση των δαπανών για τόκους. Όσοι αρέσκονται να εμφανίζουν το Ευρώ σαν σωσίβιο για την ελληνική οικονομία, φροντίζουν να κρύβουν αυτή την ταξική λειτουργία του: ήταν σωσίβιο για τους τραπεζίτες, τους εφοπλιστές και τους βιομήχανους. Αυτοί έκαναν πάρτι όσο κρατούσε η δεύτερη φούσκα του φτηνού δανεισμού μέχρι το 2007. Αλλά τώρα βρισκόμαστε στη μέση της κρίσης καθώς η νέα φούσκα έσκασε και βρήκε τον ελληνικό καπιταλισμό φορτωμένο ακόμη με τα βάρη της προηγούμενης.

Και τώρα;

Είναι γελοίο να καταγγέλλουν εκπρόσωποι της άρχουσας τάξης την Αριστερά σαν το «κόμμα της δραχμής». Δεν είναι η Αριστερά που έχει συσσωρεύσει 600 δις σε καταθέσεις στις τράπεζες της Ελβετίας, ούτε είναι η Αριστερά αυτή που φυγαδεύει καταθέσεις με πρωτοφανείς ρυθμούς από το ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Είναι οι ίδιοι οι καπιταλιστές, πίσω από τις απρόσωπες «αγορές» και τα κερδοσκοπικά παιχνίδια τους, που δεν δίνουν ψήφο εμπιστοσύνης στις προοπτικές της Ελλάδας (και της Ιρλανδίας, της Πορτογαλίας και της Ισπανίας, ακόμη και της Ιταλίας) να ξεφύγει από την κρίση χρέους στα πλαίσια της Ευρωζώνης.

Οι ελπίδες της άρχουσας τάξης είναι συγκεντρωμένες στην προοπτική να ξαναμπαλωθεί το σωσίβιο που λέγεται Ευρώ. Η θέση για παραμονή στο Ευρώ με

κάθε θυσία εκφράζει αυτή την προσδοκία. Είναι μια προσδοκία αβάσιμη που απαιτεί θυσίες χωρίς αντίκρυσμα.

Ένας πρώτος λόγος γιατί έχουμε αυτή την εκτίμηση είναι το γεγονός ότι η κρίση χρέους δεν μπορεί να ξεπεραστεί ούτε η ανάπτυξη να επιστρέψει ακόμη και αν γινόταν ένα «θαύμα» και αύριο ξαφνικά όλοι οι θεσμοί της Ευρωζώνης είχαν μεταρρυθμιστεί και αποκτούσαν τις δικαιοδοσίες της Ομοσπονδιακής κυβέρνησης και της Κεντρικής τράπεζας των ΗΠΑ. Ο Ομπάμα και ο Μπερνάνκι έχουν όλες τις εξουσίες που θα ήθελαν να αποκτήσουν η Μέρκελ και ο Ντράγκι σε μια αναβαθμισμένη Ευρωζώνη μετατρέποντας τα κράτη μέλη σε ισοδύναμα της Φλόριντα ή της Αριζόνα. Όμως αυτό δεν έχει σημάνει ότι οι ΗΠΑ έχουν βγει από την κρίση ή έστω ότι δεν ανησυχούν ότι η κρίση της Ευρωζώνης θα συμπαρασύρει την οικονομία των ΗΠΑ σε νέα επιδείνωση. Η Fed μπορεί και τυπώνει χρήμα και αγοράζει κρατικά ομόλογα, ο Πρόεδρος και το Κογκρέσο μαζί με τη Γερουσία έχουν τον πλήρη έλεγχο των προϋπολογισμών όλων των Πολιτειών αλλά η επιστροφή στην ανάπτυξη παραμένει πρόβλημα και εκεί.

Όσο «βάθεμα της Ευρώπης» και αν ξεπήδαγε ξαφνικά από μια Σύνοδο Κορυφής στις Βρυξέλες, το μόνο που θα πετύχαινε θα ήταν την όξυνση του οικονομικού ανταγωνισμού ανάμεσα σε ΗΠΑ, ΕΕ και Κίνα μέσα σε συνθήκες βαθιάς κρίσης της παγκόσμιας οικονομίας. Αυτή τη στιγμή οι ευρωπαϊκές τράπεζες χάνουν μερίδιο στην παγκόσμια πίτα των χρηματοπιστωτικών αγορών. Μια ισχυρότερη ολοκλήρωση της Ευρωζώνης μπορεί να βελτίωνε τη θέση των ευρωπαϊκών τραπεζών διεθνώς, αλλά δεν θα έβαζε τέλος στα μαρτύρια των εργατών πουθενά.

Για να αρχίσουμε να πηγαίνουμε προς μια διέξοδο για την εργατική τάξη, το βασικό βήμα θα ήταν η άρνηση πληρωμής και η διαγραφή του χρέους. Όχι μόνο γιατί οι εργάτες δεν έχουν καμιά ευθύνη για το χρέος που δημιουργήθηκε διασώζοντας τραπεζίτες και βιομήχανους από αποτυχημένες επιλογές που έκαναν. Ούτε μόνο γιατί τα 620 δις που έχουν πληρωθεί για τοκοχρεολύσια θα έπρεπε να το είχαν εξοφλήσει με το παραπάνω. Αλλά και γιατί έτσι μπορούν να αποδεσμευτούν πόροι για να σχεδιαστεί η οικονομία διαφορετικά, αποτελεσματικά σε σχέση με τις ανάγκες της πλειοψηφίας.

Προφανώς αυτό σημαίνει ρήξη με το ευρώ και την ΕΕ. Αν υπήρχε η παραμικρή αμφιβολία γι' αυτό, φρόντισαν να τη διαλύσουν οι ίδιοι εκπρόσωποι της άρχουσας τάξης και στην Ελλάδα και σε όλη την Ευρωζώνη με τις υστερικές αντιδράσεις τους στην προεκλογική περίοδο. Έστω κι αν ο ΣΥΡΙΖΑ δήλωνε κατηγορηματικά πίστη στο Ευρώ και μάλιστα υπερθεμάτιζε ότι έχει εναλλακτικό σχέδιο για τη διάσωση του Ευρώ από την καταστροφή στην οποία το οδηγούν οι θεματοφύλακες του, η αντίδρασή τους ήταν κατηγορηματική: τοποθετούσαν τον ΣΥΡΙΖΑ στο «κόμμα της δραχμής».

Το πραγματικό ερώτημα που χρειάζεται απάντηση από τη μεριά της Αριστεράς είναι με ποιον τρόπο μπορούν να καμφθούν αυτές οι αντιδράσεις. Μπορεί να δουλέψει μια τακτική κατευνασμού των αντιδράσεων όπως επιχειρεί ο ΣΥΡΙΖΑ; Η απάντηση είναι κατηγορηματικά όχι.

Κάθε βήμα προς τα πίσω, κάθε συμβιβαστική πρόταση ότι δεν θα γίνουν μονομερείς ενέργειες, ότι δεν θα υπάρξει στάση πληρωμών ούτε πρόταση διαγραφής ολόκληρου του χρέους, παρά μόνο διάλογος μέσα στα πλαίσια του Ευρώ, το μόνο που πετυχαίνει είναι να εξασθενίζει την πλευρά των εργατών χωρίς να κερδίζει καμιά υποχώρηση από το αντίπαλο στρατόπεδο. Είναι το ισοδύναμο μιας διαπραγμάτευσης ανάμεσα στην εργοδοσία και το σωματείο, όπου οι συνδικαλιστές δηλώνουν προκαταβολικά ότι δεν θα φύγουν από το διάλογο ούτε θα προχωρήσουν σε απεργίες, ελπίζοντας έτσι να κερδίσουν την καλή θέληση της άλλης πλευράς. Το μόνο που πέτυχε ο ΣΥΡΙΖΑ είναι να βρίσκεται υπό διαρκή πίεση ακόμη και σαν αντιπολίτευση για να αποδείχνει την «υπευθυνότητά» του. Το κόστος για το κίνημα είναι προφανές. Ο πρώτος συνδικαλιστής του ΣΥΡΙΖΑ που θα τολμήσει να στηρίξει μαχητικές κινητοποιήσεις θα έχει την ίδια αποδοκιμασία που εισέπραξαν όσοι προσπάθησαν προεκλογικά να θυμίσουν ότι υπάρχουν και φωνές κατά του Ευρώ μέσα εκεί.

Είναι πολύ καλύτερα για την Αριστερά και για την εργατική τάξη να προετοιμαζόμαστε για τις συγκρούσεις που απαιτεί η απαλλαγή από τη θηλιά του χρέους και η ρήξη με την πειθαρχία της Φρανκφούρτης. Μας απειλούν με υποτίμηση, πληθωρισμό, ελλείψεις. Αλλά τίποτε από όλα αυτά δεν θα γίνει αυτόματα, σαν φυσικό φαινόμενο, αν προχωρήσουμε σε ένα πρόγραμμα διαγραφής του χρέους και ρήξης με το Ευρώ. Η εργατική τάξη έχει εργαλεία και δυνάμεις για να αντιμετωπίσει και κερδοσκόπους και μαυραγορίτες που θα επιχειρήσουν να υλοποιήσουν τέτοιες απειλές. Ο εργατικός έλεγχος είναι απαραίτητο συμπλήρωμα του προγράμματος ρήξης και πρέπει να ενθαρρύνουμε κάθε βήμα των εργατών προς αυτή την κατεύθυνση. Έτσι μπορούμε να χτίζουμε προοπτική νίκης και όχι περιμένοντας να φυσήξει μεταρρυθμιστικός άνεμος από τις Βρυξέλες.. ■

Διάλογος για τη στρατηγική

Ο **Νίκος Λούντος** αντλεί συμπεράσματα από τις διεθνείς αντιπαραθέσεις για την προοπτική του κινήματος στην Ελλάδα.

Δεν υπήρξε έντυπο της Αριστεράς διεθνώς που να μην ασχολήθηκε με τα ζητήματα που ανέδειξαν οι ελληνικές εκλογές. Εξελίχθηκε ένας τεράστιος διάλογος που κάθε άλλο παρά έχει τελειώσει.

Από μόνο του το γεγονός ότι ξετυλίχθηκε αυτός ο διάλογος έχει τεράστια σημασία. Χτυπάει καμπάνες ότι επιστρέφει η μεγάλη συζήτηση για τη στρατηγική στην Αριστερά. Οι μεγάλες επιλογές στην ιστορία της Αριστεράς διεθνώς καθορίστηκαν από τις διαχωριστικές γραμμές που χαράχτηκαν πάνω σε διεθνή γεγονότα που έθεταν διλήμματα στα οποία έπρεπε να πάρεις μια ξεκάθαρη θέση. Όχι μόνο ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος και η Ρώσικη Επανάσταση που είχαν κοσμοϊστορικό χαρακτήρα. Αλλά και η ισπανική επανάσταση του '36, η ουγγρική επανάσταση του '56, η άνοδος της κυβέρνησης Αλιέντε στη Χιλή και το πραξικόπημα το '73 ήταν γεγονότα που έσπαγαν τις βεβαιότητες, ξαναέβαλαν την Αριστερά να σκεφτεί στρατηγικά και να διαλέξει δρόμους.

Ο γάλλος επαναστάτης Ντανιέλ Μπενσαΐντ[1] αποκάλεσε τη δεκαετία του '80 ως «τα χρόνια με τη στρατηγική σε μηδέν βαθμούς», εννοώντας ότι το κομβικό ερώτημα για το πώς μπορεί να ανατραπεί ο καπιταλισμός, ποιο είναι το ιστορικό σχέδιο της Αριστεράς για την αλλαγή της κοινωνίας είχε εξαφανιστεί από το προσκήνιο. Αν η προοπτική της συνολικής αλλαγής μπει στη γωνία, τότε τα «διεθνή» ερωτήματα δεν έχουν ιδιαίτερο νόημα. Ο καθένας κάνει ό,τι μπορεί στους αγώνες που συμμετέχει χωρίς τα κομμάτια του παζλ να συνδέονται. Είναι λοιπόν σημαντικό ότι με σημείο συμπύκνωσης τις εκλογές στην Ελλάδα, την Αριστερά διεθνώς διαπέρασε ένα ρίγος με την αίσθηση ότι το παζλ είναι εδώ και είναι ενιαίο.

Αν όλες οι δυνάμεις της Αριστεράς έριξαν τα φώτα πάνω στην Ελλάδα για να δουν πώς εξελίσσονται τα πράγματα, με τη σειρά της η συζήτηση για την Ελλάδα έριξε φως πάνω στην κατάσταση και στο επίπεδο της στρατηγικής συζήτησης που υπάρχει σε κάθε μια από αυτές τις δυνάμεις της Αριστεράς. Μ'αυτήν την έννοια έχει σημασία να επισημάνουμε κάποια από τα στοιχεία που ήρθαν στην επιφάνεια.

Το πρώτο και θετικό είναι η ετοιμότητα για διεθνιστική αλληλεγγύη απέναντι στις πιέσεις και τους εκβιασμούς που έπεσαν πάνω στον κόσμο στην Ελλάδα από τις κυβερνήσεις Ευρώπης και Αμερικής. Η λιγότερο ή περισσότερο ανοιχτή απειλή της Μέρκελ, της Λαγκάρντ ή του Ομπάμα ότι αν ο κόσμος ψηφίσει Αριστερά, η Ελλάδα θα τιμωρηθεί μετατρεπόμενη σε Γάζα της Ευρώπης, ή ότι θα υπάρξει μοντέλο Ιρλανδίας στην οποία επανέλαβαν το δημοψήφισμα για το Ευρωσύνταγμα όταν απορρίφθηκε, κινητοποίησε με ταχύτητα διανοούμενους και κόμματα της Αριστεράς.[2] Ήταν αναμενόμενο αυτή η συμπαράσταση να πάρει τις περισσότερες φορές τη μορφή υποστήριξης στον ΣΥΡΙΖΑ, μιας και ο ΣΥΡΙΖΑ δέχθηκε τη μεγαλύτερη πίεση από τη μεριά του συστήματος, ειδικά στο μεσοδιάστημα των δύο εκλογών, όμως πρώτα και κύρια ήταν αλληλεγγύη στην αντίσταση απέναντι στη λιτότητα.[3]

Εκτός από τις απειλές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συναγερμό για την Αριστερά σήμανε και το ποσοστό της Χρυσής Αυγής. Με αρνητικό τρόπο, η άνοδος της φασιστικής απειλής λειτούργησε όπως και τη δεκαετία του '30 σαν μαστίγιο που ξύπνησε όσους μπορεί να νόμιζαν πως αν δεν αλλάξουν τα πράγματα το πολύ πολύ να παραμείνουν ίδια. Η Ελλάδα δεν φέρνει πλέον μόνο τον συνειρμό του γαλανού και του λευκού, αλλά και του ξεχασμένου διλήμματος ανάμεσα στο κόκκινο και το μαύρο. Αυτά τα διεθνή αντιφασιστικά αντανακλαστικά είναι σημαντικό κρατούμενο για τη συνέχεια. Θα τα χρειαστούμε και στην Ελλάδα αλλά και σε κάθε χώρα όπου πάνε να σηκώσουν κεφάλι οι φασιστικές συμμορίες.

Θα μπορούσαμε να διαχωρίσουμε σε τρία επίπεδα τη συζήτηση που εξελίσσεται διεθνώς σχετικά με την Ελλάδα. Ένα επίπεδο αφορά το χαρακτήρα της κρίσης και εκεί εντάσσονται και τα ζητήματα της αντιμετώπισης του χρέους και του ευρώ. Σε δεύτερο επίπεδο είναι τα ζητήματα της ίδιας της Αριστεράς και ποιος είναι ο πιο πρόσφορος τρόπος να συγκροτηθούν τα κόμματά της, η δράση της και η εκλογική της παρέμβαση. Σε αυτό το κομμάτι της συζήτησης, το μείγμα γίνεται πλουσιότερο από έναν προηγούμενο διάλογο που έχει εξελιχθεί διεθνώς την τελευταία δεκαετία σχετικά με τα λεγόμενα «πλατιά αριστερά κόμματα», με αφορμή την Κομμουνιστική Επανίδρυση της Ιταλίας, το Σκοτσέζικο Σοσιαλιστικό Κόμμα, το Κόμμα της Αριστεράς στη Γερμανία και άλλα. Σε τρίτο επίπεδο μπαίνει η πιο κλασική μορφή της στρατηγικής συζήτησης: επανάσταση ή κοινοβουλευτικός δρόμος; Τι ρόλο μπορούν να παίξουν αριστερές κυβερνήσεις και ποια είναι η συνολική εναλλακτική λύση απέναντι στο σύστημα;

Προσεγγίσεις

Ίσως ο πιο κατάλληλος τρόπος για να γίνει κατανοητό πόσο διαφορετικές προσεγγίσεις ξεδιπλώνονται διεθνώς είναι η συζήτηση στο εσωτερικό της 4ης Διεθνούς. Διότι, αν ήταν ούτως ή άλλως αναμενόμενο να βρούμε αποκλίνουσες απόψεις ανάμεσα σε ανοιχτά ρεφορμιστικά κόμματα, σε κόμματα με σταλινικές καταβολές και σε επαναστατικές οργανώσεις, η πόλωση των απόψεων στο εσωτερικό της πιο ιστορικής διεθνούς οργάνωσης της επαναστατικής αριστεράς είναι αποκαλυπτική για την ανάγκη ξεκαθαρίσματος.

Το Εκτελεστικό Γραφείο της 4ης Διεθνούς δημοσιοποίησε μια δήλωση στις 24 του Μάη με την οποία υιοθετούσε τα πέντε σημεία με τα οποία ο ΣΥΡΙΖΑ έκανε τις επαφές του όταν είχε την διερευνητική εντολή, αποκαλώντας τα μάλιστα «πρόγραμμα έκτακτης ανάγκης».

Διαδήλωση στις Βρυξέλλες. «Είμαστε όλοι Έλληνες» γράφει το πλακάτ της διαδηλώτριας με τη μαντήλα.

Με βάση αυτό, έκανε έκκληση για ψήφο στην κατεύθυνση του σχηματισμού μιας κυβέρνησης *«ολόκληρης της κοινωνικής και πολιτικής Αριστεράς, που θα απορρίψει τη λιτότητα, μια κυβέρνηση ικανή να επιβάλει τη διαγραφή του χρέους. Είναι σ'αυτήν την κατεύθυνση που καλούμε να ενωθούν όλες οι δυνάμεις που παλεύουν ενάντια στη λιτότητα στην Ελλάδα –ο ΣΥΡΙΖΑ, η ΑΝΤΑΡΣΥΑ και το ΚΚΕ, τα συνδικάτα και τα υπόλοιπα κοινωνικά κινήματα γύρω από ένα πλάνο έκτακτης ανάγκης».*[4]

Η ΟΚΔΕ-Σπάρτακος, ελληνικό τμήμα της 4ης Διεθνούς, που συμμετέχει στην ΑΝΤΑΡΣΥΑ, απάντησε δυναμικά στο Εκτελεστικό Γραφείο, ξεκινώντας από το προφανές ζήτημα ότι η ανακοίνωση βγήκε χωρίς καν να υπάρχει συμβυλή από τους έλληνες συντρόφους.[5] Πληροφορεί επίσης το Γραφείο ότι τα «πέντε σημεία» που έγιναν «πλάνο έκτακτης ανάγκης» είχαν στο μεταξύ ξεχαστεί από τον ίδιο τον ΣΥΡΙΖΑ ο οποίος είχε ξεκινήσει τις δεξιές του προσαρμογές.

Απέναντι στην αντίληψη της αριστερής κυβέρνησης ως το άλφα και ωμέγα των ελπίδων, η ΟΚΔΕ-Σπάρτακος υπενθυμίζει την κεντρικότητα του ενιαίου μετώπου, της επαναστατικής οργάνωσης και του αντικαπιταλιστικού προγράμματος της ΑΝΤΑΡΣΥΑ. Έχει σημασία επίσης η τελευταία επισήμανση στο γράμμα, όπου τονίζεται πως σε συνθήκες κρίσης, πρόγραμμα για την επαναστατική Αριστερά σημαίνει πρόγραμμα ανατροπής του καπιταλισμού: *«Αυτό ισχύει ακόμη περισσότερο για την Ελλάδα, όπου η άνοδος του εργατικού κινήματος φέρνει στην ημερήσια διάταξη πλευρές ενός τέτοιου προγράμματος, όπως συνέβη τον περασμένο Οκτώβρη, όταν είχαμε τα πρώτα σημάδια μιας άμεσης αμφισβήτησης του διευθυντικού δικαιώματος των εργοδοτών, με όλες τις δημόσιες υπηρεσίες να βρίσκονται κατειλημμένες από εργάτες. Η 4η Διεθνής πρέπει να καλλιεργήσει την πεποίθηση πως η επανάσταση είναι σήμερα εφικτή».*

Η υπενθύμιση της επικαιρότητας της επανάστασης δεν είναι σχήμα λόγου. Το ελληνικό «ζήτημα» έγινε αφορμή αποκάλυψης ότι για ολόκληρα τμήματα της αριστεράς που αυτοτοποθετούνται στην επαναστατική παράδοση, η επανάσταση παραμένει πλέον κάτι πολύ ασαφές ή και εκτός ατζέντας. Ο Τάρικ Αλί το διατύπωσε πιο ανοιχτά από τον καθένα καλεσμένος της νεολαίας Κομμουνιστική Απελευθέρωση στην Αθήνα, όχι απλώς γιατί έκανε ανοιχτή έκκληση σε ψήφο στο ΣΥΡΙΖΑ. Αλλά γιατί συνδύασε αυτή την έκκληση με μια ρητή τοποθέτηση ότι οι επαναστάσεις δεν είναι επίκαιρες, και ότι η μόνη ελπίδα μπορεί να έρθει μέσα από μέτρα που θα πάρει μια αριστερή κυβέρνηση. Δύο γνωστά στελέχη του κινήματος στην Αγγλία, οι Andrew Burgin και Kate Hudson, έγραψαν ένα κείμενο παρέμβασης που καλούσαν το ΚΚΕ και την ΑΝΤΑΡΣΥΑ να μην κατέβουν στις εκλογές, ώστε να σιγουρευτεί η νίκη του ΣΥΡΙΖΑ. Η Socialist Resistance, το βρετανικό τμήμα της 4ης Διεθνούς έκανε επίσης έκκληση *«σε όλα τα τμήματα της ελληνικής Αριστεράς να συστρατευθούν πίσω από το ΣΥΡΙΖΑ στις επερχόμενες εκλογές».*[6]

Οι μεγάλες επιλογές στην ιστορία της Αριστεράς διεθνώς καθορίστηκαν από τις διαχωριστικές γραμμές που χαράχτηκαν πάνω σε διεθνή γεγονότα

Αντίστοιχες τοποθετήσεις υπήρξαν και από συντρόφους που προέρχονται, αλλά έχουν πλέον εγκαταλείψει τη δική μας παράδοση. Όπως, η οργάνωση Counterfire που προέρχεται από μια μικρή διάσπαση του SWP πριν από μερικά χρόνια και ο Κρις Μπάμπερι, πρώην μέλος της ΚΕ του SWP, ο οποίος σε ένα κείμενό του[7] προσπαθεί να επαναφέρει τους πειραματισμούς «εισοδισμού» σε μαζικά κόμματα που επιχείρησαν οι μικρές ομάδες επαναστατών τη δεκαετία του '30 στο σήμερα, για να απορρίψει ως ασήμαντη προσπάθεια όχι μόνο την ΑΝΤΑΡΣΥΑ αλλά και το Νέο Αντικαπιταλιστικό Κόμμα (NPA)[8] της Γαλλίας. Αυτές οι τοποθετήσεις ξεκαθαρίζουν ότι οι αποχωρήσεις μελών της ηγεσίας του SWP μετά την κρίση της εκλογικής συμμαχίας Respect εξέφραζαν για αυτούς τους συντρόφους την εγκατάλειψη της επαναστατικής πολιτικής. Αν κάποιος θεωρεί ότι η οικοδόμηση επαναστατικής οργάνωσης δεν είναι τελικά εφικτή, τότε είναι λογικό να στηρίζει τις ελπίδες του εκεί που φυσάει κάθε φορά ο άνεμος. Στο μπλογκ Lenin's Tomb[9] εξελίχθηκε αρκετός διάλογος με αφορμή μια παρόμοια θέση.[10]

Ο χαρακτήρας της κρίσης

Όπως είπαμε παραπάνω, ένα πρώτο επίπεδο της συζήτησης εξαρτάται από το πώς γίνεται κατανοητός ο χαρακτήρας της κρίσης. Υπάρχουν τμήματα της Αριστεράς που ακόμη αντιλαμβάνονται την κρίση ως κρίση του «νεοφιλελεύθερου μοντέλου», στην πραγματικότητα όχι ως δομική κρίση, αλλά ως κρίση διαχείρισης. Με αυτό το σκεπτικό, είναι λογικό να νομίζουν ότι υπάρχει χώρος και δυνατότητα για μια κυβέρνηση που θα σταματήσει τη λιτότητα, θα ξαναδώσει ώθηση στην οικονομία και θα ανακουφίσει την εργατική τάξη και τους φτωχούς.

Με παρόμοιο τρόπο, δεν φαίνεται να έχει γίνει ακόμα κατανοητό με ποιο τρόπο στην Ελλάδα η κρίση έχει βαθύνει όχι απλά στο οικονομικό επίπεδο, αλλά στην πολιτική και στο επίπεδο των θεσμών. Όταν φτάνει η 4η Διεθνής να αποδέχεται το αίτημα για αλλαγή του νόμου περί ευθύνης υπουργών που θα οδηγήσει τους «κλέφτες» στο σκαμνί,

Βαρκελώνη, Μάης 2012. Μπλοκ της En Lluita αδελφής οργάνωσης του ΣΕΚ, σε απεργιακή διαδήλωση.

σημαίνει πως δεν έχει αντιληφθεί ότι το δικαστικό σύστημα στην Ελλάδα βυθίζεται στον ίδιο και χειρότερο βούρκο με τα πολιτικά κόμματα και την οικονομία. Η ελπίδα ότι μια αριστερή κυβέρνηση θα είναι απάντηση απέναντι στη Χρυσή Αυγή, δείχνει να μην καταλαβαίνει ότι ένα ολόκληρο πλέγμα θεσμών, από την αστυνομία ως τα ΜΜΕ τρομπάρουν τους Χρυσαυγίτες χωρίς σταματημό, και πως η πάλη κόντρα στους φασίστες αναγκαστικά ανοίγει την προοπτική ότι αυτοί οι θεσμοί θα τσακιστούν.

Με αυτήν την κεντρική διαφορά τοποθέτησης, οι διεθνείς «επικριτές» της ΑΝΤΑΡΣΥΑ νομίζουν ότι ξεμπερδεύουν καταγγέλλοντας την επαναστατική αριστερά ότι υποτιμάει τη σημασία της εκλογικής ανόδου του ΣΥΡΙΖΑ. Η πραγματικότητα είναι αντίστροφη. Γνωρίζουμε πόσο μεγάλη είναι η δυναμική των αγώνων και της ριζοσπαστικοποίησης που οδήγησε στην τεράστια άνοδο της Αριστεράς στις εκλογές, πόσο τεράστια άλματα έκανε η συνείδηση της εργατικής τάξης μέσα στα τελευταία χρόνια μέσα από τους αγώνες της,[11] και γι'αυτό είναι λάθος να βλέπει κανείς αυτή την αλλαγή απλά ως ελπίδες για μια αριστερή κυβέρνηση.

Η απάντηση της Socialist Resistance σε ένα άρθρο του Μάνου Σκούφογλου[12] από την ΟΚΔΕ-Σπάρτακος ο οποίος υποστήριζε πως οι αντικαπιταλιστές έχουν πρώτο καθήκον να χτίσουν και να συνεχίσουν το κίνημα στους δρόμους και τους χώρους ήταν να τον κατηγορήσει για «συνδικαλιστική παρέκκλιση τύπου SWP». Λέγοντας ότι *«χάνει τελείως το ζήτημα: το κρίσιμο στοιχείο ενός επαναστατικού προγράμματος είναι μια πολιτική λύση στην καπιταλιστική κρίση. Πρέπει να περιλάβει το σχηματισμό μιας κυβέρνησης από την εργατική τάξη, μια εργατική κυβέρνηση που αν θέλει να επιβιώσει, πρέπει όλο και περισσότερο να βασιστεί σε μαζικές οργανώσεις...».*[13]

Εδώ η σύγχυση κορυφώνεται. Η προοπτική μιας κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ – ΔΗΜΑΡ, ίσως και με τη στήριξη ή ανοχή ΠΑΣΟΚ και Ανεξάρτητων Ελλήνων που είχε αναδειχθεί ως εκλογικός στόχος του ΣΥΡΙΖΑ μεταφράζεται σε «εργατική κυβέρνηση» και εκείνος που μιλάει για την πραγματική ανάπτυξη, πολιτικοποίηση και γενίκευση των αγώνων της εργατικής τάξης αποκαλείται «συνδικαλιστής». Είναι τιμητικό αυτή η στάση που λέει ότι πάνω από όλα βρίσκεται η κίνηση της τάξης να ταυτίζεται με το SWP και με το ΣΕΚ, παρόλο που δεν διεκδικούμε κανένα προνόμιο. Για τον ίδιο λόγο έγινε κόκκινο πανί το άρθρο του Άλεξ Καλλίνικος «Οι πραγματικές μάχες στην Ελλάδα έρχονται μετά τις εκλογές» στο οποίο έπαιρνε θέση υπέρ της ΑΝΤΑΡΣΥΑ.[14]

Μια συζήτηση από τα παλιά

Όπως αναφέραμε, στη συζήτηση αντανακλάται ένας προηγούμενος διάλογος που είχε εξελιχθεί με βάση τα «πλατιά κόμματα». Με αφορμή τις πρώτες θετικές εμπειρίες της Κομμουνιστικής Επανίδρυσης στην Ιταλία μετά το κίνημα της Γένοβας, αλλά και του Σκοτσέζικου Σοσιαλιστικού Κόμματος, εξελίχθηκε μια συζήτηση για την ανάγκη να υπάρξουν σχηματισμοί της Αριστεράς στους οποίους θα συνυπάρχουν δυνάμεις που σπάνε στα αριστερά της σοσιαλδημοκρατίας και επαναστάτες. Μια από τις διατυπώσεις για αυτά τα κόμματα ήταν «ανοιχτού στρατηγικού προσανατολισμού», δηλαδή θα άφηναν ακαθόριστο αν είναι με την μεταρρύθμιση ή την επανάσταση. Μία από τις λανθασμένες κατευθύνσεις που πήρε εκείνος ο διάλογος ήταν στην αναζήτηση του «σωστού μοντέλου» οργάνωσης. Αυτός ο τρόπος σκέψης συνάντησε αδιέξοδο όταν κάθε ένα από τα «σωστά μοντέλα» συναντούσε τα διλήμματα και τις απογοητεύσεις της πραγματικότητας. Η Κομμουνιστική Επανίδρυση οδηγήθηκε σε κατάρρευση όταν εντάχθηκε στην κυβέρνηση Πρόντι. Το Σκοτσέζικο Σοσιαλιστικό Κόμμα πέρασε μια τεράστια εσωτερική κρίση που πήρε και δικαστικό χαρακτήρα. Το Μπλόκο της Αριστεράς στην Πορτογαλία γνώρισε εκλογική εκτόξευση και στη συνέχεια σημαντική υποχώρηση. Το Respect στην Βρετανία πέρασε διαλυτική κρίση και αποχώρηση του SWP.

Ο λόγος του εκτροχιασμού αυτής της συζήτησης είχε να κάνει με το ότι επικεντρώθηκε στο πώς είναι οργανωμένα αυτά τα κόμματα και όχι με το τι θέλουμε να κάνουν. Όσοι δεν ξεπέρασαν εκείνο το παιδικό στάδιο της συζήτησης ξαναανακαλύπτουν σήμερα στον ΣΥΡΙΖΑ το «σωστό μοντέλο», κλείνοντας τα μάτια τους στο ότι η εκλογική άνοδος του ΣΥΡΙΖΑ είναι προϊόν της οξυμένης ταξικής πάλης και όχι κάποιας μαγικής συνταγής.

Η συζήτηση για την «ανοιχτή στρατηγική» ήταν εξίσου προβληματική γιατί έβαζε στο ίδιο τσουβάλι εντελώς διαφορετικά φαινόμενα. Είναι πολύ τραβηγμένο για παράδειγμα να θεωρεί κανείς την Die Linke «κόμμα ανοιχτής στρατηγικής» όταν καθορίζεται τόσο έντονα από τις γερμανικές κοινοβουλευτικές και συνδικαλιστικές παραδόσεις. Εντελώς διαφορετική ήταν η περίπτωση του NPA, το οποίο χτίστηκε με πρωτοβουλία μιας επαναστατικής οργάνωσης, της LCR.[15]

Υπήρχε ωστόσο μια κοινή δυναμική στην οποία υπάκουαν όλες οι προσπάθειες συγκρότησης της Αριστεράς την προηγούμενη δεκαετία. Αφενός η κρίση της σοσιαλδημοκρατίας καθώς αποδεχόταν ή εφάρμοζε από θέση κυβέρνησης τον άγριο νεοφιλελευθερισμό. Αφετέρου η εμφάνιση και ριζοσπαστικοποίηση μαζικών κινημάτων, που έφερναν στην πρώτη γραμμή μια νέα γενιά αγωνιστών οι οποίοι αναζητούσαν πολιτική οργάνωση.

Όσοι εστίασαν μόνο στο ζήτημα του εκλογικού κενού που άφηνε η δεξιά μετατόπιση της σοσιαλδημοκρατίας, κατέληξαν να αναπαράγουν έναν αριστερό ρεφορμισμό, με μικρότερη ή μεγαλύτερη

επιτυχία. Η επιτυχία των εγχειρημάτων κρινόταν μόνο με βάση τα εκλογικά σκορ, και όταν η εκλογική καταγραφή γίνεται ο στόχος, όλων των ειδών οι προσαρμογές επιτρέπονται.

Μια τέτοια τοποθέτηση εκφράστηκε τώρα για τον ΣΥΡΙΖΑ από δυνάμεις που ενώ θεωρητικά συμφωνούν με τη ρήξη με το ευρώ, εκτίμησαν πως καλώς ο ΣΥΡΙΖΑ δεν θέτει το ζήτημα γιατί αυτό θα του έκοβε ψήφους. Εδώ, πέρα από το κλασικό φαινόμενο του «εκλογικού κρετινισμού» έχουμε μια υποτίμηση της συνείδησης του κόσμου. Η Socialist Resistance για παράδειγμα στο κείμενο που προαναφέραμε γράφει: *«Ο ΣΥΡΙΖΑ κατηγορείται για αμφισημία σε σχέση με το ευρώ διότι δεν καλεί σε αποχώρηση από αυτό. Το γεγονός ωστόσο είναι πως αντιμετωπίζουν μια αντιφατική κατάσταση μέσα στον ίδιο τον πληθυσμό».*

Δίνεται έτσι συγχωροχάρτι σε μια ηγεσία που είναι δεμένη με τον «ευρωπαϊσμό» και με τη διατήρηση του ελληνικού καπιταλισμού μέσα στο ευρώ, ρίχνοντας το φταίξιμο στον κόσμο που ακόμα έχει αυταπάτες.

Αν οι επαναστάτες αντιμετωπίσουν με τέτοια υποτίμηση και εκλογικισμό το ευρώ, μπορεί να φανταστεί κανείς πού θα καταντούσαν σε πιο δύσκολα θέματα όπως το μεταναστευτικό ή τα «εθνικά» ζητήματα. Η προσαρμογή στον «ρεαλισμό» δεν είναι «ανοιχτή στρατηγική» αλλά ο κλασικός δρόμος του ρεφορμισμού που δεν οδηγεί σε επιτυχίες αλλά σε ήττες.

Είναι πολύ βολικό για τις ρεφορμιστικές ηγεσίες να ρίχνουν τις επιλογές τους πάνω στο επίπεδο της συνείδησης του κόσμου. Η υποστήριξη του δρόμου του «ευρώ» από τον ΣΥΡΙΖΑ μπόρεσε να αποκτήσει μια ερμηνεία-λάστιχο ανάλογα με το κοινό στο οποίο απευθυνόταν, από αυτούς που το πήραν ως «μπλόφα στη μπλόφα» της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μέχρι αυτούς που δηλώνουν ανοιχτά πίστη στο ευρώ, όπως τον Φρανσίσκο Λούσα του Μπλόκου της Αριστεράς της Πορτογαλίας ο οποίος στο μήνυμα συγχαρητηρίων προς το ΣΥΡΙΖΑ επιχαίρει διότι *«Εκείνοι που ήθελαν η Αριστερά να αυτοκτονήσει μαχητικά με έξοδο από το ευρώ έχασαν. Ο ΣΥΡΙΖΑ απέρριψε μια τέτοια κατεύθυνση και είχε δίκιο. Οι Έλληνες ξεκαθάρισαν απέναντι στις συμβουλές των φαντασιοκόπων οικονομολόγων[...]».*[16]

Όσον αφορά τα «πλατιά κόμματα», το κριτήριο για τους επαναστάτες σε κάθε περίπτωση είναι όπως σε κάθε πολιτική επιλογή αν βοηθάει την εργατική τάξη να ξεδιπλώσει τους αγώνες της, αν εξυπηρετούν τις πρωτοπορίες που εμφανίζονται μέσα σε αυτούς τους αγώνες να βγάζουν συμπεράσματα και να τα γενικεύουν, αν δυναμώνουν την αυτοπεποίθηση και προετοιμάζουν για τα διλήμματα που έχει το κίνημα μπροστά του. Προφανώς ήταν προχώρημα για τη Γερμανία η δημιουργία της Die Linke, σε μια χώρα που δεν υπήρχε μαζική πολιτική έκφραση της Αριστεράς για δεκαετίες. Είναι λάθος όμως να νομίζει κανείς ότι το στρατηγικό δίλημμα επανάσταση ή ρεφορμισμός δεν είναι στην ατζέντα.

Η προσαρμογή στον «ρεαλισμό» δεν είναι «ανοιχτή στρατηγική» αλλά ο κλασικός δρόμος του ρεφορμισμού που δεν οδηγεί σε επιτυχίες αλλά σε ήττες

Το δίλημμα ανάμεσα στην επανάσταση και το ρεφορμισμό δεν βρίσκεται στο τέλος του δρόμου, δεν προκύπτει την τελική στιγμή –τη στιγμή της επανάστασης. Εκφράζεται μέσα σε κάθε συγκεκριμένη μάχη για την κατεύθυνση στην οποία θα πάει –στην κλιμάκωση ή στο συμβιβασμό και στην «εκλογική έκφραση»;

Ένας στρεβλός τρόπος με τον οποίο εκφράστηκε αυτή η ρεφορμιστική λογική στη συζήτηση για την Ελλάδα είναι με την κατηγορία της «υποτίμησης της πολιτικής» απέναντι στους αντικαπιταλιστές. Στις παρεμβάσεις του Στάθη Κουβελάκη, για παράδειγμα, ο οποίος μετατράπηκε σε διεθνή διαφημιστή του προγράμματος του ΣΥΡΙΖΑ, υπάρχει μια απαξιωτική στάση απέναντι στην «αντίσταση», η οποία αντιπαραβάλλεται με την «πολιτική» έκφραση. *«Η ριζοσπαστική αριστερά πρέπει να έρθει σε ρήξη με την αιώνια παραμονή σε θέση μειοψηφίας – ως δύναμη που είναι αφιερωμένη σε τίποτα παραπάνω από "αντίσταση"».*[17] Είναι σωστή η αγωνία και η επιμονή του Κουβελάκη για την κεντρικότητα της πολιτικής. Οι αγώνες που δεν αποκρυσταλλώνονται στο πολιτικό πεδίο δεν μπορούν να λειτουργήσουν ως πολιορκητικός κριός απέναντι στον καπιταλισμό. Όμως υπάρχει πολιτική και πολιτική. Από τη συγκεκριμένη θέση που πήρε ο Στάθης Κουβελάκης φαίνεται πως η πολιτική που προτείνει είναι στην πραγματικότητα στο αποκορύφωμά της, ταυτισμένη με την κυβερνητική πολιτική ενός μαχητικού ρεφορμισμού. Ως πολιτική ο Κουβελάκης εννοεί τις πρωτοβουλίες που παίρνει η Αριστερά, εντός και εκτός θεσμών, για να εκφράσει και να προωθήσει την υλοποίηση των αιτημάτων του κινήματος.

Εδώ η επίκληση της «ηγεμονίας» και συνολικότερα της Γκραμσιανής σκέψης (όχι μόνο από τον Κουβελάκη) φέρνει στο νου τον Λένιν που (πριν από τον Γκράμσι) τόνιζε πως *«Το πνεύμα του συμβιβασμού που έχει κατακτήσει μεγάλα τμήματα της αστικής τάξης, διαπότισε και το ρεύμα εκείνο που θέλει να περιορίσει την μαρξιστική θεωρία και πρακτική σε «μετριοπαθή και προσεκτικά» μονοπάτια. Αυτό που απέμεινε εδώ από το Μαρξισμό είναι η φρασεολογία, που χρησιμοποιείται για να ντύσει επιχειρήματα για την «ιεραρχία» την «ηγεμονία» και τα λοιπά, τα οποία ήταν τόσο βαθιά διαποτισμένα με το πνεύμα του φιλελευθερισμού».*[18]

Η ηγεμονία στην επαναστατική παράδοση δεν πραγματώνεται από την Αριστερά, σε αλληλεπίδραση με το κίνημα, αλλά από την εργατική τάξη που επιβάλλοντας τις δικές της λύσεις μπορεί και τραβάει πίσω της όλα τα υπόλοιπα κομμάτια των καταπιεσμένων και των αντιστεκόμενων. Ο εργατικός έλεγχος είναι η προϋπόθεση για να μπορούμε να μιλήσουμε για εργατικές λύσεις απέναντι στην κρίση. Ο εργατικός έλεγχος δεν είναι το τέλος του δρόμου, αλλά απαραίτητο κομμάτι της πορείας προς τα εκεί.

Μεταβατικό πρόγραμμα

Μια αντίστοιχη προσαρμογή της επαναστατικής παράδοσης, στο διεθνή διάλογο γίνεται σε σχέση με το μεταβατικό πρόγραμμα. Τα «μεταβατικά» αιτήματα από αιτήματα που παλεύει το ίδιο το κίνημα και το φέρνουν σε τροχιά σύγκρουσης με το σύστημα, γυρνάνε με το κεφάλι προς τα κάτω και γίνονται πολιτικές επιλογές που προσπαθεί να υλοποιήσει μια αριστερή κυβέρνηση και την

Ο Κριστίν Μπούχολτς, βουλευτής της γερμανικής Die Linke και μέλος του Marx 21, και ο Αλέν Ποζολά από το γαλλικό NPA, στο Μαρξισμό 2012.

φέρνουν σε σύγκρουση με την άρχουσα τάξη.[19]

Η αντιμετώπιση αυτή είναι συνταγή παθητικοποίησης του κινήματος, με την επαναστατική αριστερά να μπαίνει σε θέση αναμονής, περιμένοντας την αριστερή κυβέρνηση είτε πότε θα κάνει την κρίσιμη κίνηση ώστε να προκύψει «επαναστατική κατάσταση» είτε πότε θα κάνει συμβιβασμούς για να την πιέσει με αγώνες. Μια από τις πιο δυνατές (και ταυτόχρονα πιο πικρές) εμπειρίες μιας τέτοιας αντιμετώπισης ήταν αυτή του MIR στη Χιλή απέναντι στην κυβέρνηση της Λαϊκής Ενότητας, με μια αντίληψη που αποκαλούσε «παρατεταμένο πόλεμο». Όπως εξηγεί σε ένα κείμενό του ο Φρανσουά Σαμπαντό: *«Η αντίληψη του MIR ήταν η αντίληψη για 'παρατεταμένο πόλεμο', έναν πόλεμο που θα άρχιζε μετά το πραξικόπημα, το οποίο ήταν κατά το MIR, αναπόφευκτο. Έτσι, υποτίμησε την προετοιμασία των συγκρούσεων στη συγκυρία του 1970-73 υποτίμησε τη σημασία των στιγμών κρίσης, δεν κάλεσε σε γενική απεργία σε αυτές τις στιγμές κρίσης, δεν διαχώρισε αρκετά τις θέσεις του από την κυβέρνηση. Άσκησε πίεση, αλλά δεν αντιμετώπισε το ενδεχόμενο συγκεντροποίησης μιας άλλης εξουσίας».*[20]

Αν θέλει κάποιος να αναφερθεί στο «Μεταβατικό Πρόγραμμα» που έγραψε ο Τρότσκι το 1938, πρέπει να θυμηθεί και αυτό: *«Πώς εναρμονίζονται τα διαφορετικά αιτήματα και μορφές αγώνα, ακόμη και στα όρια μιας πόλης; Η ιστορία έχει ήδη απαντήσει το ερώτημα: μέσα από τα σοβιέτ. Αυτά θα ενώσουν τους αντιπροσώπους όλων των μαχόμενων τμημάτων [...] Το σύνθημα των σοβιέτ, συνεπώς, είναι η κορωνίδα του προγράμματος των μεταβατικών αιτημάτων».*

Στο ίδιο κείμενο ο Τρότσκι γράφει: *«Η φόρμουλα «κυβέρνηση εργατών και αγροτών» πρωτοεμφανίστηκε στα συνθήματα των Μπολσεβίκων το 1917 και έγινε εντελώς αποδεκτή μετά την Οκτωβριανή Επανάσταση. Σε τελική ανάλυση δεν έκφραζε κάτι παραπάνω από μια λαϊκή διατύπωση της ήδη εγκαθιδρυμένης δικτατορίας του προλεταριάτου. [...] Όταν οι επίγονοι της Κομιντέρν προσπάθησαν να αναβιώσουν αυτή τη φόρμουλα που είχε θαφτεί από την ιστορία [..] της έδωσαν ένα περιεχόμενο τελείως διαφορετικό, εντελώς «δημοκρατικό», δηλαδή αστικό, αντιπαραθέτοντάς την με τη δικτατορία του προλεταριάτου».*

Ξαναλέμε πως είναι πολύ σημαντικό που ο διάλογος άνοιξε σε τέτοιο εύρος, παρόλο που ορισμένες από τις παρεμβάσεις μοιάζουν με πλατσουρίσματα. Δεν πρέπει να υπάρχει κανένα άγχος απέναντι σε όσους πιεσμένοι από την ταχύτητα των γεγονότων ισχυρίζονται πως η επαναστατική στρατηγική ταυτίζεται με τη «Δευτέρα Παρουσία» και ψάχνουν να κόψουν δρόμους μέσα από ελπίδες αριστερών κυβερνήσεων. Πριν από λίγο μόλις καιρό οι ίδιοι άνθρωποι θεωρούσαν άπιαστο όνειρο να φτάσουμε σε σημείο που να ανοίγεται η προοπτική μιας κυβέρνησης της Αριστεράς.

Η στρατηγική συζήτηση είναι σίγουρο ότι θα συνεχιστεί, αλλά η έκβαση δεν θα καθοριστεί μόνο από τον διαξιφισμό των επιχειρημάτων, όσο από την εξέλιξη των μαχών στην πραγματική ζωή, στην ταξική πάλη. Και εκεί είναι που θα κριθεί η ικανότητα ή μη των επαναστατών να δώσουν απαντήσεις.. ■

1. Ντανιέλ Μπενσαΐντ, *The Eclipse of Politics* (http://criticallegalthinking.com/2011/07/24/the-eclipse-of-politics-1-of-4-intro/)
2. http://blogs.mediapart.fr/edition/article/080612/stand-greek-left-democratic-europe
3. Ο αγγλικός τίτλος της διακήρυξης ήταν «Με την ελληνική Αριστερά για μια δημοκρατική Ευρώπη». Η Αυγή επέλεξε να διακοσμήσει την ελληνική μετάφραση προσθέτοντας «Έκκληση διανοουμένων υπέρ του ΣΥΡΙΖΑ» (Αυγή, 7 Ιούνη 2012).
4. «The future of the workers of Europe is being decided in Greece», (http://www.internationalviewpoint.org/spip.php?article2626)
5. Γράμμα προς το Εκτελεστικό Γραφείο της 4ης Διεθνούς. http://www.internationalviewpoint.org/spip.php?article2643
6. Greece: 'For an anti-austerity government of the left' (http://links.org.au/node/2885#comment-130573)
7. «Trotsky's 'French Turn': Lessons from crisis and radicalisation in Europe's past» (http://internationalsocialist.org.uk/index.php/2012/05/trotskys-french-turn-lessons-from-crisis-and-radicalisation-in-europes-past/)
8. Δείτε και το άρθρο «Syriza in Greece, the Left Front in France: the same strruggle?», γραμμένο από τον Jean-Philippe Dives του NPA, ο οποίος εξηγεί με ποιον τρόπο οι επιθέσεις στην ΑΝΤΑΡΣΥΑ γίνονται με παράλληλο τρόπο με τις πιέσεις πάνω στους αντικαπιταλιστές στη Γαλλία να υποταχθούν στο κελεύσματα του Μετώπου της Αριστεράς, που σχηματίστηκε από τη συνεργασία του Κομμουνιστικού Κόμματος με τον Ζαν-Λικ Μελανσόν.
9. The Challenge of SYRIZA (http://www.leninology.com/2012/06/challenge-of-syriza.html)
10. Συνολικά πρέπει να λάβει κανείς υπόψιν του τις παρεμβάσεις «The shock of the not-so-new: Or, the Greek elections & SYRIZA's rise» του Tad Tietze, (http://left-flank.org/2012/06/08/the-shock-of-the-not-so-new-or-the-greek-elections-syrizas-rise/), το "Four Points on the Greek Situation" του Θανάση Καμπαγιάννη, το μεταφρασμένο άρθρο του Πάνου Γκαργκάνα «Greece: A political crisis with no easy solution» (http://left-flank.org/2012/06/11/greece-a-political-crisis-with-no-easy-solution/) και το Greece: the impossibility of realism, του Παναγιώτη Σωτήρη (http://www.thepressproject.net/detailsen.php?id=21258). Όλα από τη σκοπιά της υποστήριξης του προγράμματος και της παρέμβασης της ΑΝΤΑΡΣΥΑ.
11. Για παράδειγμα, Νίκος Λούντος, «Η Αριστερά στο στόχαστρο», *Σοσιαλισμός από τα Κάτω* #91
12. Manos Skoufoglou, "The pendulum", http://www.internationalviewpoint.org/spip.php?article2651
13. Dave Packer, "We want SYRIZA to win" (http://socialistresistance.org/3628/we-want-syriza-to-win)
14. Alex Callinicos, Greece's real battle comes after election, *Socialist Worker*, 2 Ιούνη 2012
15. Το καλύτερο σημείο εκείνης της συζήτησης (μετά από αρκετές εμπειρίες) είναι ο διάλογος μεταξύ Άλεξ Καλλίνικος, Φρανσουά Σαμπαντό και Πάνου Γκαργκάνα, στο *International Socialism Journal* (πχ Revolutionary paths: a reply to Panos Garganas and Francois Sabado, #122, http://www.isj.org.uk/?id=538).
16. «Felicitations SYRIZA", (http://npa82.over-blog.com/article-felicitations-syriza-107523640.html)
17. http://www.opendemocracy.net/philippe-marli%C3%A8re/%E2%80%9Csyriza-is-expression-of-new-radicalism-on-left%E2%80%9D-excerpt-of-interview-with-stathis).
18. «Ορισμένα χαρακτηριστικά στην ιστορική ανάπτυξη του Μαρξισμού», 1910 (http://www.marxists.org/archive/lenin/works/1910/dec/23.htm)
19. Αυτή η κατάχρηση γίνεται σε κείμενα οργανώσεων της 4ης Διεθνούς που φαντάστηκαν το πρόγραμμα του ΣΥΡΙΖΑ ως πρόγραμμα μεταβατικό αντικαπιταλιστικό.
20. «Για την επαναστατική στρατηγική σήμερα» (http://www.okde.org/divers/sabado_strategie_text.pdf)

Ο Ιμπεριαλισμός σήμερα

Ο **Άλεξ Καλλίνικος** συμμετείχε στο Μαρξισμό 2012 που έγινε τον Μάη στην Αθήνα. Το κείμενο αυτό είναι η εισήγησή του στο σχετικό θέμα.

Ας θυμηθούμε προς στιγμήν πως έμοιαζε ο κόσμος πριν από δέκα χρόνια. Ο Τζόρτζ Μπους ήταν πρόεδρος των ΗΠΑ. Ετοιμαζόταν εκείνη την εποχή να εισβάλει στο Ιράκ. Και αυτό συνέβαινε σε μια ιστορική στιγμή όπου οι νεοσυντηρητικοί στις ΗΠΑ είχαν πιστέψει ότι θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν την Αμερικανική στρατιωτική ισχύ για να επιβεβαιώσουν την κυριαρχία των ΗΠΑ πάνω στον πλανήτη. Θυμηθείτε το σχέδιό τους "για έναν νέο αμερικανικό αιώνα". Θα έκαναν τον 21ο αιώνα έναν αμερικανικό αιώνα – όπως ήταν ο 20ός αιώνας.

Αν επιστρέψουμε στο σήμερα, η κατάσταση είναι πολύ διαφορετική. Η Αμερική αναγκάστηκε από τις κυβερνήσεις που αυτή η ίδια είχε επιβάλλει, να αποσυρθεί από το Ιράκ. Η εφημερίδα New York Times δημοσίευσε πριν από λίγο ένα άρθρο το οποίο λέει ότι ο Ομπάμα είναι αποφασισμένος να αποσύρει τις αμερικανικές δυνάμεις από το Αφγανιστάν μέσα στην επόμενη χρονιά. Και τα δημοσιεύματα των εφημερίδων δεν αφορούν κάποιο νέο αμερικανικό αιώνα. Γράφουν για τις νέες ανερχόμενες δυνάμεις, για την Κίνα και τα BRICS (Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία, Κίνα, Νότια Αφρική).

Σημαίνει αυτό ότι ο αμερικανικός ιμπεριαλισμός είναι τελειωμένος; Σε ένα πρώτο επίπεδο η απάντηση είναι προφανώς όχι. Για να μπορέσουμε, όμως, να απαντήσουμε πραγματικά αυτό το ερώτημα πρέπει να απαντήσουμε πρώτα στο ερώτημα τι είναι ιμπεριαλισμός. Υπάρχουν δυο έννοιες πίσω από την λέξη ιμπεριαλισμός.

Η πρώτη είναι μια ευρεία, υπεριστορική έννοια – και σημαίνει την κυριαρχία των πιο αδύναμων χωρών από τις ισχυρότερες. Προφανώς, με αυτή την έννοια, ο ιμπεριαλισμός υπάρχει εδώ και πολλούς αιώνες, πολύ πριν από την εμφάνιση του καπιταλισμού. Ο ιμπεριαλισμός με αυτή την ευρεία έννοια συνεχίζει μέχρι σήμερα να υπάρχει για τα καλά. Και αν κοιτάξουμε τι συμβαίνει σήμερα με τον Ομπάμα, ο Αμερικάνικος Ιμπεριαλισμός εμφανίζεται σήμερα με ένα πολύ καλύτερο πρόσωπο στον κόσμο. Πίσω όμως από αυτό το καλό πρόσωπο του Ομπάμα αυτό που έχει αναπτυχθεί είναι το σύμπλεγμα των Ειδικών Αμερικανικών Δυνάμεων, της CIA και των μη επανδρωμένων βομβαρδιστικών. Στην πραγματικότητα κάτω από την ηγεσία του Ομπάμα οι ΗΠΑ έχουν διεκδικήσει πιο δυναμικά το δικαίωμα να δολοφονούν εξ' αποστάσεως όποιον θέλουν, σε όποιο σημείο του πλανήτη χρησιμοποιώντας μη επανδρωμένα αεροσκάφη. Η δολοφονία του Οσάμα Μπιν Λάντεν ήταν ένα πολύ εμφανές παράδειγμα, μια προβολή αυτής της "νόμιμης εξουσίας" που διεκδικούν οι ΗΠΑ για τον εαυτό τους. Χρειάστηκε να τον πυροβολήσουν πρόσωπο με πρόσωπο για να είναι βέβαιοι ότι τον έχουν σκοτώσει. Κάθε βδομάδα, όμως, δολοφονούν ανθρώπους στο Πακιστάν, στην Υεμένη και άλλα σημεία του πλανήτη χρησιμοποιώντας μη επανδρωμένα αεροσκάφη. Και όσο θα δυσκολεύει η προεκλογική εκστρατεία για τον Ομπάμα, τόσο περισσότερο θα ακούμε για την δολοφονία του Οσάμα Μπιν Λάντεν.

Το ΝΑΤΟ έκανε πριν από λίγες μέρες την σύνοδο του στο Σικάγο. Είχαμε πολύ άγριες σκηνές στους δρόμους με την αστυνομία να χτυπάει τους διαδηλωτές. Ο Ομπάμα υποστήριξε σε αυτό το συνέδριο ότι το ΝΑΤΟ θα πρέπει να διατηρήσει το πυρηνικό του οπλοστάσιο, να αναλάβει την υπευθυνότητα των αντιβαλλιστικών πυραύλων και να αποκτήσει τα δικά του, μη επανδρωμένα αεροσκάφη. Ο Ομπάμα θέλει να συνεχίσει να παίζει το ΝΑΤΟ ένα σημαντικό ρόλο στην επιβολή της αμερικανικής κυριαρχίας πάνω στον πλανήτη.

Υπάρχει, όμως, και μια δεύτερη, πιο στενή έννοια για την λέξη ιμπεριαλισμός. Και αυτός είναι ο τρόπος με τον οποίο γίνεται ο ιμπεριαλισμός κατανοητός στη μαρξιστική παράδοση. Ένα από τα μεγάλα διανοητικά επιτεύγματα του κλασσικού μαρξισμού είναι η θεωρία του καπιταλιστικού ιμπεριαλισμού.

Τι σημαίνει καπιταλιστικός ιμπεριαλισμός; Ο καπιταλιστικός ιμπεριαλισμός είναι αυτό που προκύπτει όταν ο οικονομικός και ο γεωπολιτικός ανταγωνισμός αλληλοσυνδέονται μεταξύ τους, γίνονται ένα. Κατ' αρχήν ο οικονομικός ανταγωνισμός, ο ανταγωνισμός για τις αγορές, ανάμεσα στις επιχειρήσεις είναι, όπως δείχνει ο Μαρξ, η βασική προωθητική δύναμη του καπιταλιστικού συστήματος. Από τα τέλη του 19ου αιώνα, όμως, αυτός ο οικονομικός ανταγωνισμός αρχίζει να συνδέεται με τον γεωπολιτικό ανταγωνισμό, με τους ανταγωνισμούς ανάμεσα στα διαφορετικά κράτη για την εδαφική κυριαρχία. Οι επιχειρήσεις αρχίζουν να στρέφονται προς τα κράτη τους αναζητώντας την στήριξή του στους ανταγωνισμούς τους στις διεθνείς αγορές με τις ξένες εταιρείες. Ταυτόχρονα, όμως, και τα κράτη για να μπορούν να διατηρούν μια ισχυρή στρατιω-

Πανηγυρισμοί στην Πλατεία Ταχρίρ στο Κάιρο μετά την υποχώρηση των στρατηγών και την ανακήρυξη του πρώτου εκλεγμένου Προέδρου της Αιγύπτου.

τική μηχανή, αναγνωρίζουν ότι έχουν ανάγκη έναν ισχυρό καπιταλισμό.

Ο ιμπεριαλισμός αυτού του τύπου δεν υπήρχε πάντοτε. Είναι ένα προϊόν της εξέλιξης του καπιταλισμού. Αλλά έχει μεγάλη σημασία να καταλάβει κανείς ότι ο ιμπεριαλισμός, κάτω από αυτή την έννοια, δεν αφορά πια απλά την κυριαρχία ενός κράτους πάνω στα υπόλοιπα. Για το μεγαλύτερο κομμάτι της αριστεράς στην Ελλάδα, ο ιμπεριαλισμός μεταφράζεται ακριβώς σε αυτό: στο τι κάνει η κυρίαρχη δύναμη πάνω στον πλανήτη. Έτσι λοιπόν, παλαιότερα ιμπεριαλισμός σήμαινε βρετανοκρατία, σήμερα σημαίνει αμερικανοκρατία. Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι ο Βρετανικός και ο Αμερικανικός ιμπεριαλισμός ευθύνονται για μια ατέλειωτη σειρά από εγκλήματα. Το σημαντικό, όμως, ζήτημα στην μαρξιστική θεωρία για τον ιμπεριαλισμό είναι να καταλάβει κανείς τον ιμπεριαλισμό σαν ένα σύστημα ανταγωνιζομένων δυνάμεων.

Η ηγεμονία των ΗΠΑ

Από το 1945 οι ΗΠΑ ήταν η κυρίαρχη δύναμη μέσα σε αυτό το σύστημα των ανταγωνιζομένων δυνάμεων. Οι ΗΠΑ ήταν αυτό που πολλοί ονομάζουν η "ηγεμονική" δύναμη. Η μαρξιστική θεωρία για την "ηγεμονία" αναπτύχθηκε ειδικά από τον Αντόνιο Γκράμσι. Η ηγεμονία δεν ανάγεται απλά στην δυνατότητα βίαιης επιβολής, στην ικανότητα να συντρίψεις τον αντίπαλο. Ηγεμονία σημαίνει να μπορείς να κερδίζεις και την συναίνεση των ηγεμονευομένων. Όσον αφορά στην αμερικανική ηγεμονία, μια σημαντική πλευρά του ήταν πάντα η δυνατότητά του να προσφέρει οφέλη – ιδιαίτερα οικονομικά οφέλη – και στρατιωτική ασφάλεια στα άλλα καπιταλιστικά κράτη.

Και αυτό μας φέρνει στο πρώτο από τα βασικά χαρακτηριστικά της αμερικανικής ηγεμονίας. Από το 1945 μέχρι σήμερα οι ΗΠΑ έχουν στηριχτεί σε ένα σύστημα από συμμαχίες που τους επιτρέπει να ηγούνται πάνω σε ολόκληρο τον παγκόσμιο αναπτυγμένο καπιταλισμό. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, η Παγκόσμια Τράπεζα, το ΝΑΤΟ, η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι όλα τμήματα αυτού του συστήματος των συμμαχιών. Οι χώρες της Ευρώπης ή της Ανατολικής Ασίας βρίσκονταν οικονομικά σε ανταγωνισμό με τις ΗΠΑ αλλά ταυτόχρονα αποδέχονταν την αμερικανική πολιτική και στρατιωτική ηγεσία.

Ταυτόχρονα, όμως, και αυτό είναι το δεύτερο χαρακτηριστικό, για να εξασφαλίσουν ότι κανένας δεν θα αμφισβητήσει αυτό το πλαίσιο, οι ΗΠΑ στηρίζονταν πάντα στην στρατιωτική τους υπεροχή. Αυτό έχει γίνει ιδιαίτερα εμφανές μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου. Οι ΗΠΑ ξοδεύουν πολύ περισσότερα από ότι όλες οι άλλες μεγάλες δυνάμεις μαζί για την στρατιωτική τους ικανότητα.

Το τρίτο χαρακτηριστικό, το τρίτο στοιχείο πριμοδότησης της αμερικανικής ηγεμονίας, είναι το δολάριο. Από τη δεκαετία του 1940 το δολάριο είναι το κύριο αποθεματικό νόμισμα. Και από το 1971 που οι ΗΠΑ εγκατέλειψαν τον κανόνα του χρυσού, το δολάριο στηρίζεται απλά στο τίποτα. Θυμόσαστε, πέρσι το καλοκαίρι υπήρχε μια ολόκληρη συζήτηση και μια πολιτική διαμάχη στην Ουάσινγκτον γύρω από το ερώτημα αν θα χρεοκοπήσουν οι ΗΠΑ. Την απάντηση την έδωσε ο Αλαν Γκρίνσπαν, ο πρώην διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας των ΗΠΑ. Οι ΗΠΑ, είπε, δεν μπορούν ποτέ να χρεοκοπήσουν. Μπορούμε να τυπώνουμε πάντα περισσότερα δολάρια.

Έτσι λοιπόν αυτά είναι τα βασικά στοιχεία πάνω στα οποία στηρίζεται η παγκόσμια αμερικανική ηγεμονία. Οι ΗΠΑ, όμως, αντιμετωπίζουν μια σειρά από προβλήματα, που οξύνονται όλο και περισσότερο. Μερικά από αυτά είναι προβλήματα μακροχρόνια.

Στο τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου οι ΗΠΑ αντιπροσώπευαν το μισό περίπου της παγκόσμιας παραγωγής. Τώρα παράγουν περίπου το ένα πέμπτο. Οι αμερικανικές εταιρείες είναι τώρα αντιμέτωπες με τον όλο και πιο ισχυρό ανταγωνισμό των εταιρειών της Γερμανίας, της Ιαπωνίας και το τελευταίο διάστημα, αν και πιο ασθενικά, από τις εταιρείες της Κίνας. Αλλά υπάρχουν και πιο άμεσα, βραχυπρόθεσμα, προβλήματα, προβλήματα που είναι σε τελευταία ανάλυση αντανάκλαση της μακροχρόνιας πτώσης της οικονομικής τους δύναμης.

Το πρώτο είναι η αμερικανική στρατιωτική ήττα στο Ιράκ και κατά πάσα πιθανότητα και στο Αφγανιστάν. Κάποιοι μέσα στην αριστερά λένε, οι Αμερικάνοι δεν ηττήθηκαν στο Ιράκ. Η Blackwater και οι άλλες εταιρείες των Ρεπουμπλικάνων έβγαλαν πάρα πολλά λεφτά στο Ιράκ. Αλλά οι ΗΠΑ δεν εισέβαλαν στο Ιράκ με αυτό τον σκοπό. Ο στόχος τους ήταν να δημιουργήσουν ένα σταθερό, νεοφιλελεύθερο και φιλοδυτικό καθεστώς στο Ιράκ. Και σε αυτόν το στόχο απέτυχαν ολοκληρωτικά. Ο Μαλίκι, ο πρόεδρος του Ιράκ, είναι αναμφισβήτη-

τα ένα κάθαρμα. Αλλά πέρσι διαμήνυσε στους Αμερικάνους ότι, αν θέλουν να διατηρήσουν τις δυνάμεις τους στο Ιράκ, αυτές θα πρέπει να τεθούν υπό τον Ιρακινό νόμο. Αυτό είναι κάτι που καμιά Βρετανική κυβέρνηση δεν έχει τολμήσει μέχρι σήμερα να πει ποτέ στους Αμερικάνους. Οι Αμερικανικές δυνάμεις στην Βρετανία υπόκεινται στους δικούς τους, ειδικούς νόμους. Το αποτέλεσμα ήταν να φύγουν οι Αμερικάνοι από το Ιράκ.

Αυτή η πολιτική ήττα ενισχύθηκε από τις Αραβικές επαναστάσεις. Ο Ομπάμα προσπάθησε να ταυτιστεί με αυτές τις επαναστάσεις – και ιδιαίτερα με την επανάσταση στην Αίγυπτο. Αλλά το τελευταίο διάστημα οι ΗΠΑ βρίσκονταν όλο και πιο κοντά με τα υπολείμματα του καθεστώτος του Μουμπάρακ που κυβερνούσαν την Αίγυπτο, κάτι που δείχνει την απειλή που αισθάνονται οι ΗΠΑ από το επαναστατικό κύμα στον Αραβικό κόσμο.

Ύστερα είναι, φυσικά, οι συνέπειες της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης. Η Αμερική χτυπήθηκε από την κρίση πολύ πιο άγρια από ότι ο βασικός της ανταγωνιστής, η Κίνα. Αλλά έχει σημασία να υπογραμμίσουμε ότι και η κρίση στην Ευρωζώνη είναι ένα μεγάλο πρόβλημα για τις ΗΠΑ. Όταν ο Μπους εισέβαλε στο Ιράκ με την υποστήριξη, αρχικά, μόνο της Βρετανίας και της Ισπανίας ο Ζμπίγκνιεφ Μπρεζίνσκι, ο σύμβουλος του προέδρου Κάρτερ, είπε ότι ο Μπους ήταν ένας ολοκληρωτικά ηλίθιος. Οι ΗΠΑ, είπε, μπορούν να κυριαρχούν στον κόσμο μόνο με την συμμαχία, σε δεύτερο ρόλο, της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Χωρίς την Ευρώπη αυτό είναι πολύ πιο δύσκολο. Και για αυτό η σημερινή παράλυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ο κίνδυνος της κατάρρευσης της Ευρωζώνης είναι ένα πολύ μεγάλο πρόβλημα για τις ΗΠΑ.

Η άνοδος των BRICS;

Μέσα σε αυτά τα πλαίσια υπάρχει, βέβαια, μεγάλη συζήτηση για τις ανερχόμενες δυνάμεις. Τα περισσότερα από όσα λέγονται είναι, για να είμαστε ειλικρινείς, απλά ανοησίες. Μιλάνε για τα BRICS – την Βραζιλία, τη Ρωσία, την Ινδία, την Κίνα και τη Νότιο Αφρική. Αλλά στην πραγματικότητα, όμως, μόνο το "C", η Κίνα, μετράει. Οι άλλες χώρες είναι κύρια εξαγωγείς πρώτων υλών, που εξαρτώνται ολοένα και περισσότερο από την Κίνα.

Η Κίνα μετράει. Η Κίνα παράγει σήμερα το 20% της παγκόσμιας βιομηχανικής παραγωγής. Αυτό δεν είναι από μόνο του κάτι το απειλητικό. Η Γερμανία και η Ιαπωνία είναι χώρες με πολύ μεγάλη βιομηχανική παραγωγή. Και οι δύο, όμως, είναι ενταγμένες πολύ σφιχτά στο σύστημα των αμερικανικών συμμαχιών. Ένα από τα βασικά στοιχεία αυτού του συστήματος των συμμαχιών ήταν να δέσει τους ηττημένους του Β' Παγκοσμίου Πολέμου γύρω από τις ΗΠΑ. Η Κίνα βρίσκεται έξω από αυτόν τον κύκλο των συμμαχιών. Η Κίνα έχει την φιλοδοξία να γίνει η κυρίαρχη δύναμη σε όλη την Ασία. Και αυτό την φέρνει σε αντίθεση με τις ΗΠΑ, που θεωρούν την αμερικανική κυριαρχία στην Ασία φυσικό τους δικαίωμα.

Η ίδια η ανάπτυξη της Κινεζικής οικονομίας δημιουργεί, ανεξάρτητα από τις προθέσεις της Κινεζικής ηγεσίας, παγκόσμιες ανακατατάξεις. Μεγάλα τμήματα της Λατινικής Αμερικής και της υποσαχάριας Αφρικής έχουν αναπροσανατολιστεί, σαν εξαγωγείς πρώτων υλών, προς την κινεζική βιομηχανική επανάσταση. Η Κίνα προσφέρει κεφάλαια για επενδύσεις και δάνεια με πολύ καλύτερους όρους από ότι το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και η Παγκόσμια Τράπεζα. Έτσι λοιπόν βλέπουμε, σαν αποτέλεσμα της αυξανόμενης οικονομικής δύναμης της Κίνας, μια διαδικασία αναπροσαρμογής των συμμαχιών τόσο οικονομικά, όσο και πολιτικά, σε παγκόσμιο επίπεδο.

Ταυτόχρονα, όμως, δεν πρέπει να ξεχνάει κανείς ότι οι ΗΠΑ, παρά αυτές τις ανακατατάξεις παραμένουν ακόμα η ηγεμονική δύναμη. Κατ' αρχήν οι ΗΠΑ συνεχίζουν να απολαμβάνουν όλα αυτά τα πλεονεκτήματα που περιέγραφα προηγουμένως. Ύστερα η Κίνα είναι πολύ πιο φτωχή από ότι οι ΗΠΑ. Οι αναλυτές προβλέπουν ότι η Κίνα θα ξεπεράσει κάποια στιγμή τις ΗΠΑ και θα γίνει αυτή η μεγαλύτερη οικονομία του πλανήτη. Αλλά ακόμα και αν γίνει αυτό, η Κίνα θα συνεχίσει να είναι πολύ πιο φτωχή από ότι η ΗΠΑ. Η Κίνα έχει τετραπλάσιο πληθυσμό από τις ΗΠΑ.

Στρατιωτικά, η Κίνα είναι πολύ ευάλωτη απέναντι στις ΗΠΑ. Οι εισαγωγές και οι εξαγωγές τις εξαρτώνται από τις θαλάσσιες μεταφορές. Και οι θαλάσσιες οδοί κυριαρχούνται από το αμερικανικό πολεμικό ναυτικό. Η Κίνα προσπαθεί να χτίσει ναυτική δύναμη. Πρόσφατα αγόρασε ένα συμβατικής τεχνολογίας αεροπλανοφόρο από την Ουκρανία. Οι ΗΠΑ έχουν δέκα, πολύ μεγαλύτερα, πυρηνικά αεροπλανοφόρα. Η Κίνα ενδέχεται να αποκτήσει την δυνατότητα να εμποδίζει τις ΗΠΑ να επεμβαίνουν στην γειτονιά της αν αποφασίσει να ανακαταλάβει την Ταϊβάν. Αλλά η απόσταση που μας χωρίζει από την στιγμή όπου η Κίνα θα μπορεί να ανταγωνιστεί πραγματικά σε ναυτική και αεροπορική ικανότητα τις ΗΠΑ είναι τόσο μεγάλη που μπορούμε, άνετα, να την ξεχάσουμε.

Τέλος, οι ΗΠΑ καταβάλουν πολύ μεγάλες προσπάθειες να εμποδίσουν την ανάπτυξη της Κινεζικής δύναμης. Ο Ομπάμα δεν αποσύρει τις Αμερικανικές δυνάμεις από το Αφγανιστάν γιατί θέλει να τα έχει καλά με όλους. Τις αποσύρει για να επικεντρώσει τις προσπάθειές του στην Κίνα. Οι ΗΠΑ παρεμβαίνουν συστηματικά σε όλη την υπόλοιπη Ασία σε μια προσπάθεια να απομονώσουν την Κίνα. Γιατί υπάρχουν ένα σωρό άλλα ισχυρά κράτη στην Ασία, η Ινδία, η Νότια Κορέα, η Ιαπωνία. Η Χίλαρι Κλίντον, η υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ, ταξιδεύει συνεχώς στην Ασία, λέγοντας στις κυβερνήσεις τους "φοβάστε την Κίνα, εμείς μπορούμε να σας προστατέψουμε".

Έτσι λοιπόν συνεχίζουμε να ζούμε σε μια εποχή ιμπεριαλιστικής κυριαρχίας και ιμπεριαλιστικών ανταγωνισμών. Αλλά είναι ένας αποδυναμωμένος ιμπεριαλισμός. Αποδυναμωμένος από τις ήττες στο Ιράκ και το Αφγανιστάν. Αποδυναμωμένος από τις επαναστάσεις στον Αραβικό κόσμο. Ένα από τα χαρακτηριστικά του Αμερικανικού ιμπεριαλισμού ήταν, από το 1945 μέχρι σήμερα, ο έλεγχος της Μέσης Ανατολής, της πιο σημαντικής πηγής πετρελαίου στον κόσμο. Οι ήττες και οι επαναστάσεις, όμως, έχουν αποδυναμώσει την αμερικανική κυριαρχία στην περιοχή.

Έτσι θα χρειαστεί να συνεχίσουμε να χτίσουμε παγκόσμια κινήματα ενάντια στον πόλεμο και τον ιμπεριαλισμό. Αλλά, σε αντίθεση με αυτό που συνέβαινε δέκα χρόνια πριν, τα κινήματα αυτά θα πρέπει να είναι σήμερα συνδεδεμένα, πολύ πιο καθαρά με τις αντιστάσεις ενάντια στις προκλήσεις της κρίσης του καπιταλισμού. Γιατί η ανταρσία ενάντια στις πολιτικές της λιτότητας προσφέρει τις δυνατότητες για πολύ πιο αποτελεσματικές ήττες, όχι μόνο του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού αλλά και ολόκληρου του συστήματος που αυτός συντηρεί.. ■

Για τη Διαλεκτική και τη Μέθοδο

Γράφει ο **Κώστας Σκορδούλης**,
πανεπιστημιακός στο Παιδαγωγικό τμήμα της Αθήνας.

Γιατί έχει σήμερα νόημα μια συζήτηση για τη διαλεκτική;[1] Η συζήτηση για τη μέθοδο ανάλυσης για τους επαναστάτες μαρξιστές έχει διαχρονική σημασία. Στην "Υπεράσπιση του Μαρξισμού" ο Τρότσκι έγραφε: *«δεν γνωρίζω μέχρι τώρα καμία διαφωνία στην τακτική που δεν έχει τις ρίζες της στην επιστημολογία και στη μέθοδο»*. Η διαρκής μελέτη και ανανέωση των αναλυτικών μας εργαλείων και μεθόδων είναι επιτακτικό καθήκον.

Η συζήτηση και συνεπώς και η αντίστοιχη βιβλιογραφία για τη διαλεκτική μέθοδο είναι πολύ μεγάλη. Θα προσπαθήσω να οριοθετήσω την ανάλυση μου θέτοντας δύο κριτήρια: Πρώτον, ότι ως επαναστάτες μαρξιστές δεν μας ενδιαφέρει γενικώς η διαλεκτική αλλά η υλιστική διαλεκτική και κατα δεύτερον η συζήτηση για την υλιστική διαλεκτική θα βασιστεί στα «Φιλοσοφικά Τετράδια του Τρότσκι» και στα κείμενά του για την επιστήμη και τη μέθοδο.[2] Με τα δύο αυτά κριτήρια διαχωρίζω τη θέση μου από όλους εκείνους που ακολουθώντας σε ακραίο βαθμό τη σχολή της Φρανκφούρτης ισχυρίζονται ότι η διαλεκτική τους δεν προϋποθέτει τον υλισμό και επίσης διαχωρίζομαι από τις πάσης φύσεως θεωρήσεις για τη διαλεκτική σοβιετικού τύπου όπου η διαλεκτική ανάγεται σε ένα σύνολο κανόνων (νόμων) κατα το πρότυπο των άκαμπτων νόμων της (τυπικής) αριστοτελικής λογικής.

Για τον Υλισμό

Η συζήτηση για τη μέθοδο έπεται της απάντησης στο οντολογικό ερώτημα. Με άλλα λόγια, το κείμενο αυτό προϋποθέτει τη θέση ότι κόσμος γύρω μας είναι υλικός και ότι εμείς ως υποκείμενα είμαστε μέρος αυτού του υλικού κόσμου αλλά ταυτόχρονα αυτός ο υλικός κόσμος υπάρχει ανεξάρτητα από μας. Σε αντίθετη περίπτωση, είναι προτιμότερο να εγκαταλείψουμε τη συζήτηση για την επιστημολογία και τη μέθοδο και να ασχοληθούμε με τη θεολογία.

Κεντρικό ζήτημα στην εισήγησή μας αποτελεί η οριοθέτηση της μαρξιστικής γνωσιοθεωρίας από τις θεωρίες της κοινωνικής κατασκευασιοκρατίας (του κοινωνικού κονστρουκτιβισμού). Το ζήτημα που βρέθηκε στο επίκεντρο της αντιπαράθεσης τα τελευταία χρόνια είναι η άποψη των κονστρουκτιβιστών σύμφωνα με την οποία ακόμα και αν αποδεχθούμε την ύπαρξη ενός πραγματικού κόσμου δεν μπορούμε να έχουμε άμεση πρόσβαση σε αυτόν. Δηλαδή, η άποψη ότι η γνώση είναι απλά μια διαδικασία προσαρμογής που οργανώνει τον εμπειρικό κόσμο του υποκειμένου.[3]

Ο κονστρουκτιβισμός μπορεί να περιγραφεί ως μια θεωρία για τα όρια της ανθρώπινης γνώσης, η άποψη ότι η γνώση είναι προϊόν των γνωστικών ενεργειών του υποκειμένου. Βασική θέση είναι ότι το υποκείμενο δεν μπορεί να έχει άμεση γνώση οποιασδήποτε εξωτερικής πραγματικότητας. Κατασκευάζει τη γνώση του μέσω των εμπειριών του και ο χαρακτήρας της εμπειρίας του επηρεάζεται βαθιά από τους γνωστικούς του "φακούς". Ο κοινωνικός κονστρουκτιβισμός είναι μια θεωρία που προβάλει την υποκειμενικότητα και τη σχετικότητα της γνώσης. Ως εκ τούτου η αλήθεια είναι πάντα υποκειμενική και δεν μπορεί να υπάρξει αντικειμενική ανάλυση των φυσικών και κοινωνικών φαινομένων.

Η θέση για την κοινωνική κατασκευή της γνώσης ανιχνεύει τις ρίζες της στην παράδοση της κοινωνιολογίας της επιστήμης, η οποία περιλαμβάνει μεταξύ άλλων στοχαστών και τον Marx.

Η βασική διαφορά μεταξύ των μαρξιστών και των θεωρητικών του κοινωνικού κονστρουκτιβισμού είναι η άποψη ότι η επιστήμη αν και ασκείται σε συγκεκριμένα κοινωνικά και πολιτισμικά πλαίσια, μας παρέχει κάτω από προϋποθέσεις γνώση της πραγματικότητας ανεξάρτητη από τις κοινωνικές ή πολιτισμικές μας πρακτικές. Οι προϋποθέσεις αυτές, δεν είναι άλλες από το αποτέλεσμα των συγκρούσεων μεταξύ αντιτιθέμενων κοινωνικών δυνάμεων ή πολιτισμικών σχηματισμών.

Η αντιπαράθεση των μαρξιστών με τις θεωρίες του κοινωνικού κονστρουκτιβισμού επιβάλλει τη συγκρότηση ενός φιλοσοφικού υλισμού με νέους όρους, ενός υλισμού που στηρίζεται στην κλασική παράδοση αλλά και στον ριζοσπαστικό υλισμό των επιστημόνων (βλ. Levins, Lewontin, Gould κλπ).

Στο βιβλίο τους, "The Dialectical Biologist", οι R. Levins και R. Lewontin (1985) υποστηρίζουν ότι η επιστήμη στο πλαίσιο του μαρξισμού βασίζεται σε διαφορετικές υποθέσεις από ό,τι στο μηχανιστικό υλισμό. Ενώ η μηχανιστική επιστήμη βασίζεται στον καρτεσιανό δυϊσμό, στον αναγωγισμό και στον θετικισμό, η διαλεκτική προοπτική στην επιστήμη δίνει έμφαση στην αλλαγή και την ιστορικότητα.

Η «Διαλεκτική Βιολογία» των Levins και Lewontin βασίζεται σε 4 αρχές:

1. Το όλον είναι μια σχέση μεταξύ των επιμέρους. Τα επιμέρους δεν υπάρχουν ξεχωριστά από το όλον αλλά μόνο σε σχέση με αυτό.

2. Οι ιδιότητες των επιμέρους αποκτούν νόημα από το όλον. Υπάρχουν μόνο σε αλληλεπίδραση με αυτό.

3. Τα επιμέρους και το όλον αλληλεπιδρούν. Τα αίτια γίνονται αποτελέσματα, τα υποκείμενα γίνονται αντικείμενα και το αντίστροφο. Το περιβάλλον διαμορ-

φώνει το άτομο και το άτομο το περιβάλλον. Και η φύση και το άτομο φτιάχνουν την ιστορία.

4. Η αλλαγή είναι μόνιμη. Η σταθερότητα και η ισορροπία είναι στιγμιαίες καταστάσεις.

Ο Marx, στη διδακτορική του διατριβή, ξεκαθαρίζει με το ζήτημα του υλισμού και ταυτόχρονα αναπτύσσει την κριτική του στις τελεολογικές θεωρήσεις για τη φύση και την ανθρώπινη ιστορία. Μελετώντας τη φυσική φιλοσοφία του Επίκουρου, ο Marx υιοθετεί έναν μη ντετερμινιστικό υλισμό, θεμελιώνοντας μια υλιστική αντίληψη της φύσης η οποία απορρίπτει την τελολογία και τις θεολογικές αντιλήψεις για τη φυσική και κοινωνική ύπαρξη.

Ο υλισμός του Επίκουρου είναι ιδιαίτερα σημαντικός για τον Marx: η θεία παρέμβαση, κατευθυνόμενη ή όχι και κατά συνέπεια η απόλυτη αιτιοκρατία (ο ντετερμινισμός), όλες οι τελεολογικές αρχές, έχουν αποβληθεί από τη θεώρηση για τη φύση. Η δημιουργία του κόσμου, μέσα από την κυματοειδή κίνηση του ατόμου, μπορεί να περιγραφεί μόνο με αναφορά στην ενδεχομενικότητα (contingency).

Η μελέτη του Marx για τον αρχαίο και τα πρώιμα στάδια του σύγχρονου υλισμού τον έφερε να προσεγγίσει την επιστημονική κατανόηση του φυσικού κόσμου, και να επικεντρώσει σε έννοιες όπως η «εξέλιξη» και η «ανάδυση» (emergence) καθιστώντας τη φύση ως το σημείο εκκίνησης των θεωρήσεών του. Ενδεικτική της σκέψης του Marx είναι η αντίληψη, ότι η ύπαρξη της ύλης αποδεικνύεται μέσα από την αλλαγή, και αυτό, σε τελική ανάλυση, δεν είναι τίποτε άλλο από την «εξέλιξη».

Για τον Marx, ο διαλεκτικός τρόπος σκέψης συγκροτείται σε σχέση με τον αναδυόμενο, και διαρκώς εξελισσόμενο χαρακτήρα της πραγματικότητας. Η διαλεκτική θεώρηση της «εξέλιξης», δίνει στον Marx τα εφόδια για την υλιστική θεμελίωση των ερευνών του για την ανθρώπινη κοινωνία.

Μπορούμε να περιγράψουμε ένα σύγχρονο φιλοσοφικό υλισμό με τρεις κύριες συνιστώσες:

- έναν οντολογικό υλισμό ο οποίος στηρίζει την εξάρτηση του κοινωνικού στο φυσικό ως μορφή «ανάδυσης» του κοινωνικού από το φυσικό
- έναν επιστημολογικό υλισμό ο οποίος στηρίζεται στην ανεξάρτητη ύπαρξη της φυσικής και κοινωνικής πραγματικότητας και στην αιτιακή και νομοειδή συμπεριφορά των αντικειμένων της επιστημονικής σκέψης και
- έναν υλισμό της πράξης που νοηματοδοτεί το συγκροτητικό ρόλο της ανθρώπινης δραστηριότητας στο μετασχηματισμό των κοινωνικών δομών.

Η Διαλεκτική του Τρότσκι

Τον πυρήνα της φιλοσοφικής σκέψης του Τρότσκι αποτελεί η συλλογή των Φιλοσοφικών Τετραδίων του, που γράφτηκαν την περίοδο 1933-35. Η συλλογή΄ αποτελείται από τρία τετράδια:

- Το πρώτο αποτελείται κυρίως από σχόλια στο πρώτο μέρος της Επιστήμης της Λογικής του Hegel.
- Το δεύτερο αποτελεί μέρος ενός σχεδίου για μια βιογραφία του Λένιν
- Το τρίτο αποτελείται από σημειώσεις για την Θεωρία της Εξέλιξης.

Η συνεισφορά του Λ. Τρότσκι στη φιλοσοφία έχει αναλυθεί με συστηματικότητα σε δύο περιπτώσεις: στο δεύτερο τόμο της κλασικής πλέον τριλογίας του Isaac Deutscher «Ο Εξόριστος Προφήτης», στο κεφάλαιο με τίτλο «΄Οχι μόνο με την πολιτική» και στο έργο του Baruch Knei Paz: «Η Κοινωνική και Πολιτική σκέψη του Λ. Τρότσκι».

Ο I. Deutscher θεώρησε τα «Φιλοσοφικά Τετράδια» μέρος της ημιτελούς βιογραφίας του Λένιν που ετοίμαζε ο Τρότσκι και ο τρόπος που αναφέρεται σε αυτά φανερώνει μάλλον άγνοια του περιεχομένου τους, ο δε Knei Paz γράφει ότι τα κείμενα αυτά δεν διασώθηκαν.

Το πιο ελκυστικό στοιχείο των Τετραδίων του Τρότσκι είναι η μη γραμμική προσέγγιση της εξέλιξης. Στη διαδικασία της εξέλιξης δίνεται έμφαση στις ασυνεχείς αλλαγές, στα άλματα, στις καταστροφές και τονίζεται η σημασία της μετάβασης από τη ποσότητα στην ποιότητα.

Το επόμενο σημαντικό ζήτημα που αναδεικνύεται στα κείμενα, είναι η αντίληψη του Τρότσκι για τα επίπεδα οργάνωσης της πραγματικότητας, δηλαδή, το πώς αναδύονται/αναδεικνύονται οι νέες ποιότητες καθώς κάποιος προχωρεί από τα ατομικά, στα μοριακά, στα οργανικά και τελικά στα ανθρώπινα και κοινωνικά φαινόμενα.

Στα Φιλοσοφικά του Τετράδια, ο Τρότσκι δείχνει επίσης ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη διαλεκτική αναστροφή, ένα φαινόμενο για το οποίο βρήκε πολλά παραδείγματα στην ιστορία της επιστήμης: ο ήλιος γυρίζει γύρω από τη γη – η γη γυρίζει γύρω από τον ήλιο κ.ά.

Ο Τρότσκι ξεπερνά την παραδοσιακή εξελικτικιστική αντίληψη της ιστορίας ως διαδοχή σαφώς προκαθορισμένων σταδίων και θεμελιώνει ένα σχήμα ιστορικής ανάπτυξης με ξαφνικά άλματα, αντιφατικές συνενώσεις και καταστροφές που έκφρασή του αποτελεί ο νόμος της συνδυασμένης και ανισόμερης ανάπτυξης και σε τελική ανάλυση, η Θεωρία της Διαρκούς Επανάστασης.

Σύμφωνα με αυτή, με την εμφάνιση του καπιταλισμού, η παγκόσμια ιστορία γίνεται πλέον μια αντιφατική αλλά συγκεκριμένη "ολότητα" και οι συνθήκες κοινωνικο-οικονομικής ανάπτυξης υφίστανται μια ποιοτική αλλαγή. Με την διεθνοποίηση των παραγωγικών σχέσεων *«η ανάπτυξη των ιστορικά καθυστερημένων χωρών οδηγεί αναγκαστικά σ' ένα ιδιότυπο συνδυασμό των διαφόρων σταδίων στην ιστορική διαδικασία. Η καμπύλη που διαγράφει παίρνει στο σύνολό της χαρακτήρα ακανόνιστο, πολύπλοκο, συνδυασμένο»*.

Η σύγχρονη επιστήμη έχει χρησιμοποιήσει το σχήμα της ανάπτυξης με άλματα για να προχωρήσει στην ανανέωση και βάθεμα της εξελικτικής θεωρίας. Η θεωρία της «Εστιγμένης Ισορροπίας» (Punctuated Equilibrium) διατυπώθηκε από τους Eldredge και Gould για να

εξηγήσει την εξέλιξη των οργανισμών με βάση τα παλαιοντολογικά ευρήματα. Οι οργανισμοί-μορφές που λείπουν από την αλυσσίδα της εξέλιξης υποδηλώνουν ότι η εξέλιξη στη φύση είναι μη γραμμική, προχωρά με άλματα. Το ίδιο μπορεί να ειπωθεί και για τη θεωρία των μη γραμμικών συστημάτων στη φυσική που αναπτύχθηκε ήδη από το 19ο αιώνα και βρήκε την σύγχρονη έκφρασή της μέσα από τη Θεωρία του Χάους που συμπυκνώνεται στην αντίληψη της μη εξάρτησης της συμπεριφοράς ενός συστήματος από τις αρχικές του συνθήκες.[4]

Γράφτηκε στην εισαγωγή ότι η διαφορά ανάμεσα στη σοβιετικού τύπου διαλεκτική και στο έργο του Τρότσκι είναι η προσπάθεια θεμελίωσης της διαλεκτικής από τους σοβιετικούς ως ένα σύνολο από άκαμπτους νόμους κατα το πρότυπο της τυπικής-φορμαλιστικής λογικής. Ποιος είναι όμως ο χαρακτήρας του διαλεκτικού νόμου που προκύπτει από την ανάγνωση του έργου του Τρότσκι;

Οι νόμοι μορφοποιούν τις υλικά καθορισμένες αναγκαίες σχέσεις μεταξύ των φαινομένων συγκεκριμένων τομέων της πραγματικότητας. Σε διαφορετικούς τομείς της πραγματικότητας λειτουργούν διαφορετικοί νόμοι οι οποίοι δεν έχουν την ίδια ισχύ στο επίπεδο της γενικότητας ούτε τον ίδιο βαθμό αναγκαιότητας. Για παράδειγμα ο «νόμος της παγκόσμιας έλξης» που διατύπωσε ο Νεύτωνας, μας εξηγεί τη συμπεριφορά του πλανητικού μας συστήματος, δεν έχει όμως καμία χρησιμότητα στην περιγραφή και επεξήγηση των κοινωνικών φαινομένων. Παρόμοια, ο νόμος «της πτωτικής τάσης του ποσοστού κέρδους» εξηγεί τις καπιταλιστικές κρίσεις, δεν έχει όμως καμία εφαρμογή στην περιγραφή των φυσικών φαινομένων.

Οι πιο γενικοί νόμοι είναι εκείνοι που έχουν διατυπωθεί στην υλιστική διαλεκτική του είναι και του γίγνεσθαι. Ο νόμος της μεταβολής της ποσότητας σε ποιότητα και ο νόμος της ενότητας των αντιθέτων ανήκουν σ' αυτή την κατηγορία.

Ο νόμος της συνδυασμένης και ανισόμερης ανάπτυξης είναι περισσότερο ειδικός από τους δύο προηγούμενους, των οποίων αποτελεί συγκεκριμένη έκφραση, και είναι περισσότερο γενικός από το νόμο της αξίας που λειτουργεί μόνο στο πλαίσιο ενός συγκεκριμένου κοινωνικο-οικονομικού σχηματισμού.

Μπορεί ο νόμος της συνδυασμένης και ανισόμερης ανάπτυξης να προσδιορίσει επακριβώς το συγκεκριμένο αποτέλεσμα της δράσης του; να προβλέψει με βεβαιότητα άν ο συνδυασμός των υλικών παραγόντων στη συγκεκριμένη φάση θα οδηγήσει σ' ένα άλμα προς τα εμπρός ή μία οπισθοδρόμηση; Για την απάντηση απαιτείται συγκεκριμένη ανάλυση των σχέσεων και των τάσεων που χαρακτηρίζουν τη συγκεκριμένη όψη της πραγματικότητας. Το αποτέλεσμα της δράσης του νόμου δεν εξαρτάται μόνο απ' αυτόν ως θεωρητική σχηματοποίηση αλλά πολύ περισσότερο από τις συνθήκες μέσα στις οποίες λειτουργεί. Αυτό που καθορίζει το συγκεκριμένο αποτέλεσμα της λειτουργίας του, είναι οι υλικοί παράγοντες στην ολότητά τους: η συγκρότηση της κοινωνίας, η δυναμική των αντιτιθέμενων δυνάμεων στο εσωτερικό της και η ιστορική τους σύνδεση.

Για τον Τρότσκι, ο νόμος της συνδυασμένης και ανισόμερης ανάπτυξης είναι οδηγός στην κατανόηση των ιδιαιτεροτήτων της ιστορίας, στη διερεύνηση και ανάλυση της δυναμικής των κοινωνικών διαδικασιών. Τα συγκεκριμένα αποτελέσματα της λειτουργίας του όμως καθορίζονται από την πάλη των κοινωνικών δυνάμεων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Συγκεφαλαίωση

Στο σύντομο αυτό σημείωμα προσπάθησα να αναδείξω σε γενικές γραμμές τα κύρια ζητήματα που αφορούν τη συζήτηση για τη διαλεκτική μέθοδο σήμερα. Δεν θεωρώ ότι το ζήτημα αυτό μπορεί να εξεταστεί στο βάθος που του αρμόζει σε μερικές σελίδες. Αυτό που θα πρέπει να κρατήσει ο αναγνώστης είναι ότι η θεώρηση για τη διαλεκτική στον επαναστατικό μαρξισμό είναι διαφορετική τόσο από αυτή της Σχολής της Φραγκφούρτης όσο και από αυτή των σοβιετικών που κατάντησαν την υλιστική διαλεκτική κρατικό δόγμα. Αυτό που ξεχωρίζει τους επαναστάτες μαρξιστές από τα άλλα ρεύματα είναι η Θεωρία της Διαρκούς Επανάστασης. Και αυτή η θεωρία σχηματοποιήθηκε μέσα από μία συγκεκριμένη θεώρηση για τη διαλεκτική. Η θεώρηση αυτή βλέπει την κοινωνική εξέλιξη όχι ως μία γραμμική διαδικασία αλλά ως μία διαδικασία που συμπυκνώνει άλματα προς τα εμπρός αλλά και πισωγυρίσματα. Και αυτό αντανακλάται τόσο στο επίπεδο της ανάπτυξης της ταξικής πάλης όσο και στο επίπεδο ανάπτυξης της συνείδησης του επαναστατικού υποκειμένου.

Κάτω από αυτή τη θεώρηση, αναλύουμε την συγκεκριμένη κοινωνική πραγματικότητα στην ιστορικότητά της. Αυτό περισσότερο από ποτέ έχει άμεση σχέση με τις συνθήκες ανάπτυξης της ταξικής πάλης στην Ελλάδα σήμερα. Η ανάπτυξη της συνείδησης της εργατικής τάξης και των αγώνων της αλλά και η επίπονη προσπάθεια της οργάνωσης του πιο συνειδητού κομματιού της τάξης στο αντικαπιταλιστικό μέτωπο και στο επαναστατικό κόμμα είναι διαδικασίες που γνωρίζουν αλματώδη πρόοδο αλλά και περιόδους στασιμότητας. Και σε αυτή τη φάση, ο θεωρητικός μας εξοπλισμός μας επιτρέπει να έχουμε «συγκεκριμένη ανάλυση της συγκεκριμένης κατάστασης» εντάσσοντας το επι μέρους στο όλον μέσα στην ιστορικότητά του και να δυναμώνουμε τους καθημερινούς αγώνες μας για το σοσιαλιστικό μας μέλλον.. ■

1. Το κείμενο αυτό βασίζεται στην εισήγηση του συγγραφέα στο τετραήμερο «Μαρξισμός 2012» στην Αθήνα.
2. Στην έκδοση που επιμελήθηκα "Φιλοσοφία και Επιστήμη στα κείμενα του Τρότσκι" για πρώτη φορά σε ελληνική μετάφραση, παρουσιάζονται συγκεντρωμένα κείμενα του Λ. Τρότσκι για τη φιλοσοφία και την επιστήμη: α) Τα *Φιλοσοφικά Τετράδια (1933-35)* που εκδόθηκαν για πρώτη φορά το 1986 από τον εκδοτικό οίκο του Πανεπιστημίου Columbia, β) το «Διαλεκτικός Υλισμός και Επιστήμη» που αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης ανθολογίας που έγινε με εκδοτική επιμέλεια του Isaac Deutscher σε συνεργασία με τον George Novack με τίτλο: *Η εποχή της Διαρκούς Επανάστασης*, και γ) «Η Διαλεκτική και το αμετάβλητο του Συλλογισμού» από τη συλλογή *Writings of Leon Trotsky 1939-40* του εκδοτικού οίκου Pathfinder.
3. Για το ίδιο θέμα συνιστώ ανεπιφύλακτα το άρθρο του Phil Gasper: Marxism and Science, *International Socialism Journal* 79, July 1998.
4. Για μια πιο λεπτομερή ανάλυση του θέματος δες Κ. Σκορδούλης: «Θεωρία του Χάους και Διαλεκτική», *Θέσεις* 58, σελ. 47-58, 1997.

Ομοφυλόφιλοι, σεξουαλικότητα και απελευθέρωση

Συνέντευξη με τον **Κώστα Τορπουζίδη**, συγγραφέα ενός νέου βιβλίου για την πάλη ενάντια στην καταπίεση.

Πόσο επίκαιρη είναι η νέα αυτή έκδοση; Είμαστε στο απόγειο της οικονομικής κρίσης. Μήπως η ενασχόληση με τα ζητήματα φύλου και σεξουαλικότητας είναι πολυτέλεια για την Αριστερά;

Το ζήτημα της σεξιστικής καταπίεσης είναι τόσο επίκαιρο, όσο είναι το να συζητήσουμε σήμερα πώς μπορεί να απαλλαγεί η κοινωνία μας από τον ζουρλομανδύα του καπιταλισμού. Ο καπιταλισμός, μέσα στην πολυκύμαντη πορεία του και παρά τις λιγότερο ή περισσότερο φιλελεύθερες εκδοχές καθεστώτων που γνώρισε, έδωσε ιδιαίτερη σημασία στην κατασκευή των ρόλων και της κοινωνικής θέσης των φύλων. Η οργάνωση και στερέωση της μονογαμικής ετεροφυλοφιλικής οικογένειας υπήρξε ένας από τους βασικούς πυλώνες για να μπορέσει αυτό το σύστημα να εξασφαλίσει την αναπαραγωγή της εργατικής τάξης με το μικρότερο δυνατό κόστος για τους καπιταλιστές. Η διαιώνιση της ανισότητας των φύλων, η σεξιστική καταπίεση, η υποτίμηση των δικαιωμάτων των γυναικών αλλά και ο στιγματισμός και η δαιμονοποίηση των ομοφυλόφιλων είναι οι καρποί αυτής της στόχευσης.

Η αριστερά δεν μπορεί να κλείνει τα μάτια σε μια κατάσταση που κατατεμαχίζει τους εργαζόμενους και τη νεολαία σε λιγότερο ισότιμες ή και αποκλεισμένες ομάδες ανθρώπων με μειωμένες προσδοκίες και δικαιώματα και κατά συνέπεια και μειωμένη συμμετοχή στη συλλογική διεκδίκηση. Η ανοχή ή ακόμα χειρότερα η δικαιολόγηση αυτής της κατάστασης, βάζουν σε συνεχή κίνδυνο τόσο τις κατακτήσεις της εργατικής τάξης όσο και την ενότητά της στον αγώνα για μια καλύτερη ζωή. Ποιος ωφελείται άραγε σήμερα όταν κλείνουν οι παιδικοί σταθμοί, μια πραγματική κατάκτηση για όλους τους εργαζόμενους και σημαντική ανακούφιση για την εργαζόμενη μητέρα; Οι διθύραμβοι για την μητρική αποστολή και προσφορά των εργαζόμενων γυναικών δεν μπορούν πλέον να κρύψουν την ωμή αλήθεια. Αλλά, επίσης, ποιος κερδίζει αν όχι τα αφεντικά, όταν ένας ομοφυλόφιλος εργαζόμενος στερείται εργασιακών και κοινωνικών παροχών ή όταν μπαίνει στο στόχαστρο ακόμα και της απόλυσης λόγω των σεξουαλικών του προτιμήσεων;

Η εκμετάλλευση και η ληστεία των εργαζομένων από τα αφεντικά τους έχει ανάγκη το ρατσισμό, το σεξισμό και την καταπίεση ώστε να διαιρείται η αντίσταση των από κάτω, να τεμαχίζεται σε μικρά και απομονωμένα κομματάκια και ρυάκια. Το συμφέρον των εργαζομένων είναι στην ακριβώς αντίθετη κατεύθυνση, στην μέγιστη δυνατή ενότητα. Όμως, αυτό δεν μπορεί να είναι απλά μια ευχή, αλλά καθημερινή μάχη μέσα σε κάθε αγώνα ενάντια στα μνημόνια και τις τρόικες. Γι' αυτό και δεν είναι καθόλου πολυτέλεια για την αριστερά να γίνει η φωνή του κάθε καταπιεσμένου! Είναι βασικός όρος για να νικήσει το κίνημα μας. Αλλά ταυτόχρονα είναι και προϋπόθεση για να φτάσουμε σε μια κοινωνία πραγματικά απελευθερωμένη από τη βρωμιά και τη βαρβαρότητα αυτού του συστήματος.

Τι επίπτωση έχει για τους ομοφυλόφιλους, ατομικά αλλά και για το κίνημά τους, η οικονομική κρίση;

Για την συντριπτική πλειοψηφία των ομοφυλόφιλων, που είναι μαθητές, φοιτητές και εργαζόμενοι, η οικονομική κρίση έχει ακριβώς τις ίδιες επιπτώσεις με τους υπόλοιπους εργαζόμενους και νέους. Ανεργία και ανασφάλεια, ευτελείς μισθοί, διάλυση των δημόσιων κοινωνικών υπηρεσιών κάνουν τη ζωή και τον έρωτα πιο δύσκολα για τον καθένα και την καθεμία. Η υγεία και η παιδεία για τους απλούς ανθρώπους υποβαθμίζονται καθημερινά, ο ελεύθερος χρόνος εξανεμίζεται, βασικές ανάγκες επιβίωσης δεν μπορούν να ικανοποιηθούν και φυσικά, μέσα σε όλα αυτά, οι δυνατότητες αυτονόμησης των νέων ανθρώπων από την οικογενειακή εστία μειώνονται δραματικά για τους περισσότερους, καθώς επείγονται πρωταρχικά να εξασφαλίσουν την καθημερινότητα.

Στιγμιότυπο από το πρώτο Gay Pride στην Αθήνα.

Το πανό της ΚΕΕΡΦΑ στο Gay Pride της Θεσσαλονίκης.

Και είναι μύθος ότι οι ομοφυλόφιλοι-ες αποτελούν ειδική κατηγορία ανθρώπων που έχει εξασφαλίσει κάποιου είδους ασυλία. Μια πολύ μικρή μειοψηφία αποτελούν αυτοί που συνήθως γίνονται θέμα και εικόνα στα ΜΜΕ. Αλλά και ο κόσμος που κινείται στα στέκια της "ροζ οικονομίας" αποτελεί επίσης μια μειοψηφία, καθώς αυτά απευθύνονται πρώτιστα σε ένα νεανικό και συνήθως οικονομικά εύρωστο κοινό.

Αυτό δεν σημαίνει βέβαια ότι μπορούμε να ξεχνάμε ότι οι άνθρωποι με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό, όπως και οι γυναίκες καθώς και όσοι έχουν διαφορετική καταγωγή, χρώμα ή θρησκεία, υφίστανται μια επιπλέον κοινωνική πίεση μέσα από την υποτίμηση και τις διακρίσεις σε βάρος τους. Ακόμη και σήμερα, ο περιρρέων χλευασμός, οι διακρίσεις και πολλές φορές τα κρούσματα ανοιχτής βίας κινδυνεύουν να εκτραπούν σε ανοιχτή σεξιστική μισαλλοδοξία και υστερία, σαν αυτήν που προσπάθησε μόλις πριν λίγες μέρες να προβοκάρει ο «άνθρωπος του θεού» στη Θεσσαλονίκη, ο Άνθιμος.

Και φυσικά, οι επιπτώσεις της κρίσης στη ζωή μας δεν είναι μόνο οικονομικές. Τα κόμματα και οι κυβερνήσεις της τρόικα με τα ρατσιστικά ψέματα και τις επιθέσεις τους στους μετανάστες, δεν θέλουν μόνο να διαβρώσουν την αλληλεγγύη και την ενότητα της αντίστασης των από κάτω. Καλύπτουν ουσιαστικά ή στην καλύτερη περίπτωση ανέχονται την δολοφονική συμμορία της Χρυσής Αυγής, που προχωράει μάλιστα σε προγραφές των υποψήφιων θυμάτων της, όπως με το περιβόητο «μετά τους μετανάστες, έχουν σειρά οι ομοφυλόφιλοι».

Γι' αυτό είναι επείγον για το κίνημα των ομοφυλόφιλων, αλλά και συνολικά για το αντιρατσιστικό κίνημα, όπως και για το εργατικό κίνημα, να χτίσουμε όλοι μαζί ένα αρραγές μέτωπο αντίστασης στην πανούκλα του ναζισμού.

Σε ποιά κατάσταση βρισκόμαστε σήμερα στην Ελλάδα από άποψη κατακτήσεων και κοινής γνώμης στο ζήτημα της ομοφυλοφιλίας; Πως επηρεάζονται από τη γενικότερη πολιτική κατάσταση;

Η κατάσταση στην Ελλάδα σε επίπεδο θεσμικό είναι από τις χειρότερες στην Ευρώπη. Διατηρούνται νομοθετικές διακρίσεις σε βάρος των ομοφυλόφιλων, καταρχήν στην «ειδική» ποινική μεταχείριση που προβλέπεται, παρόλο που η ομοφυλοφιλία έχει πάψει εδώ και δεκαετίες να αποτελεί ποινικό αδίκημα! Και φυσικά, όπως όλοι γνωρίζουμε δεν υφίσταται καμιά πρόβλεψη σχετικά με την ισότιμη απόλαυση εργασιακών και κοινωνικών ή ασφαλιστικών δικαιωμάτων. Παρά τις κατά καιρούς βαρύγδουπες διακηρύξεις και οδηγίες της Ε.Ε. που έχουν υιοθετηθεί και στην Ελλάδα, το ελληνικό κράτος αρνείται ακόμα την νομική κατοχύρωση της ομοφυλόφιλης συμβίωσης.

Η ομοφυλοφιλία αποτελεί κι αυτή μια μορφή έκφρασης και ικανοποίησης της σεξουαλικής επιθυμίας, που δεν χρειάζεται ούτε να εξηγηθεί ούτε να γιατρευτεί

Τι κρύβεται πίσω απ' αυτό; Η επιμονή ισχυρών συμφερόντων γύρω από το πολιτικό κατεστημένο, την αστυνομία, τα ΜΜΕ, την εκκλησία, αλλά και των ίδιων των καπιταλιστών, που φυσικά σήμερα κάθε άλλο παρά θέλουν να συζητάνε για διεύρυνση των δικαιωμάτων μας. Ταυτόχρονα, η γενικότερη ρατσιστική υστερία που χρησιμοποιούν για να εκτροχιάσουν το κίνημα της αντίστασης, είναι σίγουρο ότι αργά ή γρήγορα βάζει στο στόχαστρο της και λιγότερο ευάλωτα θύματα από όσο οι μετανάστες. Φυσικά, μόνο αν τους το επιτρέψουμε.

Από την άλλη, η κοινή γνώμη στην Ελλάδα πολλές φορές χρησιμοποιείται σαν φύλο συκής για αντιδραστικούς κύκλους του κράτους και της εκκλησίας, ώστε να εμφανίζονται σαν υπερασπιστές των «πατροπαράδοτων» αξιών. Η αλήθεια είναι ότι ο κόσμος στην Ελλάδα είναι και σ' αυτό το ζήτημα έντονα πολωμένος, με μια ισχυρή πλέον μειοψηφία να υποστηρίζει ανοιχτά τα δικαιώματα και τα αιτήματα των ομοφυλόφιλων, όχι μόνο στις δημοσκοπήσεις αλλά ακόμα σημαντικότερο, μέσα στα κινήματα αντίστασης. Είναι στο χέρι των πιο πρωτοπόρων αγωνιστών μέσα στις σχολές και τα σχολεία, στο χέρι της αριστεράς μέσα στους χώρους δουλειάς, να κάνουμε αυτό το ρεύμα πλειοψηφικό, ξεπερνώντας τις υπεκφυγές, την υποκριτική ηθικολογία, ή ακόμα χειρότερα, την υιοθέτηση αντιδραστικών ψευδο-επιστημονικών ισχυρισμών περί ανώμαλων κτλ.

Η πιο συχνή αναφορά στην καταπίεση των ομοφυλόφιλων στα κυρίαρχα ΜΜΕ έχει

να κάνει με τις χώρες της Μέσης Ανατολής και της Αφρικής, πολλές φορές συσχετισμένη με το Ισλάμ. Πως βλέπεις αυτή την τάση και σε τι θεωρείς ότι αποσκοπεί;

Οι μεγάλες δυνάμεις αυτού του κόσμου έχουν από παλιά χρησιμοποιήσει το μοτίβο «της υπεράσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της δημοκρατίας» σαν το ισχυρότερο ιδεολογικό τους όπλο για να δικαιολογούν τους πολέμους και την βαρβαρότητα που φέρνουν σε πολλούς λαούς πάνω στον πλανήτη. Όλοι ξέρουμε ότι ο πόλεμος που ξεκίνησε στο Αφγανιστάν πριν από δέκα χρόνια με σημαία την απελευθέρωση των γυναικών από το σκοταδισμό των ταλιμπάν, σήμαινε μόνο συνέχιση της καταπίεσης από το νέο καθεστώς που στήσανε. Ο κόσμος που θέλει να παλέψει την καταπίεση και τις διακρίσεις πρέπει να γυρίσει την πλάτη σ' αυτές τις υποκριτικές κραυγές και τους ψεύτικους φίλους, που μόνο σκοπό έχουν να εκμεταλλευτούν κυνικά την οργή και τις ευαισθησίες για τους δικούς τους ανταγωνισμούς.

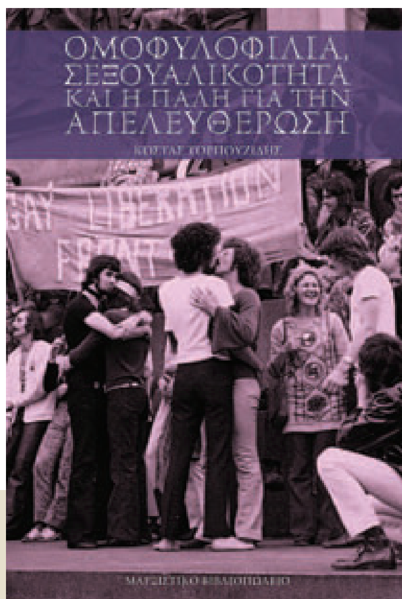
Το Ισλάμ δεν υπήρξε ούτε λιγότερο ούτε περισσότερο καταπιεστική θρησκεία από τη χριστιανοσύνη. Οι κεφαλές όλων των εκκλησιών υπήρξαν κατά καιρούς τα εξαπτέρυγα και τα λιβανιστήρια σκληρών και απάνθρωπων καθεστώτων. Ιεράρχες της χριστιανικής εκκλησίας ήταν αυτοί που ευλογούσαν το σκοταδισμό και την καταπίεση της χούντας στην Ελλάδα. Τις πραγματικές διαφορές και μέσα στο Ισλάμ και μέσα στο χριστιανισμό μπορούμε να τις καταλάβουμε αν δούμε την πορεία των απελευθερωτικών κινημάτων. Στις χώρες ιδιαίτερα της Μέσης Ανατολής οι ιμπεριαλιστές, οι χώρες των πολυεθνικών του πετρελαίου, φρόντισαν να φιμώσουν κάθε ριζοσπαστικό και ανατρεπτικό ρεύμα επιβάλλοντας ή στηρίζοντας αντιδραστικά καθεστώτα και δικτατορίες, όπως αυτό της Σαουδικής Αραβίας ή σαν αυτά που ανέτρεψαν πρόσφατα οι επαναστάσεις της Αραβικής άνοιξης.

Σήμερα, μάλιστα, η αντι-ισλαμική υστερία αποτελεί το βασικό ιδεολόγημα της ρατσιστικής υστερίας των κυβερνήσεων και των ναζιστικών συμμοριών σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η δική μας προοπτική δεν μπορεί να είναι να ενωθούμε με τέτοιες δυνάμεις ενάντια "στον κίνδυνο του Ισλάμ". Ακριβώς το αντίθετο, πρέπει να τους ανατρέψουμε το γρηγορότερο και αυτό θα είναι η καλύτερη βοήθεια στις δυνάμεις της ελευθερίας που παλεύουν στην Αίγυπτο και σ' όλη τη Μέση Ανατολή, ακόμη κι αν φοράνε τσαντόρ ή προσεύχονται στον Αλλάχ πριν κατέβουν στην πλατεία Ταχρίρ για να δώσουν την επόμενη μάχη.

Υπάρχει ένα νέο ριζοσπαστικό κίνημα στους κόλπους των ομοφυλόφιλων, το κίνημα του κουήρ. Πως βλέπεις αυτή τη νέα ριζοσπαστικοποίηση και τι νέες δυνατότητες ανοίγει σήμερα;

Νομίζω ότι κάθε προσπάθεια να χτυπηθούν η ηθικολογία, οι διαχωρισμοί ταυτοτήτων και ρόλων, οι διακρίσεις στα δικαιώματα του κάθε ανθρώπου ανάλογα με τις σεξουαλικές του προτιμήσεις είναι πολύ αισιόδοξη εξέλιξη. Η αντίληψη ότι ο κάθε άνθρωπος έχει τη δυνατότητα να αντλήσει ικανοποίηση από διαφορετικές μορφές σεξουαλικών σχέσεων χωρίς να αποκλείει ή να φοβάται όλες τις άλλες, αναδεικνύει τις δυνατότητες για ένα κίνημα πραγματικά απελευθερωτικό για τον καθένα και την καθεμιά. Με μια τέτοια οπτική, η ομοφυλοφιλία αποτελεί κι αυτή μια μορφή έκφρασης και ικανοποίησης της σεξουαλικής επιθυμίας, που δεν χρειάζεται ούτε να εξηγηθεί ούτε να γιατρευτεί, αλλά αποτελεί τμήμα ενός συνεχούς φάσματος σεξουαλικών δραστηριοτήτων και προτιμήσεων που υπάρχουν διαθέσιμες σε όλους τους ανθρώπους, σαν έναν από τους χρωματισμούς στο ουράνιο τόξο της ανθρώπινης σεξουαλικότητας.

Ελπίζω να μην παρερμηνευθώ, αλλά αυτό θεωρώ ότι είναι το κεντρικό σημείο αυτής της νέας τάσης που δυναμώνει, ιδιαίτερα μέσα στη φοιτητική νεολαία. Και είναι πολύ σημαντική ώστε να υπερβούμε τον όποιο "σοβινισμό" της κάθε επιμέρους καταπιεσμένης κατηγορίας (γυναίκες, ομοφυλόφιλοι-ες, τρανσέξουαλ, αμφί) και να χτίσουμε ένα κίνημα για όλα αυτά που μας ενώνουν. Και είναι πάρα πολλά. Μπορούμε βάσιμα να προσδοκούμε ότι το κουήρ (Queer) κίνημα θα είναι απλά ένα μόνο δείγμα μιας συνολικής αναγέννησης του ανατρεπτικού κινήματος ενάντια στο σύστημα του σεξισμού και της καταπίεσης.

Όμως, ίσως ακόμα πιο σημαντικό είναι ότι αυτή η οπτική μπορεί ταυτόχρονα να κερδίσει τη μαζική υποστήριξη των κινημάτων και της εργατικής τάξης στα ζητήματα των διακρίσεων και της καταπίεσης. Για να χτίσουμε ένα κίνημα τόσο δυνατό και μαχητικό ενάντια στο σεξισμό και συνολικότερα το ρατσισμό, όσο είναι και ενάντια στα μνημόνια και τις τρόικες. Να κερδίσουμε γυναίκες και άνδρες στην προσδοκία και στη μάχη για μια πιο ανθρώπινη και ελεύθερη κοινωνία.

Στη Θεσσαλονίκη όπου ζεις έγινε φέτος το πρώτο Γκέι Πράιντ. Πες μας κάποια πράγματα για τη σημασία αυτής της κίνησης και την γενικότερη κατάσταση.

Η Θεσσαλονίκη έχει τη φήμη της μικρότερης και πιο συντηρητικής πόλης σε σχέση με την Αθήνα. Και είναι λογικό να κυριαρχεί αυτή η αντίληψη, όταν "μεγαλουργούν" εδώ άνδρες σαν τον Ψωμιάδη και των Άνθιμο. Η ακροδεξιά κλίκα που τους περιβάλει, δεν εννοεί να παραιτηθεί από τα χουντικά οράματα του "Ελλάς Ελλήνων Χριστιανών", που το μόνο που προσφέρουν απλόχερα είναι μισαλλοδοξία και φόβος.

Όμως, η Θεσσαλονίκη δεν έλειψε όλα αυτά τα χρόνια από καμιά μάχη του κινήματος! Και στις 23 Ιούνη πραγματοποιήθηκε κάτι υπέροχο. Χιλιάδες νέοι-ες και μεγαλύτεροι βρεθήκαμε σε μια γιορτινή και δυναμική διαδήλωση, που μας θύμισε Γένοβα και Φλωρεντία. Μια πολιτικοποιημένη διαδήλωση που είχε έντονα τον αντιφασιστικό παλμό. Ήταν ακόμη ένα δείγμα της ριζοσπαστικότητας του κινήματος αντίστασης στην Ελλάδα. Ακόμη ένα κομμάτι προστίθεται έτσι στο αντιφασιστικό μέτωπο που χρειαζόμαστε άμεσα. Τα κομμάτια της αριστεράς που επέλεξαν να απουσιάζουν, παρά και τις φασιστικές προβοκάτσιες του Άνθιμου, πρέπει το γρηγορότερο να αναθεωρήσουν τη στάση τους. Σε κάθε περίπτωση, το Γκέι Πράιντ (ομοφυλόφιλη υπερηφάνεια) είναι πλέον μια κατάκτηση που δεν μπορεί κανείς να αγνοεί.. ■

Βιβλιοκριτική

Ναζί εναντίον επιστήμης

Johann Chapoutot

Ο Εθνικοσοσιαλισμός και η Αρχαιότητα

Μετάφραση: Γιώργος Καράμπελας

Τιμή 24€, 716 σελίδες
Εκδόσεις Πόλις

Το μεγάλο πλεονέκτημα του βιβλίου του Σαπουτό είναι ο όγκος των τεκμηρίων που έχει συγκεντρώσει. Μέσα από την παράθεση και την οργάνωσή τους καταφέρνει να παρουσιάσει τα ψευδοεπιστημονικά θεμέλια των «θεωριών» περί της υποτιθέμενης Άριας φυλετικής ανωτερότητας.

Οι ναζί επένδυσαν πολύ στον μύθο της βόρειας προέλευσης του ρωμαϊκού και αρχαίου ελληνικού πολιτισμού. Μένουμε, ωστόσο, άφωνοι από το πλήθος και την «ποιότητα» των επιχειρημάτων τους: *«το όνομα για το περίβλημα της κόρης του ματιού στην αρχαία ελληνική είναι ίρις, που σημαίνει ουράνιο τόξο. Ένας λαός με καστανά ή μαύρα μάτια δεν θα μπορούσε ποτέ να έχει τη γελοία ιδέα να συγκρίνει το χρώμα των ματιών του με το ουράνιο τόξο, γιατί στο ουράνιο τόξο προφανώς δεν υπάρχει καστανό. Η ονομασία αυτή δεν έχει νόημα παρά για τα ανοιχτόχρωμα μάτια – γαλάζια, γκρίζα, πράσινα, δηλαδή χρώματα τα οποία υπάρχουν μόνο στη βόρεια φυλή»*!

Βασικό αξίωμα της ναζιστικής ιδεολογίας ήταν ότι *«όλη η ιστορία εκπορεύεται από τη φυλή και ότι [...] οι φυλετικές ιδιότητες δημιουργούνται ανεξάρτητα από τις μεταβαλλόμενες κοινωνικές συνθήκες»*. Στο

βιβλίο μπορούμε να παρακολουθήσουμε πώς κινήθηκαν – ή μεταστράφηκαν – ολόκληροι επιστημονικοί κλάδοι (κλασσική φιλολογία, αρχαιολογία, μελέτη της αρχαίας ιστορίας και γλωσσολογία) ακριβώς γύρω απ' αυτόν τον άξονα προκειμένου να στηρίξουν με διάφορα επιχειρήματα όπως το παραπάνω ένα και μοναδικό πρόταγμα: ότι τάχα η καθαρότητα και οι πολεμικές αρετές της φυλής εγγυώνται το μέλλον της.

Γι' αυτόν το λόγο, οι ναζί προτιμούσαν τις αναφορές στην αριστοκρατική πολεμική μηχανή της αρχαίας Σπάρτης και απέφευγαν τη «μολυσμένη πολυπολιτισμική» αρχαία Αθήνα. Για τον ίδιο λόγο, ο Σωκράτης απορριπτόταν ως πολύ ατομιστής Ανατολίτης, ο Αριστοτέλης επειδή θεωρητικολογούσε άσκοπα, «πλαδαρά», ενώ υμνούσαν τον Πλάτωνα για την Πολιτεία του και το σιδερένιο σπαρτιατικό πρότυπο κράτος της.

Από το υλικό του Σαπουτό αναδεικνύεται ότι οι διάφορες ρατσιστικές θεωρίες φυλετικής ανωτερότητας επινοούνται, κατασκευάζονται, διοχετεύονται από τα πάνω.

Επειδή, λοιπόν, *«αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι μιας ιδιαίτερης από ιστορική άποψη σχέσης καταπίεσης και αποσκοπούν στο να δικαιολογήσουν την ύπαρξη και την αναγκαιότητα διαιώνισής της»* (Α. Καλλίνικος, Ρατσισμός, ΜΒ), απλώς αδιαφορούν όταν αποκρύπτουν, διαστρεβλώνουν και παραχαράσσουν τεκμήρια, όταν διατυπώνουν γενικεύσεις που υπολείπονται κατά πολύ των διαθέσιμων τεκμηρίων ή αντιφάσκουν με άλλες.

Στην περίπτωση της ναζιστικής ιδεολογίας συγκεκριμένα, μπορούμε να παρακολουθήσουμε μέσα από το βιβλίο το πώς η συστηματική προσφυγή στην εξύμνηση της ελληνορωμαϊκής αρχαιότητας αποσκοπούσε στο να γεννήσει στον γερμανικό λαό το αίσθημα της ταύτισής του *«με τις πιο λαμπρές και ένδοξες στιγμές του δημιουργικού δυτικού πολιτισμού»*. Στο να εμπεδώσει το αίσθημα ότι αποτελεί την καλύτερη συνέχεια αυτού του πολιτισμού και ότι αξίζει να πολεμήσει λυσσαλέα γι' αυτόν. Για παράδειγμα, το σώμα και το πρόσωπο ανδρών των S.S. συγκρίνονταν συστηματικά προς τον Δισκοβόλο και τα αρχαιοελληνικά αγάλματα.

Βεβαίως και στο να προειδοποιήσει ότι κάθε φορά που οι ευφυέστερες και δημιουργικότερες φυλές «έβαζαν νερό στο κρασί τους» και γίνονταν πολυπολιτισμικές, ανεκτικές και φιλικές προς τις – σημιτικής ή άλλης παρόμοιας κατώτερης φυλετικά καταγωγής – ανατολικές φυλές, άρχιζε και ο «εκφυλισμός του αίματος», η τροχιά της φθοράς και, τελικώς, του χαμού τους.

Το μήνυμα ήταν σαφές: είναι τέτοιου είδους οι διαφορές στον πολιτισμό των διαφορετικής εθνικής καταγωγής κοινωνικών ομάδων ώστε,

όσο και αν προσπαθήσουν μερικές απ' αυτές, δεν μπορούν παρά να είναι κυριαρχούμενες και υποταγμένες. Είναι σαν ν' ακούμε, για παράδειγμα, το εμετικό σύνθημα «Δεν θα γίνεις Έλληνας ποτέ, Αλβανέ!» που κραύγαζε η Γαλάζια Στρατιά, η γηπεδική εκδοχή των νεοναζιστών της «Χρυσής Αυγής», ήδη οκτώ χρόνια πριν, στο πρωτάθλημα ποδοσφαίρου «Γιούρο 2004».

Σήμερα, τόσο εξαιτίας της φρίκης του Ολοκαυτώματος όσο και της προόδου της βιολογικής επιστήμης έχουν πεταχθεί στο καλάθι των αχρήστων οι πρακτικές κρανιομέτρησης, η ευγονική, όπως και ευρύτερα οι κάθε λογής βιολογικές ρατσιστικές «θεωρίες» περί υποτιθέμενων φυσικών φυλετικών χαρακτηριστικών που κατατάσσουν τα έθνη σε ανώτερα κυρίαρχα και σε κατώτερα κυριαρχούμενα.

Το κέντρο βάρους και το κύριο όχημα των ρατσιστικών θεωριών φυλετικής ανωτερότητας είναι οι, τάχα ανυπέρβλητες, πολιτισμικές διαφορές. Απ' αυτήν την άποψη, το γεγονός ότι ο Σαπουτό επικεντρώθηκε στην πραγμάτευση του ναζιστικού πολιτισμικού εκλεκτικισμού, με τον οποίο επεδίωκε την ανάδειξη της υποτιθέμενης φυλετικής συγγένειας και συνοχής, έχει την ιδιαίτερη σημασία του.

Ωστόσο, η αναζήτηση των συστηματικών σχέσεων μεταξύ των ναζιστικών φυλετικών μύθων και των κοινωνικών δυνάμεων προς τις οποίες είχαν προνομιακά απευθύνει οι ναζί τα παραληρήματά τους δεν είναι το δυνατό σημείο του βιβλίου. Και αυτό αδυνατίζει συνολικά την προσφορά του.

Ευτυχώς, αυτό μας το εξηγεί ο Τρότσκι: *«Οι Γερμανοί ναζί «[...] ανέβηκαν στην εξουσία πατώντας στη ράχη της μικροαστικής τάξης. [...] Αφού την συγκόλλησαν στα συνθήματα και την ιδεολογία τους [...], τη μεταμόρφωσαν σε πολιορκητικό κριό ενάντια στις οργανώσεις της εργατικής τάξης και τους θεσμούς της δημοκρατίας»* («Τι είναι Εθνικοσοσιαλισμός», στο βιβλίο Η πάλη ενάντια στο φασισμό στη Γερμανία, ΜΒ, 2000).

Τα παραληρήματα περί αίματος και τιμής που υποτίθεται ότι συνέχουν τη φυλή του λευκού δυτικού ανθρώπου δεν έπεσαν σαν πανούκλα που μ' ένα μαγικό και ακαταμάχητο τρόπο πλάκωσε όλη τη γερμανική κοινωνία. Πολύ περισσότερο, δεν απευθύνονταν προς την εργατική τάξη.

Το ακριβώς αντίθετο: αποσκοπούσαν να μπουν σφήνα μεταξύ της προοπτικής της εργατικής τάξης, τη σοσιαλιστική επανάσταση, και της διάλυσης της ζωής των μεσοστρωμάτων και των αγροτών της γερμανικής κοινωνίας. Η ατομική ιδιοκτησία και το κεφάλαιο ήταν ιερά για τους ναζί και ποτέ δεν τα αμφισβήτησαν. Όπως, άλλωστε, τα υπερασπίζονται και οι σύγχρονοι ομογάλακτοί τους νεοναζί Χρυσαυγίτες, που είναι με την ευρωζώνη και τ' αφεντικά, αλλά συνειδητά εξαπολύουν τις φονικές επιθέσεις τους σε απένταρους ή μεροκαματιάρηδες μετανάστες ή τις φραστικές επιθέσεις τους στους «πουλημένους συνδικαλιστές».

Κατά παρόμοιο τρόπο, η γενοκτονία εκατομμυρίων Εβραίων και η μέχρι θανάτου καταναγκαστική εργασία εκατομμυρίων Σλάβων, στο πλαίσιο των ανατριχιαστικών ρατσιστικών κατασκευών των Γερμανών ναζί, δεν άρχισε να ταιριάζει μόνο με το όραμα και την αναγκαιότητα της *«επιβολής της τάξης πάνω στο χάος και την αναρχία της κρίσης»* της Γερμανίας του Μεσοπολέμου που εκείνοι προέβαλλαν ως τη μόνη λύση στο εσωτερικό της Γερμανίας.

Άρχισε, επίσης, να ταιριάζει με την αναγκαιότητα της ιμπεριαλιστικής επέκτασης της γερμανικής άρχουσας τάξης, κυρίως «προς Ανατολάς». Κατά περίπτωση, βαπτιζόταν ως «λύτρωση εδαφών αδελφών Γερμανικών λαών» ή «προέλαση του ανώτερου δυτικού πολιτισμού», «τιτάνια μάχη» με την προαιώνια εχθρική Ανατολή. Μέσω των πολέμων της περιούσιας φυλής με την Ανατολή δεν κινούνται, άλλωστε, και οι τροχοί ολόκληρης της ιστορίας της ανθρωπότητας, κατά τη ναζιστική ανάγνωσή της;

Δεν ήταν, λοιπόν, όπως ισχυρίζεται ο Σαπουτό, η «λατρεία του θανάτου» που καλλιεργούσαν οι ναζί ούτε, πολύ περισσότερο, *«η εγκατάλειψη της τάξης της ιστορίας εκ μέρους τους ώστε να ενταχθούν στην τάξη του μύθου»* (!) οι δυνάμεις που οδήγησαν στο Ολοκαύτωμα, τον Β Παγκόσμιο Πόλεμο και τις κάθε λογής γνωστές φρικαλεότητες που επεφύλασσε ο μύθος περί Αρίας φυλής.

Απαραίτητη προϋπόθεση για να συμβούν όλα τα παραπάνω ήταν η ήττα του εργατικού κινήματος στη Γερμανία, όπως και η υποχώρηση του επαναστατικού κύματος που σάρωσε ολόκληρο τον πλανήτη μετά τη νικηφόρα σοσιαλιστική επανάσταση στη Ρωσία.

Απ' αυτή την άποψη, ο αγώνας ενάντια στους νεοναζί της Χρυσής Αυγής και τον κίνδυνο εξάπλωσης παρόμοιων ρατσιστικών πεποιθήσεων περνά μέσα από τον αγώνα για την ενότητα της εργατικής τάξης και τη νικηφόρα προοπτική της σοσιαλιστικής της επανάστασης.

Αποστόλης Λυκούργος

Βοήθημα για την ανατροπή

Λέανδρος Μπόλαρης

Τί είναι και για τί παλεύει το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα

Τιμή 4€, 48 σελίδες

Εκδόσεις Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο

Διεθνείς και ντόπιοι αναλυτές, κυβερνώντες και διαφόρων ειδών χρηματοπιστωτικά κέντρα εκφράζουν τους φόβους και τις ανησυχίες τους για την "ανεξέλεγκτη" τροπή που μπορεί να πάρουν τα πράγματα στην Ελλάδα μετά την καταγεγραμ-

μένη πια, και κοινοβουλευτικά, αριστερή στροφή. Η πολιτική συζήτηση για το πώς θα ξεφορτωθούμε τα μνημόνια, τις κάθε λογής οικονομικές αλλά και ιδεολογικές επιθέσεις έχει ανοίξει όχι μόνο μέσα στους κόλπους της αριστεράς αλλά και σε ευρύτερα ακροατήρια, ενώ παράλληλα βαθαίνει καθώς όλο και περισσότερος κόσμος αντιλαμβάνεται ότι ο καπιταλισμός δεν μπορεί να εξασφαλίσει κανένα μέλλον για τους απλούς εργαζόμενους και νεολαίους. Το νέο βιβλίο "Τί είναι και για τί παλεύει το ΣΕΚ" αποτελεί μία άλλη πρόταση για το κίνημα, για όλους εκείνους που αναζητούν σήμερα στην αριστερά τις λύσεις για τη ρήξη με το σύστημα

Κατ'αρχάς παρουσιάζεται και αναλύεται γιατί ο καπιταλισμός όχι μόνο είναι ένα άδικο, παράλογο και καταστροφικό κοινωνικό σύστημα αλλά παράλληλα αποδεικνύεται πως "δεν δουλεύει". Αλλά, υπάρχει εναλλακτική λύση; *"Είναι καιρός να παλέψουμε για το σοσιαλισμό, για την κοινωνία όπου κουμάντο θα κάνει η πλειοψηφία και θα παίρνει δημοκρατικές αποφάσεις για τη σχεδιασμένη ικανοποίηση όλων των ανθρώπινων αναγκών". "Σοσιαλισμός δεν σημαίνει μοίρασμα της φτώχειας, αλλά ανάπτυξη του πλούτου όλης της κοινωνίας προς το συμφέρον της ίδιας. Σκεφτείτε μόνο πόσο άμεσα και θεαματικά μπορεί να αυξηθεί το βιοτικό επίπεδο όλων των εργαζόμενων, όλων όσων συντρίβονται από την καπιταλιστική κρίση, αν ο πλούτος που σπαταλιέται από τους τραπεζίτες πήγαινε για μισθούς, συντάξεις, σχολεία, νοσοκομεία, πάρκα, παιδικούς σταθμούς. Ο σοσιαλισμός είναι μια κοινωνία όπου η εργατική εξουσία γίνεται πράξη".* Πώς λοιπόν μπορούμε να φτάσουμε στον σοσιαλισμό; Χρειάζεται ανατροπή του καπιταλισμού ή μήπως σταδιακή μεταρρύθμισή του; Μέσα από το πρίσμα της επαναστατικής παράδοσης του Λένιν, του Τρότσκι, της Λούξεμπουργκ, του Γκράμσι αλλά και μέσα από πιο πρόσφατες εμπειρίες του διεθνούς εργατικού κινήματος(κυβέρνηση αριστεράς στην Χιλή το 73) όπως και του ελληνικού (ΠΑΣΟΚ 81), εξηγείται γιατί δεν υπάρχει κοινοβουλευτικός δρόμος για τον σοσιαλισμό. Όσοι προσπάθησαν να το κάνουν – ανεξάρτητα από τις προθέσεις τους – είτε μεταρρυθμίστηκαν οι ίδιοι είτε ανατράπηκαν βιαίως (όπως η κυβέρνηση του Αλιέντε στην Χιλή). Κι αυτό γιατί άλλο κόμμα στην εξουσία ή άλλοι υπουργοί στην κυβέρνηση δεν σημαίνει άλλο κράτος στην υπηρεσία του λαού. Το κράτος δεν είναι ουδέτερο, είναι των αφεντικών και αυτό σημαίνει ότι τα αφεντικά είναι αυτά που ελέγχουν τους μηχανισμούς του, αστυνομία, στρατό, δικαστήρια και θα τους αμολήσουν αν κάποιος πειράξει τα προνόμιά τους.

Αλλά τότε τί μένει; Σε ποιον μπορούμε να ελπίσουμε ότι θα αλλάξει τα πράγματα αν οι αριστεροί είναι και αυτοί ανίκανοι αν πάρουν την κυβέρνηση να μας απαλλάξουν από την φρίκη που σκορπάνε τα αφεντικά; Μόνο οι εργάτες που παράγουν τον πλούτο μπορούν με τη συλλογικότητά τους να ανατρέψουν τους καπιταλιστές και να πάρουν την εξουσία βάζοντας την παραγωγή κάτω από τον έλεγχό τους για τις ανάγκες όλης της κοινωνίας και όχι για τα κέρδη των αφεντικών. Μήπως όμως όλα αυτά ανήκουν στο παρελθόν; Υπάρχουν εργάτες σήμερα; Σήμερα *"η εργατική τάξη παγκόσμια αλλά και στην Ελλάδα είναι πολλές φορές μεγαλύτερη, άπειρες φορές πιο μορφωμένη, περισσότερο έμπειρη και πολύ πιο δυνατή από την εποχή του Μαρξ για να βάλει τη δική της σφραγίδα στην κοινωνία".*

Στην πάλη μας για την ανατροπή του καπιταλισμού χρειαζόμαστε τον διεθνισμό. Ο Λένιν έλεγε ότι σε κάθε έθνος υπάρχουν δύο έθνη, των εκμεταλλευτών και των εκμεταλλευομένων. Τίποτα κοινό δεν έχει ο έλληνας Μάνεσης με τους απεργούς της Χαλυβουργίας. Όταν μας λένε να κάνουμε θυσίες για τη σωτηρία της πατρίδας εννοούν την σωτηρία των τραπεζών και των κερδών τους. Ο διεθνισμός είναι απαραίτητος για να έχουν νικηφόρα έκβαση οι μάχες που δίνουμε σήμερα. Με βάση τον εργατικό διεθνισμό πρέπει η αριστερά να παλεύει στο πλευρό των μεταναστών. Είναι τα ταξικά μας αδέρφια και μαζί μπορούμε να πολεμήσουμε τα αφεντικά που προσπαθούν να μας διασπάσουν.

Διεθνισμός σημαίνει και αντιιμπεριαλισμός. *"Η πάλη ενάντια στον ιμπεριαλισμό είναι βασικό καθήκον όσων παλεύουν για ένα κόσμο χωρίς εκμετάλλευση και καταπίεση".* Αντιιμπεριαλισμός όμως σημαίνει και μάχη ενάντια στην ΕΕ, που μας την παρουσιάζουν σαν κάτι άλλο, δημοκρατικό, σαν "το σπίτι των λαών". Αυτό είναι ακόμα ένα ψέμα. Η ΕΕ έχει συμμετάσχει σε πάμπολλες ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις, έχει εξαθλιώσει οικονομικά λαούς της Ασίας και της Αφρικής για να κερδίζουν οι τράπεζές της και αυτό έχει ξεκινήσει να κάνει στους λαούς της Ευρώπης. Η ανατροπή του συστήματος σημαίνει και απαλλαγή από τις αλυσίδες της ΕΕ. Ο Διεθνισμός τέλος είναι απαραίτητος και για την ίδια την νικηφόρα έκβαση της επανάστασης. Αν δεν απλωθεί και σε άλλες χώρες τότε είναι καταδικασμένη να αποτύχει, όπως συνέβη και στη Ρωσία μετά την επικράτηση του σταλινισμού όπου αυτή η προοπτική αφέθηκε στην άκρη.

Στο τελευταίο κομμάτι του βιβλίου μπαίνει η ανάγκη του επαναστατικού κόμματος. Γιατί χρειαζόμαστε τα κόμματα στην μάχη για την ανατροπή του καπιταλισμού; Έχουμε απέναντί μας ένα οργανωμένο σύστημα

που μετράει πάνω από δύο αιώνες ζωής. Οι καπιταλιστές έχουν τους κατασταλτικούς μηχανισμούς αλλά έχουν και τους ιδεολογικούς μηχανισμούς. Για να του αντεπιτεθούμε με επιτυχία χρειαζόμαστε κι εμείς οργάνωση,ένα επαναστατικό κόμμα ριζωμένο στην εργατική τάξη, με επαναστατική θεωρία, με καθημερινή σχέση με την τάξη στους μικρούς και μεγάλους αγώνες, με προσπάθεια να ξεκαθαρίζει τον προσανατολισμό της, με ενιαία δράση με όλα τα κομμάτια του κινήματος που θέλουν να παλέψουν.

Σε μια περίοδο που τα παραπάνω ζητήματα απασχολούν όλο και περισσότερους αγωνιστές, το βιβλίο αυτό αποτελεί μία άλλη πρόταση για το κίνημα, που δεν έπεσε από τον ουρανό. Τουναντίον, βασίζεται και στην ιδεολογική επεξεργασία των επαναστατικών θεωριών αλλά και στην εμπειρία του ΣΕΚ που συμμετείχε και οργάνωσε πολλές από τις μάχες που έδωσε το κίνημα από την μεταπολίτευση μέχρι σήμερα. Τη στιγμή αυτή οι επαναστατικές ιδέες μπορούν να γίνουν ξανά μαζική δύναμη και τώρα πια έχουμε πίσω μας τις εμπειρίες δεκαετιών για το που "κόλλησαν" οι προηγούμενες ελπίδες για μια ριζική κοινωνική αλλαγή. Το βιβλίο αυτό βοηθάει στο να κάνουμε τη διάθεση για σύγκρουση με τον καπιταλισμό και τις εμπειρίες από τους αγώνες μας υλική δύναμη ανατροπής.

Φύλλια Πολίτη

Οι ανεπαρκείς «θεωρίες της εξάρτησης»

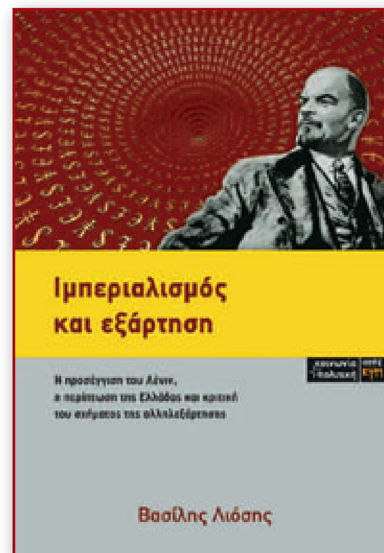
Βασίλης Λιόσης

Ιμπεριαλισμός και Εξάρτηση

Η προσέγγιση του Λένιν, η περίπτωση της Ελλάδας και η κριτική του σχήματος της αλληλεξάρτησης.

Τιμή 15€, 381 σελίδες

Εκδόσεις ΚΨΜ

Ο ιμπεριαλισμός είναι μια έννοια απαραίτητη για το θεωρητικό και πολιτικό οπλοστάσιο της Αριστεράς, είτε συζητάει την στάση της απέναντι στην ΕΕ είτε απέναντι στις εξελίξεις στη Μέση Ανατολή. Την χρειαζόμαστε αυτή την έννοια, αν θέλουμε να χαράξουμε μια σωστή στρατηγική. Αλλιώς πορεύεσαι όταν εκτιμάς ότι η Ε.Ε είναι μια ιμπεριαλιστική λυκοσυμμαχία και αλλιώς αν εκτιμάς ότι μπορεί να γίνει «των λαών».

Η ανάλυση που υπερασπίζει ο συγγραφέας είναι ότι η θέση της Ελλάδας στο διεθνή καπιταλιστικό καταμερισμό εργασίας παραμένει μιας «εξαρτημένης» καπιταλιστικής χώρας με «μέσο επίπεδο ανάπτυξης». Ασκεί κριτική στις σημερινές θέσεις της ηγεσίας του ΚΚΕ για τον χαρακτήρα του ελληνικού καπιταλισμού, που κατά τη γνώμη του συνιστούν υποχώρηση στον «νεοτροτσκισμό». Ένα μεγάλο μέρος του βιβλίου, τέλος, αφιερώνεται στην κριτική αυτού που ο Λιόσης ονομάζει «σχήμα της αλληλεξάρτησης» στο οποίο εντάσει και τις αναλύσεις του ΣΕΚ για τον ελληνικό «υποϊμπεριαλισμό».

Υποτίθεται ότι αυτές οι αναλύσεις και οι κριτικές στηρίζονται στη λενινιστική ανάλυση για τον ιμπεριαλισμό. Όμως, από το βιβλίο απουσιάζει, ουσιαστικά, μια μαρξιστική ερμηνεία για το ποιες διεργασίες ώθησαν το σύστημα στη νέα, ιμπεριαλιστική του, φάση στα τέλη του 19ου αιώνα. Σε κάποια σημεία φαίνεται ότι την αποδίδει στις τεχνολογικές καινοτομίες (πχ, σελ. 30). Ο παγκόσμιος καπιταλισμός βρήκε στην αποικιοκρατία την προσωρινή απάντηση στη «Μεγάλη Ύφεση» των δεκαετιών του 1870-80. Η εκμετάλλευση των αποικιών μείωσε προσωρινά την πίεση που οδηγούσε στην αύξηση της οργανικής σύνθεσης του κεφαλαίου και στην πτωτική τάση του ποσοστού κέρδους. Ο Κρις Χάρμαν στο βιβλίο του «Καπιταλισμός Ζόμπι» έχει δώσει μια συμπυκνωμένη παρουσίαση της πορείας του ιμπεριαλισμού στο πρώτο μισό του 20ού αιώνα. Χωρίς μια τέτοια ερμηνεία, τα πέντε χαρακτηριστικά που αποδίδει ο Λένιν στον ιμπεριαλισμό των αρχών του 20ού αιώνα απονεκρώνονται σε ένα σχήμα στο οποίο η πραγματικότητα πρέπει να πετσοκοφτεί για να χωρέσει.

Αυτό αποδεικνύεται όταν ο συγγραφέας προσπαθεί να παρουσιάσει τα «σύγχρονα χαρακτηριστικά του ιμπεριαλισμού». Διαβάζοντας αυτά τα κεφάλαια μένει κανείς με την εντύπωση ότι δεν άλλαξαν και πολλά στον καπιταλισμό από τότε που ο Λένιν έγραφε την μπροσούρα του. Απλά οι αποικίες έγιναν «νεοαποικίες» και οι «εξαρτημένες» χώρες περισσότερο εξαρτημένες. Από που προκύπτει για παράδειγμα η θέση ότι χαρακτηριστικό γνώρισμα του «σύγχρονου ιμπεριαλισμού» είναι: *«η μαζική τοποθέτηση των πιο ισχυρών κεφαλαίων σε χώρες κυρίως της Ασίας και εν γένει σε χώρες με χαμηλά ημερομίσθια και απελευθερωμένες εργα-*

σιακές σχέσεις» (σελ. 70); Αντίθετα, όλα τα στοιχεία δείχνουν ότι ο συντριπτικός όγκος των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων και των επενδυτικών ροών διεξάγεται ανάμεσα στο τρίγωνο Βόρεια Αμερική, Ευρώπη, Ιαπωνία.

Ο συγγραφέας δεν μπορεί να παρακολουθήσει αυτές τις αλλαγές γιατί κοιτάει τη μαρξιστική θεωρία για τον ιμπεριαλισμό, και την «προσέγγιση» του Λένιν, μέσω του παραμορφωτικού φακού της θεωρίας της «εξάρτησης». Τι κι αν για παράδειγμα, η Βραζιλία έγινε από μια αγροτική χώρα που εξήγαγε πρώτες ύλες στη δεκαετία του '30 σε «νέα βιομηχανική χώρα» στη δεκαετία του '70 και σε περιφερειακή πολιτική και οικονομική δύναμη σήμερα; Υπάρχει η μυστηριώδης κατηγορία των χωρών με «μέσο επίπεδο ανάπτυξης» για να τσουβαλιαστεί.

Στην προσπάθειά του να στηρίξει το σχήμα του «εξαρτημένου» ελληνικού καπιταλισμού ο συγγραφέας εξαπολύει σφοδρές επιθέσεις στις επεξεργασίες του Πουλιόπουλου για τον ελληνικό καπιταλισμό της δεκαετίας του '30 και στις επεξεργασίες του ΣΕΚ για τον ελληνικό «υποϊμπεριαλισμό». Το πρώτο που χρειάζεται να σημειώσουμε είναι ότι καταφεύγει σε λαθροχειρίες. Και μόνο το γεγονός ότι τσουβαλιάζει ακόμα και τον Τρότσκι ως οπαδό της λεγόμενης «αλληλεξάρτησης» βγάζει μάτι. Ο Τρότσκι έγραψε για το νόμο της άνισης και συνδυασμένης ανάπτυξης στον καπιταλισμό. Τα πράγματα γίνονται ακόμα χειρότερα όταν αξιολογεί το περιοδικό «Θέσεις» ως *«η πιο συγκροτημένη έκφραση του τροτσκισμού στην υπεράσπιση του 'αλληλεξαρτησιακού' σχήματος»* (σελ. 316)

Επί της ουσίας, η κριτική του συμπυκνώνεται σε δυο σημεία. *«Κράτη που είναι εξαρτημένα διεκδικούν καλύτερο μερίδιο για τον εαυτό τους, αυτό είναι στη φύση του καπιταλισμού... αυτό όμως δεν τα κάνει ιμπεριαλιστικά για τον απλούστατο λόγο ότι δεν διαθέτουν τα χαρακτηριστικά των ιμπεριαλιστικών κρατών (τα πιο ισχυρά μονοπώλια, χάραξη οικονομικής πολιτικής σε παγκόσμιο επίπεδο, επιβολή πολιτικών λύσεων σε άλλες χώρες ή ομάδες χωρών)»*. Αναφερόμενος στη διείσδυση του ελληνικού κεφαλαίου στα Βαλκάνια (που υποτίθεται είναι το βασικό μας επιχείρημα) *«έχει σημασία ή όχι, για την επιχειρηματολογία του τροτσκισμού, αν στον 'ελληνικό' ΟΤΕ υπάρχουν ξένα ή ελληνικά κεφάλαια όπως και στις 'ελληνικές' τράπεζες; διότι αν τα κεφάλαια δεν είναι ελληνικά ή δεν είναι εξ' ολοκλήρου ελληνικά τότε τα συμπεράσματα του τροτσκισμού καταρρέουν σαν χάρτινος πύργος»* (σελ. 309).

Πρόκειται για πολύ αδύναμα επιχειρήματα. Και οι αμερικάνικες πολυεθνικές έχουν «ξένα κεφάλαια». Ο πιο σημαντικός ξένος επενδυτής στην γαλλική οικονομία είναι το γερμανικό κεφάλαιο. Αποδεικνύει αυτό ότι η Γαλλία είναι «εξαρτημένη»; Ο ελληνικός καπιταλισμός δεν διαθέτει τα «πιο ισχυρά μονοπώλια» είναι αλήθεια, αλλά χαράζει πολιτική σε παγκόσμιο επίπεδο. Το ελληνικό κεφάλαιο δεν έχει τη στρατιωτική ισχύ να προστατέψει τα συμφέροντα των εφοπλιστών του στον Ειρηνικό ή στον Αραβικό Κόλπο ή τις επενδύσεις του στη Μέση Ανατολή. Γι' αυτό συντάσσεται αναφανδόν με τον αμερικάνικο ιμπεριαλισμό και την ΕΕ. Αλλά όταν είναι να επιβάλλει τις θελήσεις του εκεί που φτάνει το χέρι του, το κάνει. Τι άλλο είναι τα βέτο για το «όνομα της Μακεδονίας» στο ΝΑΤΟ; Εκτός αν ο Καραμανλής ήταν αντιμπεριαλιστής όταν τα έβαζε.

Στις αρχές του 20ού αιώνα οι μαρξιστές βρέθηκαν μπροστά στην πρόκληση να ερμηνεύσουν μια σειρά νέες εξελίξεις. Η κούρσα των εξοπλισμών, το μοίρασμα του κόσμου σε σφαίρες επιρροής και αποικίες από τις «Μεγάλες Δυνάμεις», ο ίδιος ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος. Για κάποιους όπως ο Κάουτσκι, ο πιο έγκυρος μέχρι τότε θεωρητικός της Β' Διεθνούς, ο «ιμπεριαλισμός» ήταν πολιτική ενός τμήματος της αστικής τάξης, της βιομηχανίας όπλων και κυρίως του «χρηματιστικού κεφαλαίου» που σκοπό είχαν να λεηλατήσουν χώρες στην αγροτική περιφέρεια εξάγοντας τα κεφάλαιά τους.

Αντίθετα, για τον Λένιν, όπως και για την Ρόζα Λούξεμπουργκ και τον Μπουχάριν, οι αποικίες, ο πόλεμος και οι στρατιωτικοί ανταγωνισμοί ήταν προϊόν της εξέλιξης του καπιταλισμού, της συγκέντρωσης και συγκεντροποίησης του κεφαλαίου σε μονοπωλιακούς ομίλους και του δεσίματός τους με το κράτος στο κυνήγι για κυριαρχία στην παγκόσμια αγορά. Γι' αυτό για παράδειγμα ο Λένιν στην μπροσούρα του *Ιμπεριαλισμός Ανώτατο Στάδιο του Καπιταλισμού* επεσήμαινε ότι ο ανταγωνισμός των κεφαλαίων δεν αφορά μόνο τις αποικίες αλλά και την καρδιά του ευρωπαϊκού καπιταλισμού (π.χ τα ορυ-

χεία και τη βιομηχανία της Λωραίνης και του Βελγίου).

Ο Νικολάι Μπουχάριν στο βιβλίο του *Ιμπεριαλισμός και Παγκόσμια Οικονομία* (κυκλοφόρησε το 1915 με πρόλογο του Λένιν και στα ελληνικά από το Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο) έδωσε μια πιο γενική, θεωρητική εκτίμηση για το φαινόμενο του ιμπεριαλισμού. Διέκρινε δυο αλληλοσυμπληρούμενες τάσεις: προς τον «κρατικό καπιταλισμό» τη μια, την πλήρη συγχώνευση του κράτους και των μονοπωλιακών ομίλων που καταργούσε τον «ελεύθερο ανταγωνισμό» στα πλαίσια της εθνικής οικονομίας. Η δεύτερη ήταν η διεθνοποίηση του κεφαλαίου και οι συγκρούσεις ανάμεσα στα «κρατικοπιταλιστικά εθνικά τραστ» για παγκόσμια κυριαρχία. Ο καπιταλιστικός ανταγωνισμός έπαιρνε τη μορφή του μιλιταρισμού και των πολεμικών αναμετρήσεων.

Στις δυο δεκαετίες που ακολούθησαν τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, οι μεγάλες αποικιακές αυτοκρατορίες διαλύθηκαν. Οι πρώην αποικίες έγιναν ανεξάρτητα κράτη. Το σύστημα έμπαινε στην περίοδο της «χρυσής τριακονταετίας». Όμως, για πολλές χώρες, είτε ήταν ανεξάρτητες πριν είτε πρώην αποικίες, σύντομα έγινε φανερό ότι η νέα φάση του συστήματος σήμαινε και φτώχεια για την πλειοψηφία και πολιτικά καθεστώτα δεμένα με τις ιμπεριαλιστικές δυνάμεις, κυρίως τις ΗΠΑ. Μια σειρά διανοούμενοι, πήραν την ανάλυση του Λένιν για να ερμηνεύσουν τη νέα κατάσταση, κρατώντας το «γράμμα» της και ξεχνώντας το «πνεύμα» της. Το αποτέλεσμα ήταν οι διάφορες θεωρίες της «εξάρτησης» που πρόσφεραν το θεωρητικό οπλοστάσιο σε μια σειρά αντιιμπεριαλιστικά και αριστερά κινήματα σε όλον τον κόσμο.

Αυτό που προσπάθησαν να κάνουν οι μαρξιστές που χρησιμοποίησαν την έννοια των «υποϊμπεριαλισμών» ήταν να ερμηνεύσουν τις αλλαγές που γνώρισε το σύστημα μεταπολεμικά και τις οποίες δεν μπορούσαν να ερμηνεύσουν ικανοποιητικά τα σχήματα της «εξάρτησης». Να δείξουν δηλαδή πως συγκεκριμένοι καπιταλισμοί βρέθηκαν στη θέση να αξιοποιήσουν το ξεκίνημα της «διεθνοποίησης» του κεφαλαίου στα πλαίσια της μεταπολεμικής «τριακονταετούς άνθησης» του παγκόσμιου συστήματος. Δεν το έκαναν όλοι με τον ίδιο τρόπο, από την ίδια αφετηρία ούτε το ίδιο επιτυχημένα. Η ανάλυσή μας για τον ελληνικό καπιταλισμό πάντοτε υπογράμμιζε τους σκόπελους που έβρισκαν οι φιλοδοξίες του οι οποίες ήταν πάντα μεγαλύτερες απ' το μπόι του, και σε ένα σύστημα που χτυπιόταν πλέον, από τη δεκαετία του '70, από την κρίση. Τα κείμενα που είναι συγκεντρωμένα στην έκδοση του Μαρξιστικού Βιβλιοπωλείου *Ο ελληνικός καπιταλισμός, η παγκόσμια οικονομία και η κρίση,* είναι απόδειξη γι' αυτό.

Ίσως τεθεί το ερώτημα: πόσο σημαντικές είναι από πολιτικής άποψης αυτές οι διαφορές; Μήπως οι διαφωνίες για το αν ο ελληνικός καπιταλισμός είναι «εξαρτημένος» ή «υποϊμπεριαλισμός» ή αν αιτήματα όπως η διαγραφή του χρέους και η ρήξη με το ευρώ-ΕΕ είναι αντιιμπεριαλιστικά-αντιμονοπωλιακά ή αντικαπιταλιστικά, αφορούν απλά την ορολογία;

Η άποψη ότι ο ελληνικός καπιταλισμός ήταν «εξαρτημένος» είχε παρελθόν ήδη από τη δεκαετία του '30. Το ΚΚΕ στήριζε όλη την στρατηγική των «σταδίων» και των συμμαχιών με «προοδευτικά» ή «πατριωτικά» τμήματα της αστικής τάξης στην άποψη ότι ο καπιταλισμός στην Ελλάδα ήταν «καθυστερημένος» με «μισοφεουδαρχικά υπολείμματα».

Ο συγγραφέας δηλώνει ότι τα ζητήματα που αναδεικνύει δεν αποτελούν *«υπονόηση για δυνατότητα συμμαχίας με τμήματα της αστικής τάξης. Αυτά τα ζητήματα είναι λυμένα»* (σελ. 143). Όμως, όταν αφιερώνει σελίδες επί σελίδων (πχ 184-188) για να υπογραμμίσει την «υποχωρητικότητα» της ελληνικής αστικής τάξης στο Αιγαίο και στην εκμετάλλευση των περιβόητων πλέον ενεργειακών κοιτασμάτων, ξεχνάει αυτή τη δήλωση. Η αστική τάξη, υποστηρίζει, λόγω της θέσης της στο διεθνή καταμερισμό εργασίας, είναι υποχωρητική. Αν αύριο μια κυβέρνηση Σαμαρά-Καμένου υψώσει τις γαλανόλευκες για την ΑΟΖ θα είναι «αντιιμπεριαλιστική»; Ο Χριστόφιας του ΑΚΕΛ στην Κύπρο που προχώρησε σε συμμαχία με το Ισραήλ για την ΑΟΖ κόντρα στην Τουρκία, συγκρούστηκε με τον ιμπεριαλισμό; Ο τονισμός της «υποτέλειας» της «εξαρτημένης άρχουσας τάξης» δεν πλαταίνει τις δυνατότητες του εργατικού κινήματος. Τις στενεύει, γιατί το κάνει ουρά αστικών στρατηγικών.

Στο τμήμα του βιβλίου που αναφέρεται στις απόψεις του Λένιν, ο Β.Λ. παραθέτει ένα απόσπασμα από κείμενο του 1916 που γράφει ότι: *«το προλεταριάτο, όμως, που δεν διαπαιδαγωγείται στην πάλη για την δημοκρατία δεν είναι δυνατόν να πραγματοποιήσει την οικονομική ανατροπή...»*. Αυτές οι γραμμές γράφτηκαν ενάντια σε απόψεις μέσα στους μπολσεβίκους που απέρριπταν την προβολή δημοκρατικών αιτημάτων όπως την υποστήριξη του δικαιώματος των αποικιών στην αυτοδιάθεση. Διατηρούν και σήμερα την επικαιρότητά τους.

Όμως, ο Λένιν έλεγε και με ποιο τρόπο και ποια προοπτική γίνεται αυτή η πάλη: *«Να διατυπώνονται και να πραγματοποιούνται όλες αυτές οι διεκδικήσεις όχι ρεφορμιστικά αλλά επαναστατικά, χωρίς να περιοριζόμαστε στα πλαίσια της αστικής νομιμότητας, αλλά σπάζοντάς τα, χωρίς να ικανοποιούμαστε με την κοινοβουλευτική δράση και τις διαμαρτυρίες στα λόγια, αλλά τραβώντας στην ενεργό δράση τις μάζες, επεκτείνοντας και υποδαυλίζοντας την πάλη για κάθε ζωτική δημοκρατική διεκδίκηση ως την άμεση επίθεση του προλεταριάτου στην αστική τάξη, δηλ ως την σοσιαλιστική επανάσταση που απαλλοτριώνει την αστική τάξη»* (Λένιν, *Κριτικά σημειώματα πάνω στο εθνικό ζήτημα*, Σύγχρονη Εποχή 1992, σελ. 108).

Διαβάζοντας αυτές τις γραμμές καταλαβαίνει κανείς πόσο πιο κοντά ήταν ο Τρότσκι στον Λένιν απ' ό,τι λέει για δεκαετίες η προπαγάνδα του σταλινισμού. Μ' αυτήν την στρατηγική πορεύεται το ΣΕΚ και σ' αυτήν αναφέρονται οι θεωρητικές του επεξεργασίες για τον ελληνικό καπιταλισμό.

Λέανδρος Μπόλαρης

Η καπιταλιστική κρίση και τα κινήματα της Αντίστασης θέτουν σε πρώτο πλάνο τη συζήτηση για τη στρατηγική, με τρόπο που έχουμε να το δούμε μέσα στην Αριστερά για δεκαετίες. Οι περιοδικές εκδόσεις που θα παρουσιάσουμε στην Επισκόπησή μας επιχειρούν να εμπλουτίσουν διάφορες πλευρές αυτής της απαιτητικής συζήτησης.

Το μπλογκ "Η Λέσχη" (ilesxi.wordpress.com) κυκλοφόρησε πρόσφατα την πρώτη του έκδοση με την ονομασία **Τετράδια ανυπότακτης θεωρίας** (αριθμός 1, Ιούνης 2012). Οι συντελεστές της έκδοσης φιλοδοξούν μάλλον να δώσουν στα Τετράδια 'περιοδικό χαρακτήρα (το εγχείρημα παραμένει ανοικτό). Στο εισαγωγικό τους κείμενο (**"Αυτός ο κόσμος που αλλάζει με τρομάζει;"**), οι επιμελητές **Κώστας Γούσης** και **Θάνος Ανδρίτσος** εξηγούν τις αφετηρίες και τους στόχους των "Τετραδίων". Γράφουν: *"η αναγκαία επιστημολογική συνθήκη για μια σοβαρή στρατηγική συζήτηση και ένα προγραμματικό διάλογο στην αριστερά είναι να ανέβει το θερμόμετρο στο δρόμο"*. Για τους συγγραφείς, η συνθήκη αυτή έχει πια ωριμάσει. Πρόκειται για καλοδεχούμενη εκτίμηση: οι θεωρίες που αντιμετωπίζουν το κίνημα ως "ανεπαρκές" και τη συγκυρία ως μία ακόμη "συντηρητική αναδίπλωση" βάζουν ταφόπλακα σε οποιαδήποτε σοβαρή συζήτηση για τη στρατηγική. Αντίθετα, είναι μέσα από τα προχωρήματα του πραγματικού κινήματος και τον "αντιφατικό ριζοσπαστισμό" του (όπως γράφεται στον Πρόλογο), που μπορούν να γενικευτούν οι εμπειρίες και να κατακτηθεί μια νέα επαναστατική θεωρία, σε σύγκρουση με τον κινηματισμό και τον αριστερό "μέσο όρο".

Στα Τετράδια βρίσκουμε: δύο κείμενα του **Σταύρου Μαυρουδέα** και του **Γιώργου Βασσάλου** για την Ευρωπαϊκή Ένωση, την ευρωζώνη και τη στάση της Αριστεράς απέναντί τους. Το **"Σχέδιο για μια μαρξιστική θεωρία για το έθνος"** του **Κώστα Παλούκη**, όπου περιγράφονται οι προσπάθειες να ξαναγραφτεί εκσυγχρονιστικά η ιστορία του ελληνικού έθνους, αλλά και τα πολιτικά όρια αυτής της "αποδόμησης". Την χρήσιμη μελέτη του **Σπύρου Μαρκέτου** για **"Την άκρα δεξιά στην Ελλάδα την περίοδο της κρίσης"** με πλούσιες αναφορές στην ιστορία της ελληνικής ακροδεξιάς. Τα άρθρα των **Κώστα Μάρκου**, **Παναγιώτη Μαυροειδή** και **Δημήτρη Γρηγορόπουλου** για μια σύγχρονη επαναστατική στρατηγική. Τα κείμενα του **Παναγιώτη Σωτήρη** και του **Κώστα Σκορδούλη** για το επιχειρηματικό πανεπιστήμιο και την οικολογική κρίση αντίστοιχα. Και τέλος, το κείμενο του **Νίκου Λούντου**, με τίτλο **"Η Αραβική Άνοιξη σε χρόνο ενεστώτα: το μέλλον στα χέρια της εργατικής τάξης"**, όπου εξετάζονται οι προοπτικές της Αραβικής Επανάστασης ενάμιση περίπου χρόνο μετά το ξέσπασμά της.

Κυκλοφορεί το νέο τεύχος της **Μαρξιστικής Σκέψης** (τόμος 6ος, Ιούνιος-Ιούλιος 2012). Τα περιεχόμενα του τόμου χωρίζονται βασικά σε δύο μέρη: στο πρώτο μέρος η σύνταξη του περιοδικού συνεχίζει το αφιέρωμα του προηγούμενου τόμου για τον φασισμό, τον νεοφασισμό και την ακροδεξιά. Ανάμεσα στα κείμενα, δημοσιεύεται η μελέτη του **Χρήστου Κεφαλή "Η μαρξιστική θεωρία του φασισμού στο Μεσοπόλεμο"**, θέμα που αποτέλεσε και αντικείμενο εισήγησης του Κεφαλή στο φετινό τετραήμερο Μαρξισμός. Στο δεύτερο μέρος, η Μαρξιστική Σκέψη περιέχει ένα αφιέρωμα στον Μαρξ και τον Γκράμσι. Για τον Μαρξ, αναφέρουμε ενδεικτικά τα κείμενα του **Αλέξανδρου Χρύση** με τίτλο **"Ο νεαρός δημοσιολόγος Μαρξ και η δημοκρατία"** και του **Τάκη Μαστρογιαννόπουλου** με τίτλο **"Ορισμένες πλευρές της δραστηριότητας του Μαρξ στις δεκαετίες του 1850 και του 1860"**. Για τον Γκράμσι, αναφέρουμε τα κείμενα του **Πήτερ Τόμας** με τίτλο **"Οι επαναστατικές ιδέες του Αντόνιο Γκράμσι"** και του **Θανάση Καμπαγιάννη** με τίτλο **"Από την άμυνα στην επίθεση – και ξανά πίσω στην άμυνα: επαναστατική στρατηγική και τακτική στις Θέσεις της Λυών του Αντόνιο Γκράμσι"**.

Τέλος, επί του πιεστηρίου, προλαβαίνουμε να αναγγείλουμε την κυκλοφορία της τελευταίας **Ουτοπίας** (τεύχος 99, Μάρτιος-Απρίλιος 2012). Η Ουτοπία είναι αφιερωμένη στις **"Ψυχολογικές συνέπειες της κρίσης"**. Εκτός του αφιερώματος περιέχει μελέτες, όπως αυτή του **Αλέξανδρου Χρύση**: **"Για μια μαρξική θεωρία του Κράτους: Θέσεις με αφετηρία την αρθρογραφία του Marx στην Εφημερίδα του Ρήνου"**. Καθώς και αυτή του **Ντομένικο Λοζούρντο**, με τίτλο **"Από τον 20ό στον 21ο αιώνα"**. Ο Λοζούρντο τονίζει τη συνεχιζόμενη αναγκαιότητα του αντι-ιμπεριαλισμού στη σύγχρονη στρατηγική της Αριστεράς, απορρίπτοντας όμως την επικαιρότητα της πολιτικής της Τρίτης Διεθνούς του Λένιν και του Τρότσκι, με την κεντρικότητα που αυτοί αποδίδουν στην εργατική τάξη και το επαναστατικό κόμμα. Αντίθετα, προωθεί την ιδέα ενός "ιστορικού μπλοκ" εθνικοαπελευθερωτικών κινημάτων, αντιαποικιοκρατικών καθεστώτων και κινημάτων της Δύσης, καλωσορίζοντας μέσα σ' αυτό ακόμα και την *"πρωτόγνωρη ανάπτυξη"* της Κίνας *"που καταλύει το μονοπώλιο... του ιμπεριαλισμού"*. Το κείμενο του **Άλεξ Καλλίνικος** που δημοσιεύεται σε αυτό το τεύχος του *Σοσιαλισμός Από τα Κάτω* απαντάει σε πλευρές αυτού του "αντι-ιμπεριαλιστικού τριτοκοσμισμού", που γνωρίζει μια νέα ιδεολογική αναβίωση. Η επαναστατική στρατηγική του 21ου αιώνα θα χρειαστεί να βρει τη σωστή διαλεκτική ανάμεσα στα καθήκοντα των αντι-ιμπεριαλιστικών μαχών ως κομμάτι του αντικαπιταλιστικού πολέμου. Από αυτή την άποψη, η συζήτηση αυτή θα γίνεται όλο και πιο επίκαιρη τους μήνες και τα χρόνια που έρχονται.

Θανάσης Καμπαγιάννης